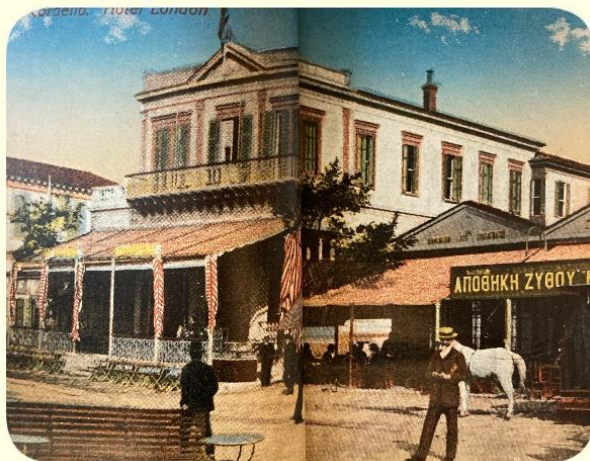

Φεοφανис Малкидис, Теодора Янници.
100 лет Малоазийской Катастрофе. Геноцид греков Востока, Геноцид Эллинизма Османской империи.
Εκατό χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή. Η Γενοκτονία του Ελληνισμού της Ανατολής.
Θεοδώρα Γιαννίτση, Θεοφάνης Μαλκίδης.

www.hecucenter.ru

**Φεοφανис Малкидис, Теодора Янници.
100 лет Малоазийской Катастрофе. Геноцид
Греков Востока, Геноцид Эллинизма Османской
Империи.**

**Εκατό χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή. Η
Γενοκτονία του Ελληνισμού της Ανατολής.
Θεοδώρα Γιαννίτση, Θεοφάνης Μαλκίδης.**

Москва, РОО «Греческий Культурный Центр», 2022

100 лет Малоазийской Катастрофе. Геноцид греков Востока, Геноцид Эллинизма Османской империи.

Εκατό (100) χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή. Η Γενοκτονία του Ελληνισμού της Ανατολής.

Сост.: Феофанис Малкидис, Теодора Янници. Москва, 2022. 116 с. _Θεοδώρα Γιαννίτση, Θεοφάνης Μαλκίδης_ σελ. 116.
Ответственный редактор – Теодора Янници / Επιμέλεια έκδοσης – Θεοδώρα Γιαννίτση.

ISBN 978-5-6045800-4-2

Настоящий коллективный том, созданный совместными усилиями авторов, издан по истечении ста лет после Малоазийской Катастрофы 1922 года, последней точки плана Геноцида Эллинизма, проживавшего на протяжении тысячелетий в Османской империи. Геноцид, который начался с приходом к власти младотурок в 1908 году и был завершён Кемалем в 1922 году, унес жизнь более миллиона греческих мужчин и женщин и оставив более полутора миллионов беженцев.

В книге освещаются такие вопросы, как история и постоянное присутствие Эллинизма в регионе Малой Азии и Причерноморья, начиная со времен античности, сквозь римский период, период Византии вплоть до нового-новейшего времени; также освещаются вопросы геополитических интересов, баланса сил, вмешательства иностранных держав, внутреннее состояние греческого государства и политика греческих правительств и, конечно же, точка зрения иностранных/третьих наблюдателей, которая помогает понять ситуацию, драму, размах человеческой трагедии, испытания, уготованные судьбой замученному Эллинизму Востока, и, безусловно, Геноцид Эллинизма Востока.

Сохранение исторической памяти, восстановление исторической справедливости, правды остается необходимым, нерушимым краеугольным камнем-необходимостью для всего человечества.

Сборник рассчитан на широкий круг читателей, эллинов и филэллинов, интересующихся новой историей Греческого Мира, Эллинизма Малой Азии, Понта, Каппадокии, Фракии. Сборник специально издан билингвой, на 2-х языках, на русском и на греческом, что соответствует лингвистическим и педагогическим задачам Греческого Культурного Центра – ГКЦ в Москве.

Искренне надеемся, что это наше усилие, этот проект, наряду с другими, станет вкладом в познание Геноцида, от которого пострадал греческий народ, а также станет постоянным требованием к преступнику признать свое преступление и призывом к международному сообществу предотвратить его повторение.

Феофанис Малкидис, Теодора Янници.

Ο συλλογικός αυτός τόμος, η κοινή συγγραφική προσπάθεια εκδίδεται με τη συμπλήρωση εκατό ετών από τη Μικρασιατική Καταστροφή το 1922, του εσχάτου δηλαδή σημείου του σχεδίου Γενοκτονίας του Ελληνισμού ο οποίος ζούσε για χιλιάδες χρόνια στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Μία Γενοκτονία η οποία ξεκίνησε με την άνοδο των Νεότουρκων στην εξουσία το 1908 και ολοκληρώθηκε από τον Κεμάλ το 1922, αφαιρώντας τη ζωή σε πάνω από ένα εκατομμύριο Ελληνίδες και Έλληνες και προσφυγοποιώντας πάνω από ενάμισι εκατομμύριο.

Στο βιβλίο αναδεικνύονται θέματα, όπως η ιστορία και η συνεχής παρουσία του Ελληνισμού στην περιοχή της Μικράς Ασίας και του Εύξεινου Πόντου, ξεκινώντας από την αρχαιότητα, τη ρωμαϊκή περίοδο, την περίοδο του Βυζαντίου και φτάνοντας μέχρι τους νεότερους χρόνους. Επίσης, παρουσιάζονται και αναδεικνύονται, ζητήματα γεωπολιτικών συμφερόντων και ισορροπίας και παρέμβασης των ξένων δυνάμεων, η εσωτερική κατάσταση του ελληνικού κράτους και οι πολιτικές των ελληνικών κυβερνήσεων και βεβαίως η άποψη των ξένων/τρίτων παρατηρητών, γεγονός το οποίο βοηθά να γίνει αντιληπτό το δράμα, το μέγεθος της ανθρώπινης τραγωδίας, οι δοκιμασίες και εν τέλει η Γενοκτονία του Ελληνισμού της Ανατολής.

Η διατήρηση της ιστορικής μνήμης, η αποκατάσταση της ιστορικής δικαιοσύνης, της αλήθειας, παραμένει αναγκαίος, अपαράβατος ακρογωνιαίος λίθος-αναγκαιότητα για ολόκληρη την ανθρωπότητα.

Η έκδοση προορίζεται για ένα ευρύ φάσμα αναγνωστών, Ελλήνων και Φιλελλήνων, οι οποίοι ενδιαφέρονται για την ιστορία του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας, του Πόντου, της Καππαδοκίας της Θράκης και η δίγλωσση έκφραση, στην ελληνική και τη ρωσική γλώσσα, ανταποκρίνεται, μεταξύ άλλων και στους γλωσσικούς και παιδαγωγικούς στόχους του Κέντρου Ελληνικού Πολιτισμού.

Ευχόμαστε και αυτή η προσπάθειά μας, μαζί με τις υπόλοιπες, να αποτελέσουν συμβολή για τη γνώση της Γενοκτονίας που υπέστη ο Ελληνικός λαός, διαρκής απαίτηση προς το θύτη να αναγνωρίσει το έγκλημά του και προτροπή προς τη διεθνή κοινότητα να αποτρέψει την επανάληψή του.

Θεοδώρα Γιαννίτση- Θεοφάνης Μαλκίδης

ISBN 978-5-6045800-4-2

9 785604 580042

Дорогие читатели,

Сохранение и уважение исторической памяти остается ключевым фактором жизнеспособности и жизнедеятельности как каждой нации по отдельности, так и всего человечества в целом, обеспечивающее преемственность традиций и культурного наследия из поколения в поколение, а также гармоничное существование и сосуществование наций в рамках правового государственного устройства. И это уважение не должно быть выборочным и всеобщим. При этом сегодня, на международной арене, на международном нравственно-правовом поле существует дыра, существует нерешенный вопрос признания геноцида греков Востока, греков Малой Азии, Анатолии и Понта в период с 1908 по 1923 год.

Данной публикацией **Греческий Культурный Центр – ГКЦ**, к **100-летию Малоазийской Катастрофы (1922г.)**, финальной точки целенаправленной политики геноцида греческого населения Османской Империи, начавшей еще с приходом к власти младотурок в 1908 году, желает внести свою лепту, донести до широкой интересующейся аудитории и осветить ряд вопросов, таких как история Эллинизма в регионе причерноморского бассейна и его непрерывное присутствие, начиная со времен античности, сквозь римский период, период Византии вплоть до нового-новейшего времени, геополитические интересы, баланс сил, вмешательство иностранных держав, внутреннее состояние греческого государства и политика греческих правительств; также этот трагический период и испытания, которые выпали на эллинизм востока, освещаются сквозь призму взгляда со стороны, взгляда иностранных наблюдателей, что дает нам возможность наблюдать и понять, осознать весь трагизм человеческих судеб, выпавший на долю невинно убиенных греков Востока. Сохранение исторической памяти, восстановление исторической справедливости, истины, остается краеугольной необходимостью всего человечества. Ничего не забыто, никто не забыт.

При составлении данного издательского проекта, данного сборника, были применены ценнейшие материалы из научных трудов ведущих греческих исследователей вопросов геноцида греков востока, первопроходцев, верных идеологов делу признания геноцида, таких как **Харис Циркинидис, Константинос Фотиадис, Власис Агтзидис, Феофанис Малкидис**, которым мы желаем выразить нашу глубочайшую признательность и благодарность.

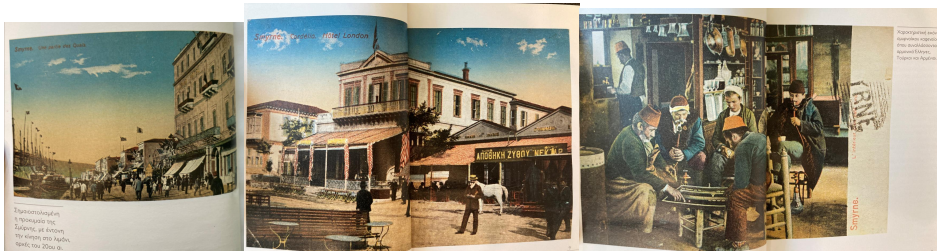
Сборник рассчитан на широкий круг читателей, эллинов и филэллинов, интересующихся новой историей Греции. Сборник специально издан билингвой, на 2-х языках, на русском и на греческом, что соответствует и педагогическим задачам Греческого Культурного Центра – ГКЦ в Москве.

Интерес научного сообщества и широкой общественности к данной проблематике, наглядно в очередной раз демонстрируют глубину и значимость в истории общих страниц российского и греческого народов, демонстрируют масштаб нашей историко-духовно-культурно-цивилизационной общности.

Искренне надеюсь, что читателю удастся почерпнуть для себя много интересного и значимого материала.

Теодора Янници, кандидат исторических наук-к.и.н.,

директор Греческого Культурного Центра – ГКЦ (www.hecucenter.ru)

Αγαπητοί αναγνώστες,

Η διατήρηση και ο σεβασμός της ιστορικής μνήμης αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για τη βιωσιμότητα κοινωνιών και εθνών τόσο μεμονωμένα όσο και στο σύνολό τους, εφόσον εξασφαλίζουν τη συνέχεια της παράδοσης και του πολιτιστικού κληροδοτήματος, αλλά και την αρμονική ύπαρξη και συνύπαρξη εθνών, στα πλαίσια πάντα κρατικών δομών που διέπονται από το κράτος δικαίου. Ο σεβασμός, η δικαίωση της ιστορικής μνήμης και η αποκατάσταση της ηθικής τάξης πραγμάτων δεν είναι, ή μάλλον δεν πρέπει να είναι, έννοιες επιλεκτικές, αλλά καθολικές. Παρ'όλα αυτά σήμερα, από τη διεθνή κοινότητα, εκκρεμεί η αναγνώριση της γενοκτονίας του ελληνικού-χριστιανικού πληθυσμού του Πόντου, της Μικράς Ασίας αλλά και της ενδοχώρας της Ανατολίας την περίοδο 1908-1923.

Με την παρούσα έκδοση το Κέντρο Ελληνικού Πολιτισμού – Κ.Ε.Π., με την αφορμή της τραγικής επετείου των **εκατό ετών από τη Μικρασιατική Καταστροφή (1922)** – εσχάτου σημείου της στοχευμένης πολιτικής γενοκτονίας του

ελληνικού πληθυσμού της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που ξεκίνησε με την άνοδο των Νεότουρκων στην εξουσία το 1908, επιθυμεί να συμβάλει, ώστε καταστούν κτήμα του ευρύτερου αναγνωστικού κοινού, του κάθε ενδιαφερόμενου, ζητήματα, όπως η ιστορία του ελληνισμού στην περιοχή της λεκάνης του Ευξείνου Πόντου και η συνεχής παρουσία του, ξεκινώντας από την αρχαιότητα, τη ρωμαϊκή περίοδο, την περίοδο του Βυζαντίου μέχρι τους νεότερους-νεότετους χρόνους. Παρουσιάζονται και αναδεικνύονται, μεταξύ άλλων, ζητήματα γεωπολιτικών συμφερόντων, ισορροπίας δυνάμεων, παρέμβασης ξένων δυνάμεων, καθώς και η εσωτερική κατάσταση του ελληνικού κράτους και οι πολιτικές των ελληνικών κυβερνήσεων, καθώς και όλη αυτή η τραγικότητα των γεγονότων της δεδομένης περιόδου, οι δοκιμασίες, που αντιμετωπίζει ο ελληνικός πληθυσμός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αναδεικνύονται μέσα από το πρίσμα της άποψης των ξένων/ τρίτων παρατηρητών, γεγονός που μάς βοηθά να αντιληφθούμε το ανθρώπινο δράμα, το μέγεθος της ανθρώπινης τραγωδίας, τις δοκιμασίες που η μοίρα επιφύλαξε στον μαρτυρικό Ελληνισμό της Ανατολής. Η διατήρηση της ιστορικής μνήμης, η αποκατάσταση της ιστορικής δικαιοσύνης, της αλήθειας, παραμένει αναγκαίος, अपαραβάτος ακρογωνιαίος λίθος για όλη την ανθρωπότητα. Τίποτα δεν ξεχνιέται, κανείς δεν ξεχνιέται.

Κατά τη συγγραφή του παρόντος πονήματος, αξιοποιήθηκε αξιολογότερο υλικό από επιστημονικές μελέτες και έργα των διακεκριμένων Ελλήνων ερευνητών-μελετητών, πρωτεργατών και πιστών ιδεολόγων της υπόθεσης ανάδειξης του ζητήματος της γενοκτονίας και αναγνώρισης αυτής, των **Χάρη Τσιρκινίδη, Κωνσταντίνου Φωτιάδη, Βλάση Αγτζίδη, Θεοφάνη Μαλκίδη**, στους οποίους εκφράζουμε τη βαθύτατη ευγνωμοσύνη μας. Το παρόν εκδοτικό εγχείρημα προορίζεται για ένα ευρύ φάσμα αναγνωστών, Ελλήνων και Φιλελλήνων, οι οποίοι ενδιαφέρονται για τη νεότερη-νεότερη ιστορία της Ελλάδας, του Ελληνικού Κόσμου. Η παρούσα έκδοση είναι σκόπιμα δίγλωσση, σε ελληνική και ρωσική γλώσσα, γεγονός που ανταποκρίνεται, μεταξύ άλλων, και στους γλωσσικούς-παιδαγωγικούς στόχους του Κέντρου Ελληνικού Πολιτισμού – Κ.Ε.Π. Το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας, αλλά και του ευρύτερου κοινού, στη συγκεκριμένη θεματική, καταδεικνύει, για άλλη μια φορά, το βάθος και τη σημασία των κοινών σελίδων ιστορίας του ελληνικού και του ρωσικού λαού, καταδεικνύει το μέγεθος της ιστορικής, πνευματικής, πολιτισμικής μας κοινότητας.

Ελπίζουμε ειλικρινά ότι ο αναγνώστης θα αντλήσει από την παρούσα προσπάθεια ενδιαφέρον και ουσιαστικό υλικό.

Δρ. Θεοδώρα Γιαννίτση, διδάκτωρ ιστορικών επιστημών, διευθύντρια Κέντρου Ελληνικού Πολιτισμού – Κ.Ε.Π. (www.hecucenter.ru)

ГРЕЧЕСКИЙ
КУЛЬТУРНЫЙ
ЦЕНТР

ΚΕΝΤΡΟ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ТЕОДОРА ЯННИЦИ,
кандидат исторических наук.

ГЕНОЦИД ГРЕЧЕСКОГО НАСЕЛЕНИЯ В ОСМАНСКОЙ ИМПЕРИИ (1908-1923гг.)

ИСТОРИЧЕСКАЯ СПРАВКА СО ВРЕМЕН АНТИЧНОСТИ ДО НОВОГО ВРЕМЕНИ (VIII в. до н.э. – 1923 год н.э.) ГРЕКО-ТУРЕЦКАЯ ВОЙНА 1919-1923 гг. – МАЛОАЗИЙСКАЯ КАТАСТРОФА.

От греческого присутствия до османского завоевания.

Ксенофонт дает определение Понта региону, включающему земли между рекой Фасис Батумского района и Гераклеей Понтийской.

Крупнейший географ античного мира, по происхождению из Понта, Страбон, рассказывает о красивых местах, зданиях, домах. О греках

Причерноморья также свидетельствуют Витрувий (I век до н.э.) Арриан (II век до н.э.), Клавдий Птолемей, Маркиан, Дионисий, Гай Плиний, Евстафий.

Греческое присутствие на Черном море берет свое начало в мифологии и заканчивается в исторической реальности. Девятый подвиг Геракла приводит героя к реке Фермодонт, где он должен получить с помощью Тесея и Теламона пояс Ипполиты, царицы амазонок. Еще один миф приводит его на Кавказ, где он должен освободить Прометея. Мифология продолжается легендой о Фриксе и Гелле, которые совершили путешествие на златорунном баране, чтобы избежать участи быть принесенными в жертву богам Олимпа. Далее в мифе говорится о том, как Гелла упала в пролив – который с тех пор стал называться Геллеспонтом – и о том, как царь Эет хранил драгоценное золотое руно. Аргонавты во главе с Ясоном и экипаж «Арго», состоящий из представителей всех греческих городов, назвали негостеприимное море «Понтом Эвксинским».

Основание греческих колоний на берегах Черного моря начинается после Троянской войны в 1100 до н.э. Синоп (786 г до н.э.), родина философа-киника Диогена, поэта новоаттической комедии Дифила и историка Батона Синопского, первая колония Милета на Черном море, был основан в 786г. до н.э. как центр торговли, и вскоре стал значительным портом с сильным и многочисленным флотом. За Синопом последовали: Трапезунд (756 до н.э.), Гиресун (Керасунда, «Черешневый» - 700 г..до н.э.), Амисос (Самсун – 600 г. до н.э.), родина математиков Димитриоса Рафину и Дионисодора, а также грамматика Тиранниона, Одесса, Глубокая Гавань (Батум), Диоскурия (Сухуми), Пицунда, Археополис (Ноколакеви), Котиора (Орду), Триполи, Амасия, родина географа Страбона, Инополи (Инемпполи) и другие.

Филипп II превратил берега Черного моря в провинцию Македонии, в то время как империя Александра Великого включала в свой состав юго-западные области Черного моря, за исключением Вифинии и Пафлагонии.

В период Римского владычества происходит распространение христианства, проповедуемого апостолами Андреем и Петром, в то время как христианские монастыри являются источниками веры и национального самосознания (монастырь Св. Иоанна, именуемый также «Вазелон», монастырь Пресвятой Богородицы Панагия Сумела, монастырь Святого Георгия Перистерота). Во время гонений при Диоклитиане в 292 н.э. в Трапезунде принял смерть мученик Св. Евгений вместе с Кандидом, Валерианом и Акилой.

Позже Св. Евгений был провозглашен святым покровителем Трапезунда. С захватом Трапезунда франками в 1202 г. происходит образование Трапезундской империи, на которой утвердилась династия Комнинов. Трапезунд был центром просвещения с прославленными учителями, среди которых были Григорий Хиониадис, Константин Лукитис клирик Мануил.

Трапезундская империя пала в 1461 г., через 8 лет после захвата Константинополя турками. Последствием этого захвата стали резня, разграбления, бегство в Западную Европу и придунайские страны и насильственное омусульманивание. Среди обращенного в ислам населения наблюдалось развитие криптохристианства (тайного христианства) - направления, которое получило чрезвычайно широкое распространение в Причерноморье.

С начала 18-го в. Эллинизм Востока снова начал пускать корни у себя на родине. Греки этого региона вновь обретают веру в свободу и укрепляют идею национального возрождения, принимая участие в деятельности Филики Этерии и подготовке Национального Восстания. Основание Филики Этерии происходит в одном из сильнейших экономических и политических центров Причерноморья – в Одессе, и во главе организации становится потомок выдающегося понтийского рода Александр Ипсиланти, который и начинает восстание. Заканчивается же Греческая революция битвой при Петре, в которой участвует его брат, Дмитрий Ипсиланти.

Для того чтобы понять правовое положение немусульманских народов («дхимма», как их называли османы), в Османской империи, необходимо сказать, что, согласно исламскому гражданскому праву, мусульмане имеют полные права и обязанности граждан, в то время как немусульмане могут рассчитывать лишь на защиту от грабежей и насилия. т.е., фактически они были лишены прав, и их присутствие не оспаривалось, если они признавали власть и превосходство мусульман и исламский порядок. Об этом несоответствии свидетельствует целый ряд политических и правовых ограничений (запрет на вступление в брак с мусульманином, показания христиан в отношении мусульман не принимались во внимание судом, унижительные правила, как надо одеваться, ограничения на жилищное строительство, способ приветствия и т.д.).

В связи с этим турецкий социолог и историк Танер Аксам пишет: «Плюралистическая исламская модель основана как на унижении, так и на терпимости. Считается, что немусульмане добровольно примут такое положение вещей. Иное поведение представляется как нарушение договора «дхиммы». Речь идет о фактическом заговоре, т.к. предполагаемое вышеупомянутое соглашение было ни чем иным как предписанием: равноправных отношений не существует, есть лишь отношения смирения и терпимости, когда немусульмане обязаны выражать послушание и приверженность исламскому порядку, и свою неполноценность в сравнении с мусульманами.

Эта система привела к произволу и самым различным преступлениям в отношении христиан. Поэтому, как только появились признаки упадка империи и в ее дела стали вмешиваться великие державы, заставившие османских султанов провести ряд реформ, в основном касавшихся прав немусульманского населения, уровень жизни христиан стал быстро повышаться. В условиях постепенного сокращения территорий империи это вызывало зависть и сопротивление со стороны некоторых мусульманских кругов.

В особенности это проявилось после того, как Порта была вынуждена подписать Гюльханейский хатт-и шериф 1839 г. и хатт-и хумаюн (рескрипт султана) 1856 г. и мусульманское население, лишившееся монопольного права осуществлять управление, почувствовало, что теряет чувство превосходства. Таким образом, начавшийся процесс уравнивания в правах христианского и мусульманского населения был крайне болезненным для последнего. В этом плане характерны слова Али Суави, одного из представителей движения новых османов, стремившихся к проведению реформ, направленных на воссоздание прежнего стиля управления империей: «Мусульмане не только не признают превосходство какого-либо из покоренных народов, но и не позволяют им управлять собой. Они будут готовы рисковать всем и проливать кровь, чтобы это предотвратить...».

В результате экономического расцвета греков Черноморского региона происходит их духовное и культурное возрождения в сочетании с ростом населения. В 1865 г. численность понтийских греков составила 265.000 человек, в 1880г. – до 330.000 человек, в большинстве своем жители городских центров, в то же время на юге России, в Кавказском регионе, проживало около 150.000

понтйских греков, переселившихся туда после падения Трапезунда в 1461г.

Общая численность понтйских греков, живших в конце 19-го в., насчитывала, по подсчетам Вселенского патриархата и властей Османской империи, около 600.000 человек, и согласно тем же источникам, в 1914 году возросла до 700.000. Во всей Османской империи греков было более 2.600.000.

По данным 1912 – население Османской империи: 10.239.689, из них 19,35% это греки (1.982.376).

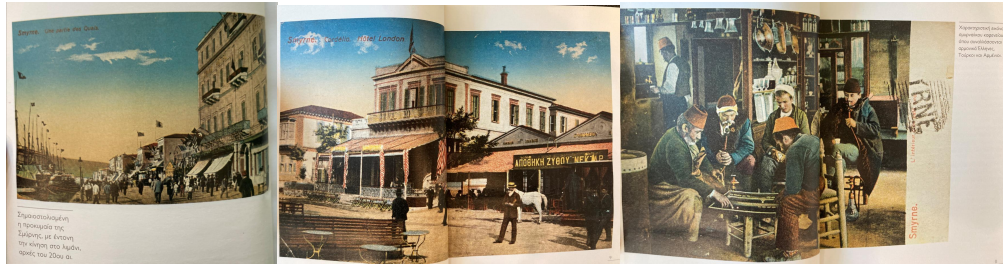
Вместе с этим, некоторые молодые студенты Военно-медицинской академии в Стамбуле, светлые умы, полагали, что только абсолютное равенство, свобода и справедливость смогут сохранить империю, основой которой должно стать чувство братства между мусульманами и немусульманами. Таким образом, еще в 1887 они основали тайную организацию под названием Комитет единства и прогресса. Влияние организации быстро росло, особенно в 1889, когда в ее руководство вошли Ибрагим Темо (албанец), Мехмед Рашид (черкес) и Абдулла Джевдет (курд). В организацию вступил племянник султана, принц Сапахэддин, который действовал за рубежом.

Султан и подчинявшиеся ему секретные службы в 1897 г. распустили Комитет единства и прогресса. Но тот продолжил свою деятельность в Париже, где издавалась газета «Молодая Турция», давшая название младотурецкому движению.

В движение вступили также многие греки и армяне. Действительно, на съезде Комитета в Париже в 1902 году одержало верх самое радикальное, демократическое течение во главе с принцем Сапахэдином, которому отдали свои голоса греческие и армянские делегаты. Но на следующем съезде в 1907 г. усилилось влияние другого течения, к которому принадлежали в основном ксенофобы, такие как доктор Мехмет Назим, доктор Бахаэтдин Шакир и Ахмет Риза. Различия во взглядах между ними и армянскими представителями оказались непреодолимыми.

Тем не менее, несмотря на разногласия между двумя течениями, в результате революции 1908 г. младотуркам удалось прийти к власти.

Все народы Османской империи встретили революцию с небывалым энтузиазмом, в особенности греки и армяне.

Но очень скоро маски были сброшены. Едва завершился визит бывшего премьер-министра Димитриоса Раллиса в составе делегации из пяти членов парламента, как из Стамбула пришла телеграмма, отправленная греческим послом в Турции Грипарисом 16 октября 1908, в которой говорилось следующее:

«Вчера днем в районе Бешекташ было совершено убийство на почве религиозного фанатизма. Молодой грек, гражданин Османской империи, состоял в отношениях с молодой турчанкой. Ее отец, узнав, что его дочь находится в доме у своего возлюбленного, обратился в полицию, которая, несмотря на заявление молодых людей о своем намерении пожениться, привела их в отделение. Но собравшаяся толпа потребовала наказать виновных. Тем временем к месту событий прибыли около сорока солдат. Несмотря на это, фанатичная толпа, среди которой было много курдов, ворвалась в отделение полиции, схватила молодого грека и истерзала и забила его до смерти.

Поведение полиции и солдат подверглось сильной критики. На мой взгляд, мы сталкиваемся с самым настоящим взрывом фанатизма.»

Действительно, среди младотурок появлялось все больше фанатиков. Ничем не мотивированные нераскрытые убийства христиан совершались на всем Ближнем Востоке, в то время как среди мусульман все чаще давались указания бойкотировать греческих торговцев.

Греки быстро поняли, что собой на самом деле представляет организация младотурок, и прекратили в ней участвовать. Но армяне по-прежнему связывали с ней свои надежды. Поэтому, когда 13 апреля 1909 г. султан Абдул-Хамид попытался организовать контрреволюционный переворот в Стамбуле, Армянский революционный союз Дашнак помог младотуркам кроваво подавить движение сторонников султана. За эту помощь армяне заплатили кровавую цену. В городе Адана (провинция Киликия) мусульмане, поддерживавшие султана, напали на армянское население и вырезали около 15000 – 20000 человек.

Очевидно, что там развернулась страшная трагедия. Младотурки, вошедшие в город, признали виновными только

сторонников султана и в результате последовавших судебных разбирательств осудили и приговорили к смертной казни 124 мусульман и 7 армян (последних – в основном за попустительство местному мусульманскому населению). Но разве это могло восстановить справедливость? 17 мая 1909 г. министр иностранных дел Франции Стефан Пишон заявил, что османские силы, которые были посланы из Дамаска и Бейрута для наведения порядка в Адане, принимали участие в массовых убийствах. Кроме того, в письме одного турецкого солдата, написанном 20 мая 1909 г. и переданном его семьей немецкому консулу, говорилось следующее: «Мы убили 30 тысяч неверных собак и их кровь реками текла по дорогам Аданы».

После этих событий один из самых фанатично настроенных младотурок, доктор Назим, сказал: «Османская империя должна стать чисто турецкой. Присутствие граждан других национальностей является инструментом для вмешательства в турецкие дела европейских стран. Империя должна отуречиться и сделать это надо силой оружия».

Следует отметить, что среди жертв резни, устроенной в Адане, было много греков.

Мысли и тайные чаяния фанатиков младотурецкого движения были оглашены во время съезда в Салониках в октябре 1911 г., на котором снова прозвучал голос доктора Назима: «Я хочу быть только турком. Все элементы, кроме турецкого, должны быть искоренены».

Конечно, в движении младотурок большинство состояло из консервативно настроенных людей, не желавших радикальной трансформации государства, и после свержения Абдул-Хамида и прихода к власти его брата Решада (правившего под именем Мехмеда V), выступавших за восстановление конституции 1878 г.

Но радикальные представители младотурецкого движения выжидали удобного случая и удачно воспользовались поражениями Турции в Первой балканской войне, совершив 23 января 1913 г. кровавый переворот, в результате которого к власти пришел триумvirат турецких националистов - Джемаль-паша, Энвер-паша и Талаат-паша. Что это были за люди? Чтобы ответить на этот вопрос, достаточно лишь одного отрывка из французской газеты 1915 г. Вот, что пишет в ней ссыльный турецкий генерал Шериф об Энвер-паше: «Несмотря на мягкие черты лица, высокомерие его не знает границ... У него голова как у Наполеона, с которым, как он сам говорит, он вел длительные беседы. Он всерьез верил, что сам является Наполеоном, воплотившимся в образе турецкого офицера. И немцы, эти льстецы, в тайне смеявшиеся над его безумием, чтобы

лучше его контролировать, аплодировали всем его идеям, поощряли все его прихоти, вплоть до того, что в день присвоения генеральского звания в возрасте 32 лет он сказал своему другу: *«Мой друг, я потерял целых 5 лет, ведь я мог бы стать пашой еще в 27»*.

Первая Балканская война 1912-1913 гг. и сопутствующее поражение в ней Турции и утрата ею часть земель, временно спасла ситуацию, При этом, результатом войны явилось то, что Греция казалась в силе освободить все греческое население Османской Турции – исконно греческих земель, что османское руководство осознает, не без вмешательства иностранных держав, в частности Германии. Турция теперь нацелена на избавление от греческого населения, проживающего на своей территории.

Таким образом, накануне Первой мировой войны как греческий, так и турецкий национализм достигают своего пика. В результате территориальных присоединений при балканских войнах, греки всерьез рассматривают возможность воссоздания Византийской империи, что, как оказалось позже, явилось утопией, а турки организовали переезд турецкого населения из греческой теперь уже Македонии в Восточную Фракию и представили его как насильственное переселение. В ответ на него турецкое правительство насильственно переселило 86 тыс. греков из Восточной Фракии и Западного побережья Малой Азии (**первая волна беженцев**).

Во время Первой мировой войны, намечается ужесточение турецкого режима в адрес греческого населения. Закрываются греческие школы, водится турецкий язык, водится насильственный призыв в армию греческого мужского населения до 44 лет и отправление в трудовые лагеря мужчин старше 45 лет. По сути это принудительная рабская работа, поскольку греческое мужское население работает в нечеловеческих условиях (строительные работы, сельскохозяйственные работы, работа в рудах и пр.), вымирает большое количество греков, при этом продолжается насильственное переселение греков из Восточной Фракии, Западного побережья Малой Азии и Понта, что ознаменовало **вторую волну беженцев** – примерно 500 тыс.

В Понте греки составляют 40% населения (около 1000000), и вместе с армянским населением они контролировали экономическую жизнь региона. С 1915 года в ответ на турецкий гнет, они уходят

повстанцами и партизанами в горы, чтобы спасти то, что было возможно. Так же поступили и армяне. Это, однако, привело к интенсивности угнетения со стороны османского режима. В 1915 году большая часть армянского населения Турции было убито. К концу Второй мировой войны ситуация не улучшилась. Турецкое национальное движение во главе с Кемалем Ататюрком, был на подъеме. Сейчас Турция пытается официально истребить греческое население Востока, тем более на это уже существует уважительная причина. В 1919г. понтийские греки в союзе с армянами и временной поддержкой греческого правительства попытались продвигуть план создания независимого греко-армянского государства в Понте и турецкой Армении. Этот план быстро прерывается, но турки воспользовались этим, созвали чрезвычайные суды, на которых было решено карать много понтийских греков, которые были вовлечены в это движение. В период 1915-1922гг. более 200000 понтийских греков погибли или были убиты. В то же время, многие греки из Восточной Фракии, Понта и Малой Азии, чтобы избежать преследования, убегают беженцами в Грецию или в другие страны (в том числе в Южную Россию).

Геноцид греков Востока.

Первый этап геноцида начинается в 1908 г и продолжается до начала Первой мировой войны, когда восточный вопрос, подъем движения младотурок, Балканские войны и подключение Германии в качестве стратегического союза с Османским государством, создают предпосылки для начала гонений греков Востока.

Второй этап начался в 1914 г., когда конфликты во время Первой мировой войны усугубили политику геноцида. Правительство младотурок разрабатывает комплекс мер по продолжению истребления понтийских греков. По оценке консула Австрии в Трапезунде в январе 1918 г. количество выселенных греков составило 80.000-100.000 человек, тогда как по свидетельству греческих источников число погибших доходило до 233.000, а выселенных в Россию - 85.000 чел. Приказ командующего османской армией генерала, немца Лимана фон Сандерса о зачистке областей от греков, под предлогом военных нужд, весьма характерен. Трудовые батальоны, как следствие закона 1909 г. о привлечении христианского населения на военную службу, мобилизация 1914 г. и выселение, депортация в глубь Анатолии, вели к физическому уничтожению греков.

Вытеснение, выселение греческого населения младотурецким режимом. 1925-1922гг. Медленная, мучительная смерть.

Период 1919 – 1923 представляет собой 3-ю, заключительную и самую жестокую фазу геноцида, когда укрепление Мустафы Кемалю в Османской империи совпадает по времени с образованием Советского Союза и помощью, полученной от него, с присутствием греческой армии в Измире и Фракии, а также с поворотом политики в сторону ориентации на великие европейские державы. Геноцид осуществлялся с помощью таких преступлений, как гонения, марши смерти, трудовые батальоны и других бесчеловечных методов, и если бы не вооруженное сопротивление, жертв было бы намного больше. Основным методом изгнания греков Востока было уничтожение их руководителей, т.к. лишённые руководства греки представляли собой более легкий объект истребления.

В Понте зверства были еще более жестокими. Топал Осман, возглавлявший войска четников, при помощи армии под командованием Нуреддина, превратил эту область в огромное кладбище. Во французском архиве было найдено письменное свидетельство тех событий, оставленное очевидцем родом из Италии. Оно занимает много страниц, поэтому мы процитируем лишь некоторые отрывки:

«...Турки арестовали жителей Самсуна. Однажды утром (примерно в конце мая 1921 г.) началась их депортация во внутренние районы страны... Они шли голые, голодные, избитые свирепыми конвоирами... Через два дня была отправлена вторая партия численностью более 1200 человек. На третий день депортации подвергся еще 751 человек. Первая партия после многодневного изнурительного перехода достигла города Ковак. Именно здесь им были уготованы страшные мучения... Их разделили на две группы. Вторая из них была направлена на

склад. Там они были окружены конвоирами и в присутствии жителей окружающих деревень безжалостно расстреляны...»

В другой заметке говорится следующее «Более 70 деревень, точнее, то, что от них осталось после заключения перемирия, теперь были преданы огню... Деревню Ато ждала еще более трагическая участь. Полицейские силы во главе с Демиром-Али при поддержке банды Османа Топала схватили и отвели туда всех жителей прилегающих деревень. Всех их собрали вместе и устроили пожар. Все вокруг горело в огне. Тех немногих, кому удалось бежать, расстреляли. Более 3.000 невинных человек были найдены убитыми...»

В настоящее время рассекреченные архивные материалы отчетливо показывают весь масштаб этого тщательно продуманного и запланированного геноцида. А также то, насколько истина отличается от преднамеренной дезинформации французов, большевиков и некоторых англичан, которая, как по мановению волшебной палочки, подобно ядовитым грибам расползлась после смены правительства в ноябре 1920 г. К сожалению, этому искаженному взгляду на события, преследовавшему вполне определенные государственные интересы, поверили очень многие, даже среди нас. Но каждый день появляются новые источники, многие из которых открывают турецкие ученые.

Согласно турецким демографическим данным, в 1914 г. Османская империя насчитывала 2.700.000 греков. Исходя из числа оставшихся в живых (1.221.000), жертвы должны были составить от 1.3 до 1.5 миллиона.

Особое место в геноциде греков занимают женщины и ребенок, которые, с одной стороны, являлись конкретной целью преднамеренного преступления в силу своего положения в обществе и семье, а с другой – испытывали на себе все последствия геноцида (вдовство, изгнания, насилия, сиротство и т. д.). Достоверно известно на основании данных, которыми мы располагаем, что существовал специальный план уничтожения женщин и детей. Так, параллельно с геноцидом, осуществлялись массовые убийства женщин и детей. Сопротивление женщин этой политике насилия проявлялось разными способами: от вооруженного сопротивления и участия в борьбе до выбора смерти, которую они предпочитали позору и унижению; одной из форм сопротивления, встречающихся в Причерноморском регионе, были случаи, когда матери покидали младенцев ради спасения группы людей.

В то же время некоторые женщины и дети, принужденные принять ислам и оставшиеся в Турции, не утратили своих корней и не забыли своего происхождения. Время и жестокие методы политики насильственной ассимиляции, которая по отношению к ним систематически применялась, возможно, изменили, но не уничтожили их память.

Малоазийская катастрофа (1922г.).

Первая мировая война ознаменовала начало конца многовековой истории эллинизма/эллинизма в Малой Азии. Именно тогда в Малой Азии имели место два события, которые и определили дальнейший исход истории: с одной стороны турки осознают опасность распада своей страны, что приводит к разворачиванию их националистического движения под предводительством Мустафы Кемаль, во-вторых, греческая армия была в начале 1919 г. высажена в город Смирна и заняла внутреннюю часть Турции.

Греческая оккупационная армия действовала в рамках решений союзников-победителей в войне, которые (в основном Великобритания) были заинтересованы в распаде Турции и в определенной степени добились равноправного правления всеми национальностями Смирны и близлежащего региона. По **Севрскому договору** (10 августа 1920 года), который фактически упразднял Османскую империю и который турецкое правительство было вынуждено подписать, греческие национальные требования были удовлетворены. Присутствие греческой армии в регионе привело греческое население как в Малой Азии так и в самой Греции к всеобщей эйфории и ликованию.

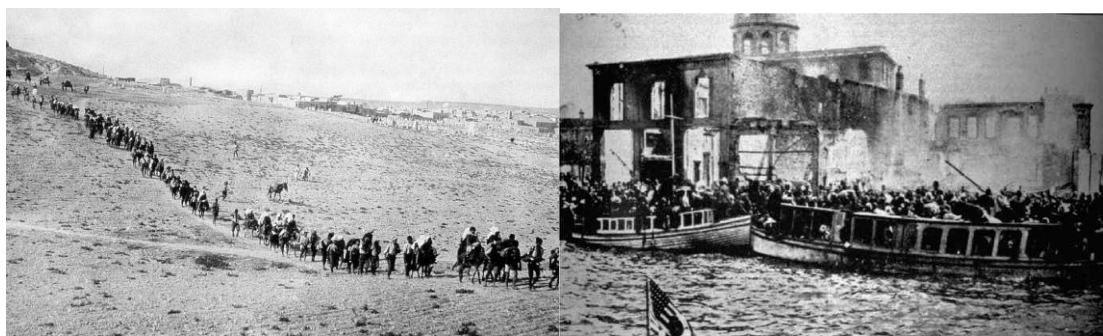
Скоро стало заметно, что ситуация накаляется. Национальное движение Кемалья набирало все большую силу и к концу 1920 года уже подготовило контрнаступление, разрушая населенные пункты с греческим населением. Перед реальной угрозой истребления греческого населения, в начале апреля 1921 года греческий парламент ратифицировал решение правительства о всеобщем нападении греческой армии на отряды Кемалья.

На протяжении лета 1921 года греческая армия заняла внутреннюю часть Малой Азии (линия Эски Сехир – Кютахия – Афион Карахисар), на которой продержалась целый год. За это время турецкая армия Кемалья восстанавливала свои силы при полной поддержке турецкого населения, добиваясь, при этом, серьезных

побед на дипломатическом поприще. В феврале 1921 года Кемаль подписал Договор о дружбе и сотрудничестве с Советским союзом, а также Соглашение мира и экономического сотрудничества с Францией и Италией. При этом Франция снабдила Кемалья боеприпасами, взамен на экономические выгоды, а также отдала ему район Киликии, ранее контролируемый французскими войсками.

В это время в рядах греческой армии, находившейся в Малой Азии, проявляются признаки усталости, при этом на дипломатической арене позиции Греции ослабли. Это и было самое благоприятное для Кемалья время для того, чтобы провести наступление на ряды греческой армии. Оно началось в августе 1922 г. на линии Кютахии – Афион Карахисара, было грамотно подготовлено и в основном сражении (14/27 августа 1922 г.) морально уставшая греческая армия потерпела поражение и начала отступать. За отступлением армии последовало бегство греческого населения. Неслучайно в адрес этих событий применяется библейское слово **бегство-исход**.

В августе 1922 года турецкая армия ломает греческую линию фронта и вступает в Смирну (9 сентября 1922), сжигает город, устраивает резню христианского населения перед безразличными взглядами представителей иностранных держав (французских, английских, американских и итальянских военных сил). Среди пострадавших - епископ Смирны Хризостом, не пожелавший покинуть город и греческое население и нашедший мученическую смерть. Те из жителей, кто не были убиты и не покинули город на кораблях, были взяты в плен и отправлены в лагеря в глубине Малой Азии. Большинство из них погибли от голода и лишений.

Запрет на эвакуацию греческого населения Малой Азии ... и сдача населения армии Кемалья.

Одним из самых неизвестных моментов Малоазийской драмы стал запрет правительства Гунари-Протопадаки на эвакуацию

греческого и других христианских народов. В начале 1922 года на высшем правительственном уровне начинаются переговоры о выводе греческой армии с территории Малой Азии. Однако, несмотря на это, правительство Греции принимает решение запретить греческому населению покидать эту территорию. Решение было закреплено законом 2870/1922, который предусматривал суровые дисциплинарные и денежные взыскания в случае захвата кораблей для эвакуации населения. Закон 2870/1922 был проголосован в июле, незадолго до прорыва фронта. И это, несмотря на то, что весной 1922 года было отклонено предложение о создании Малоазийской самообороны (возглавляемой митрополитом Хрисостомом) для провозглашения Ионийского государства, отхода от союзных обязательств, создания де факто новых условий и армии самообороны, которая с помощью армии Греции создаст линию обороны с целью остановить армию Кемалю.

Закон 2870/1922 был единогласно проголосован на заседании, которое состоялось 14 июля 1922 года, и подписан 16 июля 1922 года королем Константиносом и министром Лукасом Канакарисом-Руфосом. Два дня спустя закон был ратифицирован за подписью министра юстиции Димитриса Гунариса, что привело к «трагическим последствиям для государства».

Закон вступил в силу с момента его публикации в правительственной газете (номер издания 119) 20 июля. В преамбуле к закону говорится: *«Присутствующие на третьем Афинском национальном собрании проголосовали единогласно, приняли и постановили ...»*. К сожалению, невозможно установить фамилии участников заседания 14 июля 1922 года, в ходе которого был единогласно проголосован закон, так как за период с 3 июня 1922 года по 24 января 1924 года отсутствуют протоколы, о чем свидетельствует детальное изучение тома «Эфимерис» обсуждений парламента (1862-1967 гг.). Вероятнее, по причине экстренных событий, решения принимались краткими процессами.

Первая статья закона гласила: *«Запрещается въезд на территорию Греции групп лиц, прибывших из-за рубежа, так как они не являются носителями законных паспортов»*. В остальных статьях определялись меры наказания для нарушителей.

13 августа 1922 года (по старому календарю), в результате турецкого контрнаступления, был прорван фронт в районе Афонкарахисар. В течение нескольких дней греческая армия распалась. У правительства не было ни малейшего плана по реорганизации военных и обороне рубежей. Офицер Симитопулос, согласно историку Тасосу Вурнасу, написал: «Идиотизм генерального штаба армии был характерным». Не

было предусмотрено никакой обороны ни города Смирны, ни защиты полуострова Эритреа (Чешме). Единственной целью правительства было скрыть от населения информацию о прорыве фронта и препятствовать передвижению беженцев.

Последний приказ греческого правительства.

Уже через несколько дней после оккупации турками г. Смирны известно о претензиях жителей к властям города, которые насильственными методами препятствовали отъезду греческого населения, проживавшего в области Иония. Власти Смирны проводили такую политику, руководствуясь последним приказом правительства народной партии за подписью премьер-министра Петроса Протопадакиса, согласно которому грекам, проживающим на территории Малой Азии, было запрещено покидать город Смирна. После падения фронта, за пять дней до того, как в город Смирна вошла армия Мустафы Кемалю, 22 августа по старому календарю, верховным комиссаром Греции в Ионии Аристидисом Стергиадисом была послана телеграмма греческому правительству с запросом на приказы и с предложениями некоторых вариантов развития событий. Прежде всего, в телеграмме было сказано, что город Смирна, вероятнее всего, будет взят турками. Далее следует несколько предложений, главным из которых является следующее: *«Примите решение о беспрепятственном переезде греков Малой Азии в Грецию, так как имеется возможность перевести их обычными почтовыми пароходами».*

Правительство приняло эти предложения и направило их на доработку. В этот же день (22 августа 1922 года) был дан ответ, подписанный премьер-министром Протопадакисом: *«В ответ на телеграмму №2873 согласны с вами ...».* Только в том моменте, где Стергиадис просил *«утвердить эвакуацию в Афины около 500 детей-сирот, в основном девочек, которые находились под протекторатом верховного комиссара ...»*, премьер-министр Греции П. Протопадакис проявил сдержанность: *«... относительно содержания детей-сирот, не имеем возможности взять на себя никакой ответственности ...».* Соответствующая переписка между Стергиадисом и греческим правительством, а также ответ греческого правительства хранится в архиве Министерства.

Доля детей-сирот из приюта оказалась трагической. Детский дом находился под протекторатом отдела социальной защиты греческого комиссара г. Смирны. Именно поэтому Стергиадис внес предложение о спасении детей-сирот греческому правительству. Кажется, что по прибытию детей-сирот в Грецию они были временно размещены в приюте, который находился в районе Афин

Полигоно. Затем, они были перевезены в другой приют в пригороде Вулиагмени. Однако, приют в Полигоно не имел возможности принять более чем 100 детей, а согласно сообщению Стергиалиса в г. Смирни было 500 детей.

Исследовательница Дионисия Неда утверждает, что те дети-сироты, которых удалось безопасно перевести в Грецию, были расселены в разных приютах страны. Судьба остальных была неопределенна во время резни в Смирни. Некоторые из них скитались по горящему городу, а тех, которых удалось спасти, доставили на корабле в Грецию. По прибытию в город-порт Пирей, некоторые из детей попали в государственный публичный дом, расположенный в поселении Вурла города Драпецона. Недвижимость в Вурле принадлежала семье Пипинели, которая сдала ее в аренду государству и получала арендную плату. Публичный дом там был создан в 1875 году, а подрядчика, который взял на себя ответственность построить совокупность зданий, звали Николаос Боболас. Известно, что в период 30-х годов собственницей этой недвижимости была мать политика Панайотиса Пипинелиса.

Согласно заключению исследователей, существовала сеть сотрудничества между государственными служащими, полицейскими и сводниками. Факт размещения несовершеннолетних девочек из детского дома г. Смирни в публичный дом Вурлы не связан с торговлей белым телом, которая процветала с прибытием малоазийских беженцев.

Политическое решение правительства.

Трагические последствия стали результатом принятого политического решения оставить малоазийских греков на оккупированной территории Мустафой Кемалем. Только учитывая этот факт, может стать понятным диалог Папандреаса-Стергиадиса, который описывает нам историк межвоенного периода Григорис Дафнис в своем двухтомном произведении «Греция между двумя войнами». Когда Стергиадис сообщил молодому на тот момент политику Георгиосу Папандреу о надвигающейся катастрофе, ему был задан вопрос: *«Почему Вы не информируете население об эвакуации?»*. Ответ верховного комиссара Греции в Смирне был следующим: *«Пусть лучше останутся здесь и погибнут от рук армии Кемалья, чем приедут в Афины и перевернут все вверх дном!»*. Таким образом, события и политика, проводимая монархическим греческим правительством, подтвердили самым драматичным образом мнение, высказанное еще год назад принцем Андреасом в своем письме Иоаннису Метаксасу:

«Греки, проживающие на территории Малой Азии, за исключением некоторых, в сущности отвратительны. В действительности, стоило бы отдать г. Смирни Кемалу, чтобы он зарезал всех этих негодяев».

Чувства, которые питала элита Старой Греции по отношению к малоазийским грекам, создали обстановку безразличия к событиям на Востоке. Эту обстановку, во время резни в Смирни, достоверно описал журналист Костас Фалгаиц:

«Сообщение об ужасной резне передается сейчас, в вечерние время, в Афинах ... Сегодня театры вновь открыты и в них идут представления. Посетители театра Кивелис смеются, раздаются веселые песни. Я зашел посмотреть развлечение и вышел, испытывая чувство отвращения ... Афинам, безнравственному и продажному городу, суждено потерпеть катастрофу, поскольку его жители не проявили сочувствия к людям во время трагедии в Смирне, резни и гибели эллинизма Малой Азии. Мое отвращение более чем большое ...».*

Признание геноцида.

Присутствие греков в истории, их осязаемое присутствие, прерывается после захвата региона турками. После окончания геноцида армян начался процесс истребления греков теми же средствами. Массовые насилия, аресты женщин и детей, насильственное отуречивание, марши смерти, гонения, выселения – преступления, подтвержденные свидетельствами многих очевидцев, в том числе иностранцев, и даже союзников младотурок и Мустафы Кемалея. Почти 1.000.000 из 2.600.000 греков пропали без вести, 350.000 из 700.000 были убиты только в Понте – уничтожение, которое является геноцидом, в соответствии со статьей №2 Конвенции ООН «О предупреждении преступления геноцида и наказания за него», параграфы 1, 2, 3, 4, 5, и сущностью понятия геноцида.

Новая динамика 80-х и 90-х годов в сочетании с возвращением истории на первый план, с требованием сохранения исторической памяти, с требованием о признании геноцида, с новыми требованиями профсоюзов, ассоциаций и федераций, сформировали новые реалии. Греческий парламент принял два законопроекта (1994 и 1998 гг.), которые признали Геноцид, таким образом, в настоящее время геноцид греков признали: Парламент Швеции (2010), Палата

представителей Республики Кипр (1995) и различные ведомства США. Кроме того, 30 апреля парламент Южной Австралии признал геноцид по итогам голосования. 18 мая 2006 г. Кэролин Мэлони выступила в Федеральном Парламенте США по этому вопросу; в Канаде имеется письмо с официальным признанием от премьер-министра Кретьена Канады Ж. Кретьена (2001) и соответствующее письмо с выражением поддержки от члена Сената штата Онтарио Майкла Паре (май 2002 г.)

Этим вопросом занимались Экономический и Общественный Совет ООН, Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе после вмешательства НПО. Также 25 мая 2005 г. депутат Федерального парламента Стив Джорджанас заговорил о геноциде, 6 мая 2006 г. депутат города Виктория Австралии Дзени Микаку подняла вопрос о признании геноцида в парламенте Виктории (Австралия), и 20 июня 2006 г. депутат Стив Паунд - в парламенте Великобритании.

Какие страны и парламены признали по сей день геноцид греков –
ПРИЗНАНИЕ ГЕНОЦИДА:

24 февраля 1994г. – Парламент Греции
 1994г. – парламент Кипра

15 декабря 2007г. – Международная Ассоциация Академиков по
 изучению геноцида

30 апреля 2009г. – Парламент Южной Австралии

11 марта 2010г. – Парламент Швеции

1 мая 2013г. – конгресс Штата Нового Южного Уэльса

24 марта 2015г. – Армения

9 апреля 2015г. – Голландия (признание геноцида греков, армян, ассирийцев)

Штаты США

New York: 2002

New Jersey: 2002

Pennsylvania: 2003

Norwalk: 2004

Cleveland: 2005

Florida: 2005

Chicago: 2006

Indiana: 2014

South Dakota: 2015

Текст – подбор материала: Теодора Янници, к.и.н..

Источники, литература:

-«Новая, новейшая история»: В. Скулату, Н. Димакопулу, С. Конди. ОЕДВ-ОЭДВ, Афины, 1987г.

- Харис Циркинидис: «Геноцид греков Востока», издательство «Эродиос», Салоники, 2005г.

-Константинос Фотиадис: «ГЕНОЦИД ГРЕКОВ ПОНТА», Издательство «Стамулис Ант.», Салоники, 2015г.

-Константинос Фотиадис: «Геноцид греков Понта – Η γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου», частное издание, Салоники, 2015г.

- Феофанис Малкидис: «Геноцид греков», Москва, 2017г.

-*Власис Агтзидис – профессор современной истории, математик. Данная тема повествуется в его книге «Неизвестные страницы Малоазийской катастрофы. Исторические факты с позиций Розы Люксембург, Димитриса Глиноса, Иониса Драгумиса, Георгию Склиру, Авраама Бенарогия ... трагедии и памяти». издательство *Historical Quest*, 2018г.

https://www.huffingtonpost.gr/entry/e-apayoreese-exodoe-ton-ellenikon-plethesmon-apo-te-mikra-asia_gr_5bb610d4e4b0876eda9be03d?utm_hp_ref=gr-blogs

ФЕОФАНИС МАЛКИДИС.
Доктор Университета «Пантион» (Афины). Член Международной ассоциации ученых по изучению геноцида.

1922 год – СТО ЛЕТ СПУСТЯ.

1. Безнаказанный геноцид.

Никогда ранее, за столь короткое время, не было осуществлено столь великое преступление, как то, которое было совершено в Смирне в 1922 году.

Огромное, чудовищное преступление, явилось результатом длительного процесса истребления путем изгнаний, заточений, преследований,

финансовых грабежей, изнасилований, перевозок детей, что и составляет Геноцид в духе и сути, соответствующей Конвенции ООН, но и в качестве кульминации, за считанные дни и часы в столице Ионии, варварства и преступлений османско-неотурецкого государства и кемалийского режима.

Это столь масштабное преступление, невероятного по отработке и исполнению, запечатленное в памяти спасенных, но и очевидцев, кроме немых свидетелей иностранных военных кораблей, стоявших в порту Смирны, как будто и никогда не произошло!

Исполнение ста лет великому преступлению, о котором консул Соединенных Штатов в Измире и автор книги «Проклятие Азии» написал, что *«одно из самых сильных чувств, которое я испытываю из Смирны, — это стыд, потому что я принадлежу к человеческому роду»*¹, — является особо значимым моментом для греческого народа, в борьбе за наказание безнаказанного преступника Турции и конечно же за гуманность.

В столице Ионии впечатляет беспрецедентное в мировой истории забвение, которое, возможно, составляет и имеет такой же особый вес, как и само преступление, поскольку оно было навязано вульгарным образом и с помощью геббельсовской пропаганды и антиутопических оруэлловских терминов, чтобы услужить различным интересам. Со времен Муданийского перемирия, греко-турецкого соглашения об обмене населением и Лозаннского договора до греко-турецкого пакта о дружбе, проблемы беженцев и признания греческого Холокоста, унесшего жизни более одного миллиона греков (1 000 000)² из более 2 700 000 проживавших в регионе до 1922 года.

Здесь мы должны обратить внимание на данные о населении. Вопрос о количестве греков, проживающих в Османском государстве, является основным для многих исследователей, в то время как он оспаривается многими турецкими механизмами искажения правды и иностранными «учеными», сотрудничающими с ними.

---

¹Хортон Г. *Упадок Азии*. Боббс - компания Merill. Индианаполис, 1926, с. 23.

² Китромолидис П.- Александрис А. «Этническое выживание, национализм и вынужденная миграция». *Бюллетень Центра изучения Малой Азии* 5 (1983-1984), стр. 23. Цирикидис Ч. *Мы их окончательно выкорчевали. Геноцид греков Понта, Фракии и Средней Азии, по французским архивам*. Салоники: Письмо 1995 г., стр. 113. тоже того же у меня оружие виселица... *Документ о Великой Катастрофе в свете Иностранных секретных дел 1908-1925 гг.* Салоники: Эродиос 2005, стр. 128.

Имеющиеся у нас данные - это перепись, проведенная Вселенским Патриархатом в период 1910-1912 гг. в сотрудничестве с греческими консульствами³, и перепись Османского государства в 1914⁴г., которая, однако, имеет много недостатков из-за регистрации несколько раз только мужчины, говорящие по-гречески, отсутствие в ряде случаев женщин и детей, грекоязычных греков, грекоязычных мусульман и криптохристиан⁵. Также обязанность платить военный налог на общинном уровне подтолкнула греков к декларированию меньшего населения, при этом все мусульмане были прописаны турками, а также преувеличение мусульманской статистики и параллельное сокращение греков и христиан вообще являются некоторыми из проблем, выявленных османской переписью⁶. Конечно, данные Вселенского Патриархата далеки от реального положения вещей, поскольку Ал. Александрис указывает на то, что значительная часть греков не приняла участие в переписи из-за опасения, что данные дойдут до османского государственного механизма⁷. Этот факт подтверждается тем, что у нас есть разногласия по отношению к реальному греческому населению, проживающему в Османском государстве⁸.

³ В анкете были следующие пункты: «Как называется город или село, в котором вы живете? К какому округу (Каза) относится? Сколько в нем жителей? (молодой, старый, женщина, мужчина и т. д.) Сколько греков? Сколько турок? Сколько армян? Сколько евреев? Сколько других национальностей являются резидентами? На каком языке говорили христиане? Какие церкви есть в вашем городе или селе? Что такое часовни? У вас есть монастыри? Сколько православных священников в вашем городе или селе? Сколько из них обучено? Сколько необразованных? Сколько школ для мальчиков в вашем городе или селе? Сколько школ для девочек? Сколько классов у каждого? Сколько учителей и сколько учитель каждый? Сколько учеников и сколько учеников в каждом? Сколько фунты тратятся в год на каждого? Какие турецкие школы есть в вашем городе или селе? Есть ли у него школы прозелитизма? Их посещают греческие дети и сколько? Кто еще Можете ли вы предоставить соответствующую информацию? Архив МИД Греции (А.Я.Е.), 1912, Б/50, Статистика населения Малой Азии. В перепись вошли посольство Константинополя, Генеральное консульство Измира, консульства Трабзона, Эдирне, Кидонии и Конии, а также подконсульства Аμισос, Бурса, Редестос, Саранда Эклесия (миссис Саранда), Вриоула, Магнезия и Анталия. Александрис А. _ “ _ греческий Перепись из Анатолия а также Фракия (1910-1912). Вклад в османскую историческую демографию », в D Гонтикас - гл . Исави (ред .) Османские греки в эпоху национализма: политика, экономика и общество в девятнадцатом веке. Принстон : 1999, 45-76. О количестве греков см. Скалиери Г. Народы и племена Малой Азии. Афины: Пресса, 1922. Контогианни П. *География Малой Азии* . Афины: Ассоциация распространения полезных книг, 1921 г.

⁴ Карпаты К. _ *Османская населения 1830-1914 гг. Демографический а также Социальное Характеристики* . Висконсин, 1985 год.

⁵ Маккас Л. *Эллинизм Малой Азии* . Son Historie- Sa Puissance- Son Sort. Париж 1919.

⁶ Бравос Т. «Эллинизм и (нео)турецкое восприятие меньшинств, 1912-1922 гг. Геноцид или av неуместная дилемма», *Asia Minor Chronicles* 22 (2007), pp.51-82.

⁷ Александрис А. _ op.cit., стр. 45-76. Циркинидис Ч., *Мы их окончательно искоренили... Геноцид греков Понта, Фракии и Средней Азии, по французским архивам* . Салоники: Братья Кириакидис, 2002 г., стр. 47.

⁸ Депутат Айдини Эммануилидис Э. в своей работе «*Последние годы Османской империи*» . Афины 1924, стр. 26, говорится, что в начале 20 века население восточной Фракии составляло около 300 000 человек. В 1907 году население составляло 3650 000 греков, а в греческом меморандуме на мирной конференции в Париже в 1919 году указано 367 363 человека. Белия Е. «Выставка стиля. Колени вокруг Фракии 1907 г.», *Бюллетень Историко-этнологического общества Греции* , 24 (1981), стр. 244-312.

Османская перепись 1914 года распределяет греческое население следующим образом: Адрианопольская провинция 224 459, Константинопольская провинция 205 375 (азиатская часть 45 171), Сандзак Цалтадзас 36 797, Анатолия 1 085 378 (Понт) 137 772 Всего 1 565 781⁹.

Перепись Вселенского Патриархата дает следующие цифры: провинция Эдирне 290 690, провинция Константинополь 263 689 (азиатская часть 63 964), Сандзак Цалтадзас 54 916, Анатолия 1 399 107 (Понт) 414 170 (не включено в список Патриархата население Вилаэти провинции Адана) Всего: 2 068 402¹⁰.

Маккарти, принимая во внимание статистику Османского государства, пытается приблизиться к греческому населению, но принимая во внимание только упомянутый выше османский источник с указанными выше слабостями и недостатками. Приведенные им цифры следующие: провинция Эдирне 224 459, провинция Константинополь 205 375 (азиатская часть 45 171), (греки, живущие в Сандзак Цалтадзах 36 797 и в европейской части страны не зарегистрированы), Анатолия 1,7 262, Вилаэти провинции Халепи 13 772 человека. Всего 1 711 718¹¹.

Британский историк Дуглас Дакин дает 2 100 000 греков, распределенных следующим образом: 300 000 в восточной Фракии и 1 800 000 в Малой Азии (Иония, Понт, Каппадокия)¹².

Также должны быть учтены цифры с греческой стороны, представленные премьер-министром Греции Элефтериосом Венизелосом на Парижской мирной конференции 1919 года¹³. Данные, основанные на трудах Г. Сотериадиса¹⁴ и Д. Калапотакиса (Поливиу)¹⁵, относятся к более чем 2 500 000 греков, при этом в это число не входили ни грекоязычные мусульмане, ни криптохристиане. Это число ближе к действительности и было признано османскими властями, так как оно

⁹ Карпаты К. _ соч . цит . о . 48.

¹⁰ Kitromolidis P- Alexandris A. op . л . стр.25 . Смотрите также Александрис А. _ op.cit., стр. 45-76.

¹¹ Маккарти Дж. *Мусульмане и меньшинства. Население Османской Анатолии и Империи*. Нью-Йорк: Издательство Нью-Йоркского университета 1983, стр. 97.

¹² Дакин Д. _ *Объединение из Греция 1770-1923 гг.* Лондон : Эрнест Бенн Лимитед 1972 г.

¹³ Венизелос Э. _ Основной министр из Греция . Греция до в Мир Конгресс 1919 г. А Меморандум дело с в права из Греция. Новый Йорк 1919 г. Согласно легенде, греков в вилайете Эдирне было 366 363 человека, а в вилайете Константинополя - 364 459 человек.

¹⁴ Сотериадис Г. Этнологическая карта, иллюстрирующая эллинизм на Балканском полуострове и в Малой Азии. Лондон 1918.

¹⁵ Полибий *Греция перед Лондонской конференцией* 1919 года.

давалось грекам из расчета на 100 000 по одному депутату (в Понте - три в Трабзоне, два в Амисосе и по одному в Синопе и Кара Хисаре , всего семь, отсюда 700 000 населения).

Однако мы должны зафиксировать тот факт, что упомянутые нами цифры об эллинизме Османского государства явно выше, поскольку в 1912 году и на выборах того же года партии «Союз и прогресс» младотурок и «Свобода и союз», чтобы получить голоса греков, когда они посетили Вселенского патриарха Иоакима III, они пообещали увеличить число греческих депутатов до 37, по словам Хамудопулоса , и до 45, по словам Каролидиса ¹⁶.

После изгнания греков, в 1928 г. в Греции было зарегистрировано 1 221 849 беженцев, из которых 1 104 216 прибыли из Османской империи (626 954 из Ионии, 256 635 из Фракии, 182 169 из Понта, 36 458 из Константинополя) и остальные из Болгарии - Восточной Рومелии (49 027), из Румынии (722), России (11 435), Кавказа (47 091), Сербии (6 057), Албании (2 498), Додеканезских островов (738), Кипра (57), Египта (8) ¹⁷. Однако это число не отражает фактического количества беженцев, так как не учитывает смертей в период 1922-1928 гг. (примерно 100 000 человек) и 66 000 беженцев, вновь ставших беженцами в Западной Европе, США, Египте, а также греков, нашедших убежище в Советском Союзе (примерно 800 000 человек) ¹⁸. Из приведенных выше данных, согласно османской переписи, общие потери греков составляют 304 842 человека, согласно Маккарти - 313 491 человек (не включая потери греков восточной Фракии) ¹⁹ и согласно переписи Патриархата - 829 345 человек.

Проводя эти необходимые разъяснения, касающиеся как ассертивных рамок, по форме, так и по существу, признания, общепризнано, что через сто лет после молчания, забвения, невежества, равнодушия, инертности, пропаганды и отрицания История, Память, Истина, Требование и Справедливость возвращаются.

Это период, когда Геноцид и варварство от Смирны до Эдирне, Трабзона и Кесарии, хотя приоритеты, те же интересы и стремления

---

¹⁶ Бура . _ « О парламентский выборы в Османская Империя ». *Бюллетень Центра изучения Малой Азии*, 4 (1983), стр. 70-82.

¹⁷Статистический ежегодник Греции, Афины, 1930 г., с .

¹⁸ Бакалбасис А. Проблема беженцев . Афины, 1923. Паллис А.А. «Расовая миграция на Балканах и преследование эллинизма (1912-1924)». *Бюллетень Центр Малая Азия Исследования* , 1 (1977), стр. 16-34 . Общество наций *Создание убежищ в Греции* . Gen è ve 1926.

¹⁹ Маккарти Дж. _ op.cit., стр. 310-313.

остаются, это те же люди, то же общество, те же народы, которые выдвигающие на первый план и пере-позиционирующие преступление в измерениях наказания, возмещение, реабилитации, правосудия.

Настало время греческого народа, немногих выживших, потомков жертв массовых преступлений, которые говорят и не молчат, требуют, а не умоляют, знают и осознают, что Истину больше нельзя умалчивать!

Гитлер, готовясь к массовым убийствам до и во время Второй мировой войны, выразился следующим образом: «Кто сегодня еще говорит об истреблении армян?»²⁰, доказывая, что преступление против армян, оставшееся безнаказанным, было согласием всех на его повторение. То же самое произошло с Геноцидом против греков, и поэтому после резни в Хиосе, Псаре, Касосе, Самофракии не было наказания, и наступила очередь Смирны и чуть позже повторилось с еще более трагическим и болезненным лицом в Дистомо, в Калаврите, в Кирении и совсем недавно на Лесбосе, снова на Хиосе, в Кастелоризо, в Варозии, в Фамагусте, в соборе Святой Софии, в Константинополе и Трабзоне. Эллинизм, столкнувшись с историческими примерами навязывания политики тотального национального и культурного уничтожения, должен выбрать сопротивление, достоинство, борьбу за выживание и преемственность. Это единственный выход, сейчас, когда безнаказанные и наглые преступники с востока и их союзники снова провоцируют, а западные наблюдатели снова молчат....

2. План уничтожения эллинизма.

²⁰ Дадрян, Б. *История Геноцида армян*, Афины: Стохастис, 2002, стр. 677. Термин «геноцид» впервые был введен в 1944 году Рафаэлем Лемкиным, профессором Йельского университета, и появился незадолго до Нюрнбергского процесса. пионерами истребления евреев нацистами («погром»), а также истребления европейских народов до и во время Второй мировой войны. О подтверждении своих доводов Лемкин также сослался на резню — истребление греков и армян. Лемкин Р. *Господство Оси в Европе. Законы из Род занятий Анализ из правительство*. Предложения за читатели. Гарнеги пожертвование за Международный Мир. Отдел международного права, Вашингтон, 1944 г. Лемкин Р. «Le геноцид», *Revue internationale de droit penal*, 1946. Геноцид. *The New York Times*, 26 августа 1946 года. Геноцид по Закону Наций. *Нью-Йорк Таймс*, 5 января 1947 г.

Присутствие эллинизма в Ионии, Понте, Фракии, Каппадокии на протяжении тысячелетий, даже сегодня, является этнологическим, культурологическим, архитектурным, философским, историческим свидетельством, которое подтверждается сотнями памятников, мест, знаков (мемориалов-гробниц-кладбищ), поврежденных или сохранившихся.

Это присутствие Эллинизма Восточного полушария, восточного пространства, проходит через волны, испытания, от расцвета и упадка, поднимается до имперских уровней, падает в периоды вторжений и свержений, грабежей и завоеваний, возрождается, участвует в Революциях и Возрождении и в мае 1920 г. наступает момент, которого он ждет, с присутствием греческой армии в Смирне и восточной Фракии; хотя это присутствие остается неполным, из-за отсутствия Понта.

Для того, чтобы эллинизм дошел до 1922 года, чтобы Смирна превратилась в пустыню, а Иония, наряду с другими областями, была стерта с лица земли, предшествовал период почти двадцатилетней давности, когда Геноцид являлся единственной политикой, разработанной и реализованной в отношении гречанок и греков бывшей Османской империи, младотурецким и кемалийским режимом.

От онтологического события 1821 года получившего размах на всем балканском полуострове, от распада, реорганизации Османского государства, последующего греческого возрождения, достигшего Македонии, Эпира, Эгейского моря, предшественниками апартеида, фашизма и нацизма, националистами, расистами пантюркизма, 21 от султана и бюрократического аппарата до обученных немцами офицеров и военизированных формирований, продвигалось насилие как единственное средство принуждения.

План также должен был иметь идеологическую оболочку. Первым, кто вводит идеологему, является Юсуф Акчура, пропагандирующий «пантуранизм»²² — «пантюркизм»²³ как идеальную форму для создания нового государства. В последнем должны участвовать все турки, даже находящиеся за пределами империи. Что касается нетюрок, то (насильственная) тюркизация может решить проблему.²⁴ Второй

---

21 Зия Гок Альп *Турецкий национализм и западная цивилизация*. Лондон: Джордж Аллен и Анвин, 1959. Юсуф. Аккура *турк улук*. Токер 1990.

²² Зареванд *Пантуранизм или о едином и независимом Туране*, Афины, Рисос, 1991.

²³ Ландау, Дж. *Пантюркизм: от ирредентизма к сотрудничеству*, лондонское издание Hurst, 1995 г.

²⁴ Акчура Ю. *Тюрк Йили*: 1928 г., Стамбул, 1928 г.

важный человек в этой команде — Зигия Гёкальп,²⁵ в голове которого находятся многие «реформы» и «идеи», выдвинутые позднее Мустафой Кемалем, а именно отделение государства от религии, тюркизация ислама, ассимиляция нетюркских мусульман. Гёкальп будет играть центральную роль в создании «Союза и прогресса» младотурок, политическом и военном развитии так называемых «Новых османов». Первоначально под руководством Ахмета Ризы²⁶ младотурки будут поддерживать необходимость сохранения централизованного государства, сохраняя при этом настороженное отношение к меньшинствам, пока балканские войны не превратят осторожное отношение во враждебное отношение к меньшинствам. Решающий шаг будет сделан в 1906 году, когда в Дамаске высшими армейскими офицерами, в том числе Мустафой Кемалем, будет основано «Общество Родины и Свободы». В то же время было основано «Османское общество свободы», которое в 1907 году объединилось с отделением «Союз и прогресс».

Тогда младотурки покажут свое истинное лицо, способствуя насильственной тюркизации балканских провинций и истреблению неугодных. Армяне и греки станут жертвами неотурецкой программы истребления. В этом контексте появляется Мустафа Кемаль, который, в качестве активного члена младотурецкого видения, участвует в заранее спланированном преступлении против греков и завершает его своим превосходством. Чиновники из высших эшелонов власти, офицеры, получившие образование в основном в Германии, представители интеллигенции от писателей до поэтов, религиозные деятели, националисты различного происхождения, беженцы из бывших османских провинций, полугосударственные маргиналы образуют «Комитет Равенство и Прогресс» под видом и лозунгом, Демократии, Равноправия, Равенства, Религиозной Терпимости и пр. Теперь, все было готово.

В 1908 году Комитет захватывает и формально власть, и после *медового месяца* иллюзий, выпавшего на долю немусульман, то ли по наивности, то ли просто надеясь, начал разворачиваться план уничтожения.

Исполнительным органом младотурок является «Особая организация»²⁷, которая контролировалась Назимом²⁸, Атиф Ризой и Азиз бей; первые

²⁵ Хейд, У, Основы турецкого национализма - *Жизнь и учение Зии Гокалп*, Лондон, Harvill Press, 1950.

²⁶ Дрио Э, - Леритье М., *Дипломатическая история Греции*. Париж, 1965, с. 2-3

²⁷ Джемаль Кутай, *Первый Дюня __ Харбинде Те ş kilat -i Mahsusa ve Хейбер де __ Т ü rk Ченги*, Анкара, 1962 год.

двое были членами ЦК неотюрок, а третий – руководил службой безопасности. Эта организация представляла собой военизированный и полицейский механизм с неограниченными полномочиями, оборудование и боеприпасы которого поставлялись со складов османской армии.²⁹

Танер Аксам пишет, что «Особая организация» проводила незаконные разбирательства, которые включали в себя «услуги, на выполнение которых ... правительство и общественные организации никогда не могли выполнить».³⁰

Вселенский Патриархат заявил, что «эта программа направлена на принуждение соотечественников... к эмиграции ... Первая группа задержанных была доставлена жандармами в район Саранда Экклисиес-Сорок Церквей, а оттуда в Андриануполис/Эдирне. Вторая группа, состоявшая из 18 человек, была направлена в часе езды от Самаково. Они все были жестоко убиты, зарезаны ножами»³¹.

Лидер младотурок Талаат подчеркивает, что «османское государство настолько уменьшилось, что вот-вот исчезнет. Чтобы сохранить то, что осталось от земель, мы должны избавиться от чужеземных народов. Лозунг был «Турция туркам»³². Талаат также сказал: «По политическим причинам действительно необходимо, чтобы греческие жители побережий Малой Азии были вынуждены эвакуировать свои деревни, чтобы поселиться в провинциях Эрзурум и Халдея. Если они откажутся поселиться в назначенных местах, пожалуйста, дайте устные указания братьям-мусульманам, чтобы любым делом заставить греков добровольно эмигрировать. При этом не забудьте получить от переселенцев справки о том, что они покидают родные места по собственной инициативе»³³.

В 1911 году младотурки приняли решение на съезде истребить нетурецкие этнические группы: в частности, «Турция должна стать мусульманской страной, где будет преобладать мусульманская религия

²⁸ Геноцид армян. Воспоминания Назым - бека. Издается Ассоциацией греческих армян. Афины, 1965 год.

²⁹ Малкидис Т. «Турецкая секретная разведывательная служба от султана до современной кемалистской организации». Внутренний том 69, 1999 г., стр. 34.

³⁰ Аксам Т. Предисловие к Малкидису Т. Геноцид греков Понта. История, политика и признание. Афины: Гордиос, 2008 г.

³¹ Вселенский патриархат. Черная книга гонений и свидетельств эллинизма в Турции 1914-1918 гг. В Стамбул из из Патриархальный Типография 1919, с. 371 - 413. стр. 44-45.

³² Моргентау Х. _ Тайны Босфора. Афины: Трохалия, 1996, стр. 196.

³³ Циркинидис Ч. Мы их окончательно выкорчевали. Салоники: Kyriakidis Bros. 1994, стр. 113.

и мусульманские концепции, а любая другая религиозная пропаганда будет подавлена... Рано или поздно должна произойти полная исламизация всех граждан Турции. И понятно, что уговорами этого не сделать. Так что вооруженное насилие следует применять... Следует исключить право представителей других национальностей иметь свои организации. «Любая форма децентрализации и самоуправления будет считаться предательством Турецкой империи». В то же время в документе австрийского министра иностранных дел, адресованный в Берлин, говорится следующее: «Политика турок осуществляется через всеобщее преследование греческого элемента, истребить греков как врагов государства, как раньше армян. Турки реализуют тактику вытеснения населения, без исключений и возможности выживания, от побережья внутрь страны, так что перемещенные лица подвергаются нищете и голоду. Брошенные дома ссыльных разграблены турецкими штрафными батальонами или сожжены и разрушены. И все остальные меры, которые в гонениях на армян были применены в повестку дня, теперь повторяются против греков»³⁴.

Всемирная история Академии наук Советского Союза констатирует, что *«высшие эшелоны турецкой буржуазии, интересы которых определяли основную направленность младотурецкой политики, стремились прежде всего принять участие в прибыльной коммерческой-посреднической торговле». Ни для этих слоев, ни уж тем более для цифликад-владельцев земель, также значительно повлиявших на политику младотурков, не нужны были радикальные изменения в государственном и общественном строе. Вот почему главной целью младотурков было привести революцию в «правовой» и «конституционный» контекст, сохранить «порядок» в стране, то есть подавить классовую борьбу рабочих и национально-освободительные движения нетурецких народов».*³⁵

Начиная с экономики, в центре внимания истребление и исчезновение греков, армян и других народов, игравших ведущую роль в финансово-торговой сфере империи: Константинополь, Эдирне, Измир, Трабзон, Адана, Прусса, Кесария, Сампсунт везде.....

Посол Соединенных Штатов Америки в Константинополе Генри Моргантау констатирует, что в 1913-1914 годах *«греки стали первыми жертвами плана отуречивания... ..за 3-4 месяца 400 000 греков были изгнаны с берегов Малой Азии»*³⁶.

³⁴ Малкидис Т. *Геноцид армян*. Афины: Гордиос 2015, стр. 34.

³⁵ Всемирная история Академии наук СССР. Афины: Мелисса-Морфози, 1957, т. 2, стр. 503.

³⁶ Моргантау Х.оп.п. __ стр. 422-425.

Согласно статистике Вселенского Патриархата, 153 890 греков были перемещены вглубь страны с берегов Малой Азии до конца 1914 г.,³⁷ а в период с 1913 по 1918 г. 298 449 греков были изгнаны из Малой Азии, 257 019 из Понта и 773 915 из Восточной Фракии, всего из 218 447 греков.³⁸

Женщины и дети были основным объектом массовых преследований в дополнение к мужскому населению и молодежи. Иными словами, имела место насильственная депортация – изъятие детей одной национальной группы и передача их другой национальной группе, согласно соответствующей Конвенции ООН, является составной частью преступления Геноцида. Эти насильственные средства включают в себя ряд мер запрета на национальные, религиозные, языковые, моральные, исторические или другие традиции с целью дифференциации или изменения группы с определенной потерей ее национальной и расовой идентичности с течением времени³⁹.

Применяются известные из предыдущих периодов и соответствующие им регулярные действия той же хищнической группы. Аресты, трудовые батальоны, ссылки, убийства и исчезновения. «Геноцид в процессе», назвал эти явления Полихронис Энепекидис: *« Это геноцид турецкого происхождения. У него нет ни идеологического, ни мировоззренческого, ни псевдонаучного фундамента ни о Рассе , ни о генетике , ни о доброте, ни об арийской или семитской расе. Тот, кто читал Майн Кампф Гитлера или Блут и Боден главного философа Розенберга _ он знал , что ждет евреев, если к власти придут, как и в итоге пришли, национал-социалисты. Когда Геббельс выкрикивал в Шпертхалле в Берлине риторическую фразу: Ist der Jude auch ein Lebewegen (но еврей тоже существо?). И он ответил стонами обезумевшей аудитории: Jawohl ! он есть, еврей - существо материальное , как клоп, поэтому он должен стать безвредным для нашего народа - все знали, что ждет евреев Германии, Европы, всего мира. Геноцид турецкого происхождения тихий, хитрый, восточный, не имеет теоретической подоплеки, а скорее практическое, мародерство. Так называемые депортации, ссылки целыми деревнями, эти истребляющие походы по снегу женщин и детей и стариков - мужчин уже в батальонах или в армии - ни к какому Освенциму , конечно, не ведут , с дьявольски организованными механизмами физического уничтожения человека - нет! но это был*

³⁷ Вселенский Патриархат ор . о . 371 - 413.

³⁸ Пуо Р. *Депортация и репатриация греков в Турцию*. Париж 1919, стр.8 .

³⁹ Конвенция о предупреждении преступления геноцида и наказании за него (СРРСГ). Резолюция 260 а (III) Генеральной Ассамблеи от 12 сентября 1948 г. УНТС, № 1021, вып. 78, 1951, стр. 228.

Освенцим в потоке, люди умирали в пути, они не шли, чтобы куда-то попасть, нет, они шли, чтобы умереть от нищеты, холода, голода, унижения человека. Это была дьявольская система, хитро организованная. В конце не было Освенцима, потому что для большинства не было цели. «Путешествие к смерти было смертью, а не концом пути»⁴⁰.

Греческий историк Полихронис Энепекидис добавляет, что *«...произошедшее (...) было геноцидом в духе и букве, данных сегодня международным правом и международными конвенциями в смысле этого греческого слова, т.е. запланированным физическим истреблением расы или национального меньшинства, у которого другой язык, другая религия, другие обычаи и традиции».*⁴¹

Кроме того, появляется немецкий фактор, который с началом Первой мировой войны формально возьмется за осуществление плана Геноцида. Приказ командующего османской армией немецкого командующего османской армией Лимана фон Сандерса для эвакуации районов греками под предлогом военных нужд характерно. Исследования и особенно политика должны освещать все аспекты роли Германии. Существенные и значимые, имевшие место аспекты, которые даже сегодня, спустя сто лет, совершенно неизвестны или менее известны.

Впоследствии Первая мировая война вооружает младотурок дополнительными аргументами для продолжения преследования, плана истребления, варварства.

В 1915 году Холокост завершился для армян, которые почти исчезли из Османского государства, за ними последовали греки, которые сопротивлялись различными способами.

Как пишет Аксам *«Вытеснение греческого населения Эгейского моря посредством терроризма и экспроприации собственности имело место как часть процесса однородности Востока. «С началом Первой мировой войны этот план был расширен»*⁴².

Другим методом изгнания греков было истребление их руководства, как это произошло с армянами в апреле 1915 года в Константинополе. Истребление способствовало бы потере лидерства греков и более быстрому их убийству. В Понте греческое руководство было истреблено «судами независимости», базировавшимися в Амасии.

---

⁴⁰ Э Непекидис П., «Освенцим в процессе понтийского геноцида», изд. К daily, Афина 17.08.1997.

⁴¹ Энепекидис П., «Геноцид понтийского эллинизма 1908-1923 гг.», Материалы исторической политической конференции Николаоса Пластираса. Кардица 1994, стр.31-42.

⁴² Аксам Т. *Позорный поступок. Геноцид армян*. Афины: Папазисис, 2008 г., стр. 153.

Судебный процесс, которым следовали члены «судов», был кратким. После официальных извинений, они объявляли решение «суда» о смертной казни через повешение⁴³. Так убивают священнослужителей, депутатов, журналистов, учителей, даже старшеклассников и священнослужителей⁴⁴. По данным Вселенского патриархата, предполагаемые виновные подписали свои «показания» уже после вынесения им смертного приговора, накануне казни или даже будучи давно убитыми.

Конец Первой мировой войны доказывает масштабы преступления, но также масштабы молчания и забвения.

С одной стороны, массовые убийства показали, что сотни тысяч греков, армян, ассирийцев были истреблены и столько же перемещены, а с другой стороны, великие и победоносные державы закрывали глаза на новую ситуацию возрастающего кемалистского режима, ради своих интересов. Рождение фашизма, укрепление апартеида, появление донацистского формирования Мустафы Кемалю теперь было данностью.

Как пишет исследователь Никос Псырукис, *«самое тщательное изучение кемализма убеждает нас в том, что это глубоко антинародная и антидемократическая теория. Пронацизм и прочие реакционные убеждения — это законодательное развитие кемализма ... Даже кемалистские реформы осуществляются административными решениями сверху. Они презирают культурные традиции турецкого народа, выражают комплекс неполноценности турецкой буржуазии»*⁴⁵. Кемалистское движение с Национальным собранием в Себастии (сентябрь 1919 г.) приняло решение о *«полном истреблении христиан, дабы не иметь никаких притязаний на территорию Турецкого государства»*⁴⁶. Неоклис Саррис подчеркивает, что кемалистская борьба и образование турецкого государства обязаны *«своим вдохновением не изгнанию иноземных захватчиков, а опровержению возможности политической независимости греков и армян»*⁴⁷. Вот почему в решениях кемалистских съездов Севастополя и Эрзурума

⁴³ Павлидис И. *Страницы истории крови и жертв Понта и Малой Азии*, Салоники, 1979, с.186.

⁴⁴ Вселенский Патриархат *Кемалистские зверства в районе Понта и в остальной части Анатолии*, Константинополь, 1922 г.

⁴⁵ Псырукис Н., *Малоазиатская катастрофа*. Никосия: Эгейское море, 2010 г., стр. 89.

⁴⁶ Антигреческие гонения в Турции с 1908 по 1921 год (до Афинского национального собрания Гиена). Афины 1921.

⁴⁷ Саррис, Н. *События в первой Турецкой Республике*. Афины: Гордиос 1992, с. 33

противопоставление Великим державам не упоминается, но высказывается противопоставление грекам-ромейцам и армянству.⁴⁸

Затем последовали соглашения с великими державами: *«Британские правительства, за немногими исключениями, были в основном туркофилами. «Турецкий Джо — мастер», — говорили британские солдаты во время Первой мировой войны. По подсознательному заблуждению лондонская газета «Таймс», во время разгара кипрского кризиса, охарактеризовала Турцию «союзником во время двух мировых войн». И не только англичане соблюдали такое отношение. Правительства Франции и Италии, своей помощью, ускорили поджог, разрушение Смирны, прекратив поддержку греческим союзникам и заключив с турками особые соглашения. Немцы долгое время считали турок «почетными немцами» на Ближнем Востоке.*

*В книге Хортон, тоже считавшегося хорошим другом турок до зверств в Смирне, содержатся сведения о том, что «американцы считали турок своими самыми надежными союзниками с того времени, как они начали вмешиваться, вникать в политические вопросы Восточного Средиземноморья».*⁴⁹

Министр иностранных дел Великобритании лорд Корзон заявил, что *«Франция и Италия выглядят более кемалистскими, чем Кемаль⁵⁰»*, и при терпимости, а затем при пособничестве Великобритании и поддержке Советского Союза Кемаль завершил свой план. В частности, «молодой» Советский Союз был первой страной, признавшей кемалистский режим и оказавшей ему военную помощь, в то время, когда Советы находились в тяжелом положении и им угрожали как внутренней, так и иностранной интервенцией в Украине. В сходном с Советским Союзом положении требовало, параллельно с укреплением внутренней и международной поддержки, кемалистское движение, развивавшее сотрудничество с большевиками, исходя чисто из *«здорового прагматизма без какого-либо идеологического воздействия»*, как указывали немецкие газеты того времени⁵¹... В результате этого сближения и взаимной поддержки возник Договор 1921 г. *«Солидарность против империализма»*, первое официальное соглашение, подписанное кемалистами.⁵²

⁴⁸ Гездемир Улуг *Сивас Конгресс Тутанклари*. Анкара, 1969, с. 34-36.

⁴⁹ Вудхаус К. Предисловие в Джордже Хортоне *«Упадок Азии»*. Боббс - Меррил _ Компания Индианаполис, 1926 г., стр.4.

⁵⁰ Симсир Б. Ингилиз _ *Ататюрк в документах 1919-1938*. Анкара 1973, с. 333.

⁵¹ Газета Тираж 15.03.1922. Газета Deutsche Zeitung 27.12.1921.

⁵² Характерно, что Бухарин утверждал, что *«Турция, несмотря на все гонения на коммунистов,*

В августе 1920 года Халил -паша перевез в Анкару золота на сумму 100 000 османских фунтов, а в сентябре того же года Юсуф Кемаль в свою очередь приносит один (1) миллион золотых рублей и после договора 1921 года кемалистам передается 10 000 000 золотых рублей, из которых 4 000 000 передаются с апреля того же года. 1 400 000 используется для закупки боеприпасов в Германии, 1 100 000 перевезен советским офицером Фрунзе в декабре того же года, а последняя партия в 3 500 000 доставлена в мае 1922 г. Эта помощь составляет 80 000 000 бумажных фунтов, что соответствует сумме больше, чем общий годовой бюджет Турции (63 018 354 турецких лиры на 1920 г. и 79 160 058 турецких лир на 1921 г.) и общая сумма военных расходов за два года (27 576,39 турецких лир на 1920 г. и 54 160,058 турецких лир на 1921 г.)⁵³

В октябре 1921 года мирным договором закончилось военное положение кемалистского движения с меньшевиками, действовавшими на Кавказе, и с армянами. Так им образом Турция аннексировала Карс и Ардаган и передала Батуми Советскому Союзу. Таким образом, заключив значимые и важные соглашения с европейскими державами и будучи единственным и непререкаемым лидером внутри страны, Кемаль без помех претворял в жизнь план изгнания эллинизма⁵⁴.

Вышеуказанные акты подтверждают, что правосудие может немного подождать (...) или вообще не наступить.... Таким образом, передний край национальной, антиимпериалистической борьбы Кемаля и его *серых* волчьих банд против иноземцев, при полном согласии, отождествлении, терпимости и равнодушии вышеуказанных держав, действительно касался греков или того, что от них осталось. после нео-турецкого натиска.

Измир в 1922 году стал кульминацией этого периода преступных действий, с одной стороны - французский консул в городе оправдывал задержку своего прибытия к обеду тем, что *"лодка, на которой приплыл к берегу из французского корабля, врезалась в плавающие на берегу"*

играет революционную роль, поскольку является гибельным орудием по отношению к империалистической системе в целом » . Карр Х., *Большевистская революция , 1917-1923 гг.* , Лондон, 1997, с . 479.

⁵³ Мудеррисоглу А. *Куртулус Савасинин Мали Кайнаклари* . Анкара 1974, стр. 543-545 .

⁵⁴ 19 сентября 1921 г. Национальное собрание присвоило ему звание генерала и прозвище « *Гази* » (победитель), 24 ноября 1934 г. Великое турецкое национальное собрание утвердило закон о присвоении ему имени « *Ататюрк* » (Отец турок).) и 26.12.1938 на внеочередном собрании Республиканской партии ему было присвоено звание «*Эбеди* » . Сеф » (вечный вождь). Малкидис , Т. *Политика Греции и Турции в отношении Фракии после их вступления в НАТО*, Афины, 2000 г.

трупы греческих женщин!»⁵⁵ - и, с другой стороны, симфония, соглашение кемалистских орд с европейцами. Эти варварские акты в последствии были закреплены и очищены, искуплены от вины, соглашением о греко-турецком обмене населением и Лозаннским мирным договором. Таким образом, преступление, свидетелями которого стали все, пожар, поджог, истребление метрополии Ионии, должно было исчезнуть или, что еще хуже, продолжиться как изнасилование Памяти жертв и спасенных.

3. Лики Забвения

На следующий день после катастрофы и прибытия полутора миллионов беженцев в Грецию, 56чей наследственный режим-олигархат постановил законом «о паспортах» запретить им въезд (!), 57 при параллельном пребывании в Турции неизвестному числу обращенных в ислам (криптохристиан;) и бегстве в тогдашний Советский Союз и другие страны, проблема приняла неуправляемые масштабы (имущество беженцев, пропавшие без вести лица и т.д.) 58 со склонностью к насмешкам и одновременно к исчезновениям.

---

⁵⁵ Каролиду П. *Дополнение к истории греческого народа*. Папаригопулу К. Афины: Элефтерудаки, стр. 328.

56Перепись 1928 года зафиксировала 1 220 000 беженцев за период в шесть лет, в течение которых болезни платили за бедствующих, кровных и недоедающих беженцев. Их мучили брюшной тиф, грипп, туберкулез (главным образом в городах) и малярия (главным образом в сельской местности). По данным Лиги Наций, значительное количество беженцев умерло в течение года после прибытия в Грецию. По словам М. Родаса, « до сегодняшнего дня точных статистических данных о беженцах не велось, но по самым надежным подсчетам их число достигло 350 000 семей, т. е. 1 400 850 человек». Родас М. *Греция в Малой Азии (1918-1922)*, Афины: Лабиринт, 2011, стр. 167.

57Закон 2870/1922 был принят «единогласно» на собрании 14 июля 1922 г. и подписан 16 июля 1922 г. королем Константином и Л.К. Одежда. Первая статья закона гласила: « *Высадка лиц группами в Греции запрещена. прибывающих из-за границы, если они не имеют законно оформленных обычных паспортов ...* » .

58 Циничное признание турецкого актера Аттилы Олгача (Аттила Олгач) в начале 2009 года за убийство греческих заключенных, считавшихся пропавшими без вести во время турецкого вторжения на Кипр в 1974 году, снова выдвинуло этот вопрос на передний план, что не происходит мгновенно. Эта политика проводится Турцией, а также другими режимами этого типа на протяжении многих лет, чтобы преступление было постоянным и особенно напоминало о живых родственниках. В случае с Турцией это акт постоянного воспоминания о преступлении, которое началось в 1922 году, когда пропали тысячи людей, то есть многие люди пропали без вести при том же режиме.

В то же время, когда витал лозунг *«вы скоро вернетесь в свои дома»*, в то же время на грани мании величия, проводилась вульгарная политика забвения!

Ведущий греческий литератор, публицист Димитрис Псатас в своей книге *«Земля Понта»* пишет: *...Нельзя жертвовать историческую истину целесообразности, как установилось со времен установления политики так называемой греко-турецкой дружбы. Ошибочная тактика замалчивания исторических событий, возможно, была одной из причин того, почему «дружба» с турками была такой плохой. «Сбросить пелену забвения в прошлом, но, при этом нужно знать, а не скрывать».*⁵⁹

Примеров забвения много, вот следующие две (самые характерные): От уступки Турции в 1936 году так называемого места/дома его рождения Кемаля в Салониках до двусторонних и многосторонних соглашений о совместной защите от захватчиков.... Первый инцидент стал местом поклонения вездесущих кемалистов и, наконец, местом самой крупной провокации, ставшей поводом для «сентябрьских событий», для гонений на греков Константинополя, Имброса и Тенедоса в 1955 году. Второй инцидент доказал, что то время, когда греческий народ боролся против фашизма и нацизма, Турция голосовала за налог на капитал (*varlik vergisi*, 1942г.)⁶⁰ за изгнание и убийство греко-турецких граждан и ведение переговоров о вступлении во Вторую мировую войну либо на стороне Оси, либо на стороне союзников, требуя греческих островов и Салоников!

⁵⁹ Псатас Д. *Земля Понта*. Афины: изд. Фитракис 1966, стр.9.

⁶⁰ В 1942 году, пока Греция находится под оккупацией, «нейтральная» Турция принимает закон 4305 «Налог на имущество» (*varlik vergisi*) в отношении граждан Греции и экспатриантов турецкого гражданства. Налог в два и три раза превышал общую стоимость имущества и должен был быть уплачен в течение пятнадцати дней, в противном случае сборщики налогов имели право конфисковать все движимое и недвижимое имущество налогоплательщиков. Тридцатидневная задержка означала депортацию в анатолийские лагеря, наказуемую принудительными работами. Таким образом, тысячи греков потеряют свое имущество и многие жизни. Финансовый куратор Стамбула Фаик Окте раскритикует эту политику, заявив, что *«налог на имущество — это страница фискальной истории, которой каждому из нас должно быть стыдно»*. Греческую общину, хотя она составляла 0,5% населения Турции (100 000 человек) с налогом, попросили заплатить 20% от общей суммы налога (80 000 000 турецких фунтов в общей сложности 435 000 000). В 1955 и 1964 годах преследования будут продолжаться, как и политика греко-турецкой дружбы, с новым расцветом в период военной диктатуры в Греции. Ассоциация Имбрион Константинополя Тенедион восточные фракийцы. *Нарушения Лозаннского договора*, Комотини, 1993 г., стр. 29.

Окончание Второй мировой войны приведет через несколько лет к совместному членству Греции и Турции в НАТО. Теперь Греция должна стереть Историю, Память и Притязания, ведь интересы Альянса были превыше всего. А когда эти интересы отождествляли с Турцией, Истине становилось еще хуже.

Книги на малоазийскую, фракийскую, понтийскую тематику с отсылками к гонениям и массовым убийствам запрещены к публикации, фильмы с подобной тематикой не показываются, музыка, традиции, культура Малой Азии и весь эллинизм Востока маргинализируются, клубы, общества запрещены, ограничивается лишь танцевальными вечеринками. В 1967 году придет к власти диктатура черных полковников и завершит политику забвения — первые этапы этноцентризма, попытки деконструкции национальной идентичности — можно будет отменить — с роспуском объединений беженцев и исчезновением всякой ссылки, всякой апелляции на Малую Азию.

Но, несмотря на изнасилование истины, возвращение Малой Азии, Понта, Фракии, Каппадокии, к общественному, союзному, коллективному, независимому дискурсу, интерес молодежи к музыке, танцам, гастрономии, ко всем проявлениям культуры нашего Востока, нашего восточно-христианского цивилизационного мира, и особенно инициатива второго и третьего поколения выдвинуть *Геноцид* в качестве краеугольного, основополагающего вопроса, очевидны и решительны.

Геноцид не был и больше не является воспоминанием для некоторых пожилых людей, это не было повторяющееся шествие без действий против того, что произошло, чтобы это не повторилось, Турция больше не погружается в омут невинности, который не имеет ничего общего с хищничеством кровавым, расистским режимом, который систематически, организованно и методично пытался истребить, превратить греческий народ в музейный экспонат.

Акт, который следует за истиной и не может быть скрыт, является реальностью, и национальное и политическое признание Геноцида происходит с выдвижением вопроса о массовой преступности на международном уровне, от США до Франции и Австралии.

Преступление нельзя скрыть: виновником, убийцей является Турция, хотя ее апологеты в Греции, на Кипре, в диаспоре, ее пропагандисты по всему миру, прилагают постоянные усилия, чтобы смыть варварство, старое, новое и современное.

Честные политики, последовательные ученые, самоотверженные активисты, гражданское общество даже в Турции исследуют, ищут,

обсуждают, как исторические народы Малой Азии и их остатки исчезли, в то время, когда другие народы и этносы испытывают сегодня новый Геноцид. Они выдвигают безнаказанный путь одного и того же преступника: Хиос-Измир-Константинополь-Кипр-Имрия-Курдистан-Сирия-Ливия-Армения и показывают, что это образование является выражением не маргинальной или полугосударственной группы, а основным политическим убеждением, идеологией, мейнстримом. От Эрдогана, кемалистов, Армии, до Бахчели, Серых Волков и так называемого «бизнес-класса», созданного мародерством и грабежом. Они поддерживают отрицание, пропаганду, дерзость безнаказанного картеля торговцев наркотиками и оружием, торговцев, захватчиков в Греции, воров, оффшорных прачечных, нуворишей и инкубатора фашистских, нацистских, тоталитарных идеологов, направляющих экстремистские батальоны вторжения и серых волков в Деринию и в Еврос, применяя политику подкупа, угроз, терроризма, убийства.

4. Турецкое отрицание преступления

Режим, который был создан на руинах Смирны, Трабзона, Эдирне, Кесарии, безнаказанно за свои действия, после использования всех дипломатических средств и каждой желающей «великой державы», крестившей освободительной войной изгнание, грабеж, преступление, поле мобилизации любого полугосударственного и маргинального элемента для осуществления плана истребления, и пл сей день продолжает проводить ту же политику.

По словам Таннера Аксам *«В основе Турецкого государства, Турецкой Республики, лежит история убийства народа. Турецкая Республика, являющаяся продуктом этой истории, ее структуры, ее ментального состояния, сама по себе является проблемой. Сам факт создания Турецкой Республики на крови меньшинств, помешало народам, исконно временем живущим бок о бок, мирно сосуществовать на общих землях (...). Создание Турецкой Республики связано с вопросом о преступлениях против человечности и, в частности, с геноцидом армян»*⁶¹. Он добавляет, что *«насильственные меры против греков применялись во время (первой мировой) войны и они часто прикрывались в виде перемещения населения; основная этническая чистка греческого населения Анатолии произошла после 1919 года»*⁶².

⁶¹ Аксам Т. _ *турок Улусан Кимлиги ве Армянский Соруну* . Илетисим 1993, с.161 .

⁶² Журнал Армянский . май 2006 г.

Генри Моргентау [американский дипломат, юрист предприниматель, немецко-еврейского происхождения] обратил внимание на то, что примененные во время армянских погромов методы, были аналогичны тем, которые применялись на протяжении всего этого периода и против греков. *«Турки применяли [те же] методы против греков, которые они использовали против армян. Их брали в османскую армию, а [потом] переводили в многотысячные трудовые батальоны; эти греческие воины умирали от холода, голода и других лишений, так же, как и армяне; греки собирались повсюду группами. «Затем, под обещанной защитой турецких жандармов, они были переведены во внутренние районы [Анатолии]».*⁶³

Свидетельство Моргентау по поводу намерения геноцида продолжается: *«Когда турецкие власти отдали приказ о депортации, они не сделали ничего, кроме объявления смертного приговора всему народу. «Турецкие лидеры полностью осознавали этот факт и не пытались скрыть его в своих беседах со мной».*⁶⁴

Следующей жертвой стали курды, выжившие греки и армяне, и преступление продолжается в Эгейском море, на Кипре, со спорами и вторжением, с разрушением памятников, с изменением и, наконец, с изнасилованием символов экуменической, всемирной важности и ценности (Святая София).

Это лоскутное одеяло, союз противозаконной и незаконной деятельности и обычной уголовщины организованной преступности, который называет себя государством, правительством, институтами, экономикой Турции, продолжает бросать вызов Истории и Памяти. Отрицанием (« геноцида никогда не было »), пропагандой («убийства греками турок»), использованием «науки» («турецкие памятники»), угрозами («как и в 1922 г., мы Вас выбросим в море »), с китчевой пропагандой (Троя, Пергамон, Эфес), искажением (« Греция задолжала компенсацию за военные преступления в Турции»), финансированием («кафедры тюркологии», «преподавательское сообщество»), любым способом, служившим нацеливанию, повествованию.

Этот образ напоминает о трудах и днях тоталитарных режимов в разные времена и места мировой истории. Пираты Анкары, верные плану, составленному на берегах и в горах Черного моря, на маршах смерти к Эрзуруму , на равнинах Эдирне , в концлагерях малоазийской глубинки,

⁶³ Моргентау Х. *Убийство нации* . Нью-Йорк: Армянский всеобщий благотворительный союз Америки, 1974 г., с. 212.

⁶⁴ Моргентау Х.оп._ _ п. с.56.

а также на берегу Измира, продолжают свое дело, свой план под другим названием: Кирения, Варосия, Собор Святой Софии, Эгейское море и Эврос с вторжением турецких государственных посланников работоторговли, замаскированных под беженцев и иммигрантов, Диярбакыр , Эрбиль , Триполи, Арцах. И, конечно же, при полнейшей терпимости, безразличии и соучастием тогдашних и сегодняшних великих держав, для которых Хортон выражает реалистическую картину всего лишь в одном абзаце: *«Последний акт трагедии христиан в Турции был, пожалуй, самым печальным и самым значимым из всех . "65*

Предписан курс кровавого режима и его исполнителей: наказание Международным уголовным судом в Гааге, Нюрнбергом за невообразимые преступления, что в сочетании с воздухом Демократии, решение турецкой проблемы даст кислород региону и народам.

Это естественный исход ответственных за грабеж и разрушение, истребление; за свободную от преступности страну, принадлежащая своему народу, который, в условиях свободы, демократии вернется в свои исторические колыбели.

5. Сто лет после 1922 года и признание геноцида.

Курдского происхождения член шведского парламента Gulan Avcı, которая, своим собственным вкладом (131 за — 130 против) добилась голосование за признание Геноцида греков, армян и ассирийцев в марте 2010 года, заявляет следующее: *" ...каждый раз, когда другая страна признает геноцид, правда становится немного ближе к Турции. Больше невозможно убежать или молчать о прошлом. Пришло время Турции признать Геноцид... Последний этап Геноцида – его отрицание, и, к сожалению, сегодня Турция находится именно на этом этапе. Турции пора смириться со своим кемалистским наследием, то, что произошло, было геноцидом. Ведущие мировые ученые и историки пришли к выводу, что это был Геноцид... Давление на турецкое государство, для того, чтобы оно приняло прозрачное обсуждение, связанное с Геноцидом, и позволило доступа внешнего мира к архивным документам, что приведет в признанию Геноцида .... Признание геноцида не является ударом по Турции. Наоборот, его непризнание является ударом по правосудию. И я совершенно убеждена, что справедливость может принести только пользу. Правосудие должно свершиться в Турции.... Пока Турция пытается скрыть проблему, примирения никогда не будет.*

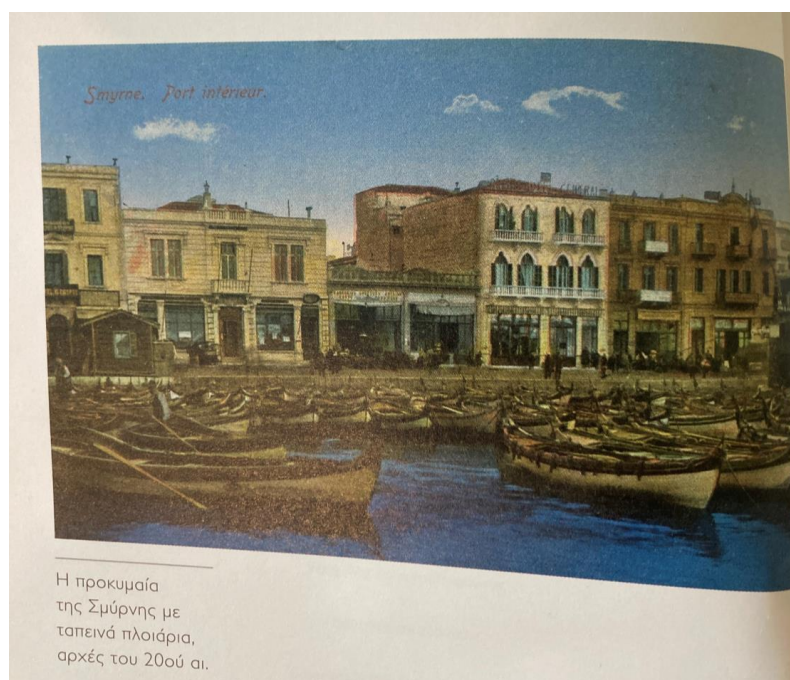
65 Horton T. Op. Cit., стр. 56.

Если не восстановить память о жертвах, люди не смогут залечить свои раны и двигаться дальше. Вот почему важно, чтобы все силы, верящие в человеческие ценности, продолжали борьбу и оказывали давление на Турцию, чтобы она начала говорить правду и признавать геноцид». бб.

Спустя сто лет после 1922 года, 2022 год не будет (не должен) быть годом плача и траура. Период самобичевания, который все-таки не уместен, не соответствует греческой особенности, идентичности, идиосинкразии.

2022 год — это кульминация борьбы за то, чтобы с большей интенсивностью осветить то, что произошло в Малой Азии; это момент требования признания, восстановления, компенсации, возмещения ущерба.

Человечество, восточное Средиземноморье, города Малой Азии, архитектура, история, астрономия, математика, эллинизм не могут больше жить с варварством. Пришло время свершиться справедливости, восстановления Истины, возвращения Истории и Памяти. Признание греческого Холокоста сейчас!

ГРЕЧЕСКИЙ
КУЛЬТУРНЫЙ
ЦЕНТР

ΚΕΝΤΡΟ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΘΕΟΔΩΡΑ ΓΙΑΝΝΙΤΣΗ, διδάκτωρ ιστορίας, Κρατικό
Πανεπιστήμιο Μόσχας «Lomonosov»

Η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ (1908-1923) ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΕΩΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ (8ος αι. π.Χ. -1923 μ.Χ.) ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ 1919-1923 – ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

Από την ελληνική παρουσία μέχρι την οθωμανική κατάκτηση

Ο Ξενοφώντας ορίζει ως Πόντο, την περιοχή, η οποία περιλαμβάνει τα εδάφη ανάμεσα στο Φάση ποταμό- περιοχή του Βατούμ- και την Ηράκλεια την Ποντική.

Ο μεγαλύτερος γεωγράφος του αρχαίου κόσμου ο οποίος καταγόταν από τον Πόντο, ο Στράβωνας, μιλά για τους όμορφους χώρους, τα κτίρια, τις οικίες. Στους Έλληνες στον Εύξεινο Πόντο αναφέρονται ακόμη ο Βιτρούβιος (I αιώνας π. Χ), ο Αρριανός (II αιώνας π. Χ), ο Πτολεμαίος Κλαύδιος, ο Μαρκιανός, ο Διονύσιος ο Πλίνιος Γαίος, ο Ευστάθιος.

Η αφετηρία της παρουσίας του Ελληνισμού του Εύξεινου Πόντου, ξεκινά από το μύθο και καταλήγει στην ιστορική πραγματικότητα. Ο 9ος άθλος του Ηρακλή τον οδηγεί στην περιφέρεια του Θερμόδοντα ποταμού, για να πάρει με τη βοήθεια του Θησέα και του Τελαμώνα τη ζώνη της Ιππολύτης, της βασίλισσας των Αμαζόνων. Ένας άλλος μύθος τον φέρνει στον Καύκασο για να απελευθερώσει τον Προμηθέα. Ο μύθος συνεχίζεται με το Φρίξο και την Έλλη, οι οποίοι ταξίδεψαν πάνω στο Χρυσόμαλλο Δέρασ για να αποφύγουν τη θυσία τους από τους θεούς του Ολύμπου. Ακολούθησε η πτώση της Έλλης στην είσοδο του Θάλασσας - από τότε ονομάστηκε Ελλήσποντος- και η φύλαξη του πολύτιμου Δέρατος από το βασιλιά Αιήτη. Η αργοναυτική εκστρατεία, με επικεφαλής τον Ιάσωνα και πλήρωμα εκπροσώπους απ' όλες τις ελληνικές πόλεις κατέστησε την αφιλόξενη θάλασσα, Εύξεινο Πόντο.

Ο αποικισμός των Ελλήνων στον Εύξεινο Πόντο αρχίζει μετά τον Τρωικό πόλεμο το 1100 π.Χ. Η Σινώπη (785 π. Χ), πατρίδα του κυνικού φιλοσόφου Διογένη, του κωμικού ποιητή Δίφιλου και του ιστορικού Βάτωνα, ήταν η πρώτη αποικία της Μιλήτου στον Εύξεινο Πόντο το 786 π.Χ. και σαν έδρα εμπορίου, έγινε πολύ σύντομα ένα αξιόλογο λιμάνι με πολυάριθμο στόλο και ισχύ. Ακολούθησαν η Τραπεζούντα (756 π.Χ), η Κερασούντα (700 π.Χ), η Αμισός (Σαμψούντα- 600 π.Χ), πατρίδα των μαθηματικών Δημητρίου Ραθηνού και Διονυσόδωρου και του γραμματικού Τυραννίωνα, η Οδησσός, ο Βαθύς Λιμένας (Βατούμ), η Διοσκούρια (Σοχούμι), η Πιτιούντα, η Αρχαιοπόλις (Νοκολακέβι), τα Κοτύωρα (Ορντού), η Τρίπολη, η Αμάσεια, πατρίδα του γεωγράφου Στράβωνος, η Ιωνόπολη (Ινέμπολη) και άλλες.

Ο Φίλιππος ο Β΄ οργάνωσε τον Εύξεινο Πόντο σε μακεδονική επαρχία, ενώ η αυτοκρατορία του Μεγάλου Αλέξανδρου περιελάμβανε τον νοτιοδυτικό Εύξεινο Πόντο, εκτός από τη Βιθυνία και την Παφλαγονία. Ο Μιθριδάτης ΣΤ΄ ο Ευπάτωρ και το κράτος που δημιούργησε αποτέλεσε το ανάχωμα στη Ρώμη και τις πολιτικές και οικονομικές της βλέψεις για την περιοχή.

Στη Ρωμαϊκή περίοδο διαδίδεται ο Χριστιανισμός από τους απόστολους Ανδρέα και Πέτρο, ενώ τα χριστιανικά μοναστήρια αποτελούν εστίες πίστης και εθνικής συνείδησης (Μονή του Αγίου Ιωάννη του Βαζελώνος, Παναγίας Σουμελά, Αγίου Γεωργίου του Περιστερεώτα). Κατά τους διωγμούς επί Διοκλητιανού στην Τραπεζούντα μαρτύρησε ο Άγιος Ευγένιος το 292 μ.Χ. μαζί με τους Κάντιδο, Ουαλεριανό και Ακύλα. Ο Άγιος Ευγένιος κηρύχθηκε αργότερα πολιούχος της Τραπεζούντας. Με την κατάληψη της Κωνσταντινουπόλεως από τους Φράγκους το 1204, δημιουργείται η αυτοκρατορία της Τραπεζούντας από τους Κομνηνούς. Η Τραπεζούντα

υπήρξε εκπαιδευτικό κέντρο με ονομαστούς δασκάλους τον Γρηγόριο Χιονιάδη, τον Κωνσταντίνο Λουκύτε και τον κληρικό Μανουήλ.

Η Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας υποτάχθηκε το 1461, οχτώ χρόνια μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς. Επακόλουθο της κατάληψης της Τραπεζούντας ήταν οι σφαγές, οι λεηλασίες, η φυγή προς τη δυτική Ευρώπη και τις παραδουνάβιες χώρες ο βίαιος εξισλαμισμός. Ανάμεσα στους πληθυσμούς που εξισλαμίστηκαν παρατηρήθηκε και το φαινόμενο του κρυπτοχριστιανισμού, που θα λάβει τεράστιες διαστάσεις στον Πόντο.

Από τις αρχές του 18ου αιώνα ο Ελληνισμός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας άρχισε να ξαναρίζεται στον τόπο του. Οι Έλληνες της περιοχής ανακτούν την χαμένη πίστη στην ελευθερία και ενισχύουν την υπόθεση της εθνικής παλιγγενεσίας, συμμετέχοντας στη Φιλική Εταιρεία και στην προετοιμασία της Επανάστασης. Η δημιουργία της Φιλικής Εταιρείας γίνεται σε ένα ισχυρό οικονομικό και πολιτικό κέντρο του Εύξεινου, την Οδησό και αρχηγός είναι ένας γόνος μίας διακεκριμένης οικογένειας του Πόντου, ο Αλέξανδρος Υψηλάντης με τον οποίο ξεκίνησε η επανάσταση, ενώ με τον αδελφό του Δημήτριο τελείωσε στη Μάχη της Πέτρας.

Για να αντιληφθούμε τη θέση των μη μουσουλμανικών λαών, (dhimmi, όπως τους αποκαλούσαν οι Οθωμανοί) στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, πρέπει να πούμε ότι βάσει του ισλαμικού αστικού δικαίου, οι μουσουλμάνοι είχαν πλήρη δικαιώματα και καθήκοντα υπηκοότητας, ενώ τα δικαιώματα των μη μουσουλμάνων περιορίζονταν σε προστασία από βία και λεηλασία. Γίνονται απλώς ανεκτοί, και η παρουσία τους δεν αμφισβητείται εφ' όσον αποδέχονται την εξουσία και την ανωτερότητα των μουσουλμάνων και της ισλαμικής τάξης. Η ανισότητα ήταν έκδηλη σε μια σειρά από πολιτικούς και νομικούς περιορισμούς (απαγόρευση γάμου με μουσουλμάνο, μαρτυρία χριστιανού σε βάρος μουσουλμάνου δεν λαμβανόταν υπόψη από τα δικαστήρια, ταπεινωτικές πρακτικές στον τρόπο ενδυμασίας, κατασκευής οικιών, χαιρετισμού κ.λπ.).

Σχετικά ο Τούρκος κοινωνιολόγος και ιστορικός Τανέρ Ακσάμ αναφέρει: «Το πλουραλιστικό ισλαμικό μοντέλο στηριζόταν τόσο στην ταπείνωση όσο και στην ανοχή. Θεωρείτο ότι οι μη μουσουλμάνοι θ' αποδέχονταν οικιοθελώς αυτή τη θέση. Η διαφορετική συμπεριφορά συνιστούσε παραβίαση της συμφωνίας dhimma⁶⁷ ». Πρόκειται για πραγματική συμπαιγνία, αφού η υποτιθέμενη παραπάνω συμφωνία δεν ήταν τίποτε άλλο παρά μια επιταγή: Δεν είναι σχέση ισότιμων, αλλά σχέση ανοχής και ανεκτικότητας, εφ' όσον οι μη μουσουλμάνοι ήταν

⁶⁷ Taner Akçam: «ΜΙΑ ΕΠΑΙΣΧΥΝΤΗ ΠΡΑΞΗ», σελ. 51.

υποχρεωμένοι να επιδεικνύουν υποταγή και πίστη στη μουσουλμανική τάξη και την κατωτερότητά τους έναντι των μουσουλμάνων.

Το σύστημα αυτό οδηγούσε σε αυθαιρεσίες και εγκλήματα κάθε είδους σε βάρος των χριστιανών. Έτσι, όταν άρχισαν τα συμπτώματα παρακμής της Αυτοκρατορίας και οι επεμβάσεις των μεγάλων δυνάμεων, οι οποίες ανάγκασαν τους Οθωμανούς σουλτάνους να προβούν σε διάφορες μεταρρυθμίσεις, κυρίως σε ότι αφορούσε τα δικαιώματα των μη μουσουλμανικών λαών, είχαν ως αποτέλεσμα τη ραγδαία βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των χριστιανών. Αυτή, σε συνδυασμό με τη βαθμιαία συρρίκνωση των εδαφών της Αυτοκρατορίας, προκάλεσε τη ζήλεια και την αντίδραση ορισμένων μουσουλμανικών κύκλων.

Η οικονομική άνθιση του Ελληνισμού στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου και της Μικράς Ασίας είχε ως αποτέλεσμα την πνευματική και καλλιτεχνική αναγέννηση και συνδυάστηκε με τη δημογραφική άνοδο. Το 1865 οι Έλληνες του Πόντου ανέρχονταν σε 265.000 άτομα, το 1880 σε 330.000 άτομα οι οποίοι κατοικούσαν κυρίως στα αστικά κέντρα, ενώ την ίδια περίοδο στη νότια Ρωσία, στην περιοχή του Καυκάσου, κατοικούσαν περίπου 150.000 Πόντιοι, που είχαν μετοικήσει εκεί μετά την άλωση της Τραπεζούντας το 1461. Ο Ποντιακός Ελληνισμός που ζούσε στα τέλη του 19ου αιώνα αριθμούσε, σύμφωνα με υπολογισμούς του Οικουμενικού Πατριαρχείου και των Οθωμανικών αρχών 600.000 άτομα περίπου, ενώ σύμφωνα πάντα με τις ίδιες πηγές το 1914 τους ανέβαζε σε 700.000. Σε όλο το οθωμανικό κράτος οι Έλληνες ήταν πάνω από 2.600.000.

Ιδίως, όταν η Πύλη αναγκάστηκε να υπογράψει δύο Χάρτες, τη Γκιουλχανέ (ή «Χάτι Σερίφ») το 1839 και τη Χουμαγιούν του 1856, ο μουσουλμανικός πληθυσμός της Αυτοκρατορίας αισθάνθηκε ότι έχανε την αίσθηση της ανωτερότητας που είχε έναντι των απίστων, καθώς και το δικαίωμα να κυβερνούν μόνο οι μουσουλμάνοι. Η νέα, λοιπόν, πορεία της παρακμάζουσας ανωτερότητας των μουσουλμάνων έναντι των χριστιανών θεωρήθηκε πολύ επώδυνη για τους πρώτους. Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια του Αλή Σουαβή, ενός μέλους των Νέων Οθωμανών, αυτών δηλαδή που επεδίωκαν μεταρρυθμίσεις στο παλιό οθωμανικό τρόπο διοίκησης: «Οι μουσουλμάνοι όχι μόνο θ' αρνηθούν την ανωτερότητα ενός υποτεταγμένου έθνους, αλλά δε θ' ανεχθούν ποτέ να κυβερνούνται από αυτούς. Θα είναι έτοιμοι να διακινδυνεύσουν τα πάντα και να χύσουν αίμα για να εμποδίσουν κάτι τέτοιο⁶⁸...».

Εντούτοις, μερικοί νέοι σπουδαστές της Στρατιωτικής Ιατρικής Ακαδημίας στην Κωνσταντινούπολη, φωτεινά μυαλά, πίστευαν ότι μόνο με την απόλυτη

---

⁶⁸ Όπως παραπάνω, σελ. 64-65.

ισότητα, ελευθερία και δικαιοσύνη θα μπορούσε να σωθεί η Αυτοκρατορία, αναπτύσσοντας το αίσθημα της αδελφότητας μεταξύ μουσουλμάνων και μη μουσουλμάνων. Έτσι, το 1887 ίδρυσαν μια μυστική οργάνωση με την επωνυμία «Κομιτάτο Ένωση και Πρόοδος». Γρήγορα δυνάμωσε η οργάνωση και κυρίως μετά το 1889, όταν τη διεύθυνσή της ανέλαβαν οι: Ιμπραήμ Τέμο (Αλβανός), Μεχμέτ Ρεσήτ (Τσερκέζος), και Αμπντουλάχ Τζεβντέτ (Κούρδος). Στην οργάνωση εντάχθηκε και ο ίδιος ο ανεπιός του σουλτάνου, ο πρίγκιπας Σαχαμπετίν, ο οποίος δρούσε στο εξωτερικό.

Ο σουλτάνος, με τις μυστικές του υπηρεσίες, διέλυσε το κομιτάτο αυτό το 1897. Όμως, αυτό μετέφερε την έδρα του στο Παρίσι, όπου εξέδιδε μια εφημερίδα, τη «Νέα Τουρκία», και από αυτήν ονομάστηκαν οι οπαδοί «Νεότουρκοι».

Στην οργάνωση εντάχθηκαν και πολλοί Έλληνες και Αρμένιοι. Μάλιστα στο συνέδριο του κομιτάτου στο Παρίσι το 1902, επικράτησε η πλέον ριζοσπαστική, δημοκρατική τάση υπό τον πρίγκιπα Σαχαμπετίν με τους ψήφους των Ελλήνων και Αρμενίων αντιπροσώπων. Όμως, η άλλη τάση, στην οποία ανήκαν οι πλέον ξενόφοβοι, όπως ο δόκτορας Μεχμέτ Ναζίμ, ο δόκτορας Μπαχαετίν Σακίρ, και ο Αχμέτ Ριζά, έδειξε στο επόμενο συνέδριο, του 1907, ότι η δύναμή τους αυξήθηκε, και ότι οι διαφορές τους σχετικά με τις αρμενικές απόψεις παρέμειναν αγεφύρωτες.

Παραταύτα, το κομιτάτο των Νεοτούρκων, παρ'όλες τις διαφορές των δύο τάσεων, κατάφερε να πάρει την εξουσία, με την επανάστασή του, τον Ιούλιο του 1908.

Όλες οι εθνότητες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ξέσπασαν σε ξέφρενους πανηγυρισμούς, προπάντων δε η Ελληνική και Αρμενική⁶⁹.

Πολύ σύντομα έπεσαν οι μάσκες. Ακόμη δεν είχε καλά-καλά ολοκληρωθεί η περιοδεία του πρώην πρωθυπουργού Δημητρίου Ράλλη, συνοδευομένου από πέντε βουλευτές, όταν από την Κωνσταντινούπολη ο εκεί Έλληνας πρέσβης, Γρύπαρης, έστειλε στις 16 Οκτωβρίου 1908 τηλεγράφημα, στο οποίο ανέφερε:

⁶⁹ Σχετικά: Χάρης Τσιρκινίδης: «Έχω όπλο την αγχόνη...», σελ. 20-25.

«Ένας φόνος θρησκευτικού φανατισμού διαπράχθηκε χθες το απόγευμα στο Μπεσίκ Τας. Ένας νέος Έλληνας, Οθωμανός υπήκοος, διατηρούσε σχέσεις με μια νέα Τουρκάλα. Ο πατέρας της νέας, μαθαίνοντας ότι η κόρη του βρισκόταν στο σπίτι του ερωμένου της, ειδοποίησε την αστυνομία, η οποία, παρά τις διαμαρτυρίες των νέων ότι πρόκειται να παντρευτούν, τους οδήγησε στο Τμήμα. Αλλά, ο όχλος που συγκεντρώθηκε εκεί, ζητούσε να τιμωρήσει τους ενόχους. Εντωμεταξύ έφτασαν περίπου σαράντα στρατιώτες. Παρά ταύτα, το φανατισμένο πλήθος, μεταξύ των οποίων παρατηρήθηκαν πολλοί Κούρδοι, εισέβαλε στο Τμήμα, άρπαξε τον Έλληνα, ο οποίος δερόμενος και καταπατούμενος, δεν άργησε να εκπνεύσει⁷⁰...

Η συμπεριφορά της αστυνομίας και των στρατιωτικών κατακρίθηκε έντονα. Κατά τη γνώμη μου, βρισκόμαστε ενώπιον μιας έκρηξης φανατισμού».

Πράγματι, στους κύκλους των Νεοτούρκων πλήθαιναν οι φανατικοί. Περίεργες, επιλεκτικές, και ανεξιχνίαστες δολοφονίες χριστιανών παρατηρούνταν σ' όλη την Ανατολή, ενώ δίδονταν οδηγίες στους μουσουλμάνους να μποϊκοτάρουν τους Έλληνες εμπόρους.

Οι Έλληνες κατάλαβαν γρήγορα τι κρυβόταν πίσω από το προσωπείο της οργάνωσης κι έπαυσαν τη συμμετοχή τους. Οι Αρμένιοι, όμως, εξακολουθούσαν να τρέφουν ελπίδες. Γι' αυτό και όταν στις 13 Απριλίου 1909 εξερράγη η αντεπανάσταση του σουλτάνου Αμπτούλ Χαμίτ στην Κωνσταντινούπολη κατά των Νεοτούρκων, η Αρμενική Επαναστατική Ομοσπονδία **Ντασνάκ** βοήθησε να καταπνιγεί το κίνημα του σουλτάνου. Για τη βοήθειά τους αυτή, οι Αρμένιοι πλήρωσαν βαρύ τίμημα αίματος. Στην πόλη των Αδάνων της Κιλικίας μουσουλμάνοι, πιστοί στο σουλτάνο, επιτέθηκαν κατά του αρμενικού πληθυσμού και σκότωσαν περίπου 15.000 – 20.000 άτομα.

Οι σκέψεις και τα κρυφά όνειρα των φανατικών Νεοτούρκων φάνηκαν κατά το συνέδριό τους τον Οκτώβριο του 1911 στη Θεσσαλονίκη, όπου και πάλι ακούστηκε η φωνή του δόκτορα Ναζίμ: «Θέλω να ζήσει μόνο ο Τούρκος. Εκτός των Τούρκων, όλα τα άλλα στοιχεία να εξοντωθούν».

Βέβαια, επειδή εντός του κινήματος των Νεοτούρκων η πλειοψηφία συνίστατο από μια συντηρητική ομάδα ανθρώπων, η οποία δεν επιθυμούσε ριζικό κοινωνικό μετασχηματισμό, αλλά απλώς, με την ανατροπή του Αμπτούλ Χαμίτ και την άνοδο στο θρόνο του αδελφού του Ρεσάτ, ως Μεχμέτ 5^{ος}, να επαναφέρει το ανασταλέν το 1878 Σύνταγμα.

Οι φανατικοί όμως караδοκούσαν και επωφελούμενοι τις αποτυχίες των Οθωμανών κατά τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στις 23 Ιανουαρίου 1913, με πραξικόπημα αιματηρό, του οποίου ηγείτο η Τριανδρία Ταλαάτ μπέη, Ενβέρ πασά, και Τζεμάλ πασά, ανέλαβαν τα ηνία της κυβέρνησης. Ποιο ήταν το ποιόν αυτών των ανθρώπων; Αρκεί μόνο μια

⁷⁰ Όπως παραπάνω, σελ. 22-23.

ελάχιστη περικοπή από δημοσίευση σε γαλλική εφημερίδα του 1915. Πρόκειται για άρθρο του εξορίστου Τούρκου στρατηγού Σερίφ. Γράφει για τον Ενβέρ: «Ήταν σκληρός, παρά το ήπιο της εμφάνισής του, και με τον καιρό είχε αποκτήσει μια υπεροψία χωρίς έλεγχο... Είχε μια κεφαλή του Ναπολέοντα, με τον οποίον λέγεται ότι συχνά έκανε μακρές συνομιλίες... Πίστευε ότι ήταν ο ίδιος ο Ναπολέων, ενσαρκωθείς με το μανδύα ενός Τούρκου αξιωματικού... Και αυτοί οι κόλακες, οι Γερμανοί, οι οποίοι κρυφά γελούσαν με την τρέλα του, για να ελέγχουν καλύτερα το ανόητο θύμα τους, χειροκροτούσαν τις ιδέες του, ενθάρρυναν τη μωρία του, σε σημείο που την ημέρα που έγινε στρατηγός, σε ηλικία 32 χρόνων, απάντησε σ' ένα φίλο του: *«Αυτή τη φορά, αγαπητέ, έχασα 5 χρόνια, θα έπρεπε να γίνω πασάς τουλάχιστον στα 27 μου χρόνια»*.

Κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, με το πρόσχημα της «στρατιωτικής ασφάλειας» των τουρκικών πόλεων, μεγάλο μέρος της Ανατολικής Θράκης, Της Δυτικής Μικράς Ασίας και του Πόντου εκτοπίζεται προς τη μικρασιατική ενδοχώρα. Εκεί, μακριά από το Πατριαρχείο και χωρίς ελληνικά σχολεία, οι Έλληνες αναγκάζονται να εκτουρκιστούν.

Ένα άλλο μέτρο εξόντωσης ήταν τα λεγόμενα «τάγματα εργασίας» (αμελέταμπουρού), όπου αναγκάζονταν να υπηρετούν άνδρες πάνω από 45 ετών, που δεν κατατάσσονταν στο στρατό. Τα «τάγματα εργασίας» βρίσκονταν στα βάθη της Μ. Ασίας και όσοι υπηρετούσαν σ' αυτά, δούλευαν σε λατομεία, ορυχεία, στη διάνοιξη δρόμων και αλλού, κάτω από εξοντωτικές συνθήκες. Οι περισσότεροι πέθαιναν από την πείνα, τις κακουχίες και τις αρρώστιες.

Στον Πόντο οι Έλληνες αποτελούσαν το 40% του πληθυσμού (1.000.000 περίπου) και, μαζί με τον αρμενικό πληθυσμό, ήλεγχαν την οικονομική ζωή της περιοχής. Από το 1915, αντιδρώντας στην τουρκική καταπίεση,

ανέβηκαν αντάρτες στα βουνά για να περισώσουν ό,τι ήταν δυνατό. Το ίδιο έκαναν και οι Αρμένιοι. Το γεγονός αυτό, όμως, είχε ως αποτέλεσμα την ένταση της καταπίεσης εκ μέρους των Τούρκων. Το 1915 το μεγαλύτερο μέρος του αρμενικού πληθυσμού της Τουρκίας σφαγιάστηκε. Με το πέρας του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου η κατάσταση δεν βελτιώθηκε. Το τουρκικό εθνικιστικό κίνημα, με αρχηγό τον Κεμάλ Ατατούρκ, βρισκόταν σε έξαρση. Τώρα οι Τούρκοι προσπαθούν και επίσημα να εξοντώσουν τον ελληνικό πληθυσμό του Πόντου και, επιπλέον, είχαν και μια νόμιμη δικαιολογία. Το 1919 οι Πόντιοι μαζί με τους Αρμένιους και με την πρόσκαιρη υποστήριξη της ελληνικής κυβέρνησης, προσπαθούν να προωθήσουν σχέδιο για τη δημιουργία ενός αυτόνομου Έλληνο-Αρμενικού κράτους στην περιοχή του Πόντου και της τουρκικής Αρμενίας. Το σχέδιο αυτό γρήγορα ματαιώθηκε, αλλά οι Τούρκοι το εκμεταλλεύτηκαν και με έκτακτα δικαστήρια θανάτωσαν πολλούς Έλληνες Πόντιους, που είχαν αναμειχθεί στην κίνηση εκείνη. Την περίοδο 1915-1922 περισσότεροι από 200.000 Έλληνες Πόντιοι χάθηκαν ή θανατώθηκαν. Παράλληλα, πολλοί Έλληνες από την Ανατολική Θράκη, τον Πόντο και τη Δυτική Μικρά Ασία, για να αποφύγουν τους διωγμούς, κατέφευγαν ως πρόσφυγες στην Ελλάδα ή σε άλλα κράτη (μεταξύ άλλων, στη Νότια Ρωσία).

Η γενοκτονία των Ελλήνων της Ανατολής.

Η πρώτη φάση της Γενοκτονίας ξεκινά το 1908 και κρατά μέχρι την έναρξη του Α΄

Παγκοσμίου Πολέμου, όταν το Ανατολικό ζήτημα, η άνοδος των Νεότουρκων, οι

Βαλκανικοί Πόλεμοι και η είσοδος της Γερμανίας ως στρατηγικού εταίρου του Οθωμανικού κράτους, δημιούργησαν τις συνθήκες για την έναρξη των διωγμών των

Ελλήνων της Ανατολής.

Η δεύτερη περίοδος ξεκίνησε το 1914, όταν οι συγκρούσεις του πρώτου παγκοσμίου πολέμου αναβάθμισαν την πολιτική της γενοκτονίας. Η κυβέρνηση των Νεότουρκων διατάσσει ένα σύνολο επιχειρήσεων που θα συνεχίσουν την εξάλειψη των Ελλήνων της Ανατολής. Ο Πρόξενος της Αυστρίας στην Τραπεζούντα υπολόγιζε τον Ιανουάριο του 1918, σε 80.000-100.000 τους εκτοπισμένους Έλληνες του Πόντου, ενώ ελληνικές μαρτυρίες ανεβάζουν στις 233.000 τους νεκρούς και σε 85.000 όσους εκδιώχθηκαν στη Ρωσία. Η διαταγή του επικεφαλής του οθωμανικού στρατού Γερμανού διοικητή του οθωμανικού στρατού Liman von Sanders για εκκένωση περιοχών από Έλληνες, υπό το πρόσχημα στρατιωτικών αναγκών, είναι χαρακτηριστική. Τα τάγματα εργασίας, ως αποτέλεσμα του νόμου του 1909 περί στράτευσης των χριστιανών, η επιστράτευση του 1914 και οι εκτοπίσεις στα βάθη της Ανατολίας, οδηγούσαν στην φυσική εξόντωση των Ελλήνων.

Η περίοδος 1919-1923 αποτελεί την τρίτη, την τελευταία και την πιο έντονη φάση γενοκτονίας, όταν η εδραίωση του Μουσταφά Κεμάλ στο οθωμανικό εσωτερικό συμπίπτει με την δημιουργία της Σοβιετικής Ένωσης και τη βοήθειά της προς το εθνικιστικό κεμαλικό κίνημα, την ελληνική παρουσία στη Σμύρνη και τη Θράκη, καθώς και την αλλαγή στους προσανατολισμούς στην εξωτερική πολιτική των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων. Η Γενοκτονία υλοποιήθηκε με διώσεις, πορείες θανάτου, συγκεντρώσεις σε τάγματα εργασίας, βιασμούς και άλλες απάνθρωπες μεθόδους και, εάν δεν υπήρχε η ένοπλη αντίσταση, τα θύματα θα ήταν πολύ περισσότερα. Μία κεντρική μέθοδος εκδίωξης των Ελλήνων της Ανατολής ήταν η εξόντωση της ηγεσίας τους. Η εξόντωση θα συνέβαλλε στο να χαθεί η καθοδήγηση των Ελλήνων και να σημειωθεί πιο γρήγορα η δολοφονία τους.

Στον Πόντο οι αγριότητες ήταν ακόμη πιο βάρβαρες. Ο αρχιτσέτης Τοπάλ Οσμάν συνεπικουρούμενος από τον τουρκικό στρατό του στρατηγού Νουρεντίν, μετέβαλαν την χώρα σε απέραντο νεκροταφείο. Στα γαλλικά αρχεία εντοπίσαμε έγγραφο κατάθεση αυτόπτων μαρτύρων, ιταλικής καταγωγής. Είναι πολυσέλιδη. Αρκούν κάποια αποσπάσματα⁷¹: «... Οι Τούρκοι προέβησαν σε συλλήψεις κατοίκων της Σαμψούντας... Ένα πρωί (περί το τέλος του Μαΐου 1921) άρχισε η εξορία τους προς το εσωτερικό... Γυμνοί, πεινασμένοι, κτυπημένοι από άγριους χωροφύλακες που τους συνόδευαν... Δύο μέρες αργότερα ακολούθησε η 2^η αποστολή από 1200 άτομα. Την επομένη η 3^η με 751.. Η πρώτη αποστολή, μετά από επώδυνη πορεία πολλών ημερών έφτασε στο Κοβάκ. Ήταν εκεί, που θα υφίστατο το μαρτύριό της... Τους χώρισαν σε δύο γκρουπ.... Το δεύτερο από αυτά κατευθύνθηκε σε μια αποθήκη... Εκεί περικυκλώθηκε από τους συνοδεύοντες χωροφύλακες και κατοίκους των γύρω χωριών και τουφεκίστηκαν αγρίως...».

Σε άλλο σημείο αναφέρει: «... Πάνω από 70 χωριά, κείμενα κατά μήκος του Άλυ ποταμού, τα μόνα που είχαν μείνει όταν υπογράφηκε η ανακωχή, κάηκαν τώρα... Το χωριό Άτα υπέστη το πιο τραγικό τέλος. Το αστυνομικό σώμα, υπό το Ντεμίρ Αλή, συνοδευόμενο από συμμορία του Οσμάν (Τοπάλ) συγκέντρωσε όλους τους κατοίκους των γύρω χωριών. Τους περικύκλωσε κι έβαλε φωτιά. Όλος ο κόσμος κάηκε. Οι λίγοι που διέφυγαν τις φλόγες τουφεκίστηκαν. Πάνω από 3.000 αθώοι βρήκαν εκεί θάνατο...».

Σήμερα, τ' αποκαλυφθέντα αρχεία διαφωτίζουν όλο το μέγεθος της διαπραχθείσης, βάσει πρόθεσης και σχεδίου, γενοκτονίας. Καθώς η αλήθεια

⁷¹ Quai d' Orsay: LEVANT 1918-1940, TURQUIE, Série E, Carton 304.

ξεχωρίζει από τις εσκεμμένες παραπληροφορήσεις, κυρίως Γάλλων, Μπολσεβίκων και μεμονωμένων Άγγλων, οι οποίες, ως δια μαγείας, αρχίζουν να εμφανίζονται σαν μανιτάρια δηλητηριώδη αμέσως μετά την επελθούσα κυβερνητική αλλαγή του Νοεμβρίου 1920. Δυστυχώς οι ανακρίβειες αυτές, εκκινούμενες από καθαρά κρατικά συμφέροντα, βρήκαν ευήκοα αυτιά, ακόμη και μεταξύ μας. Όμως, κάθε μέρα νέες πηγές έρχονται στο φως, πολλές των οποίων ανακαλύπτουν Τούρκοι επιστήμονες.

Βάσει των τουρκικών δημογραφικών στοιχείων, οι Έλληνες υπό την Οθωμανική Αυτοκρατορία το 1914 ήταν 2.700.000. Με βάση του αριθμού των επιζήσαντων (1.221.000), τα θύματα θα πρέπει να υπολογίζονται από 1,3 έως 1,5 εκατομμύρια.

Ιδιαίτερη θέση στη γενοκτονία των Ελλήνων κρατά η γυναίκα και το παιδί, τα οποία αποτέλεσαν αφενός συγκεκριμένο στόχο του προμελετημένου εγκλήματος, λόγω του ειδικού τους βάρους στην κοινωνία και την οικογένεια, αφετέρου ήταν αποδέκτες όλων των επιπτώσεων της γενοκτονίας (χηρεία, προσφυγιά, βιασμός, ορφάνια κ.ά).

Είναι διαπιστωμένο πλέον από τα στοιχεία που διαθέτουμε ότι ένα ειδικό σχέδιο εξόντωσης αφορούσε τις γυναίκες και τα παιδιά. Έτσι παράλληλα με τη γενοκτονία, τελέσθηκε και μια Γυναικοκτονία και μία Παιδοκτονία. Η αντίσταση της γυναίκας σε αυτές τις πολιτικές βίας έχει διάφορες μορφές. Από την ένοπλη αντίσταση με τη συμμετοχή στην αντίσταση έως την επιλογή του θανάτου, αντί να υποστεί τον εξευτελισμό και την ταπείνωση, ενώ μια μορφή αντίστασης που συναντάται σε περιοχές του Πόντου είναι η εγκατάλειψη των βρεφών χάριν της σωτηρίας της ομάδας.

Παράλληλα κάποιες γυναίκες και παιδιά παρέμειναν στην Τουρκία ως βιαίως εξισλαμισμένοι, που δεν απώλεσαν οριστικά την καταγωγή τους. Ο χρόνος και οι βίαιες μέθοδοι αφομοίωσης που συστηματικά αξιοποιήθηκαν, μπορεί να αλλοίωσαν, όμως δεν εξαφάνισαν την μνήμη τους.

Ελληνοτουρκικός Πόλεμος 1919-1923. Μικρασιατική Καταστροφή.

Με τη λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η Συνθήκη των Σεβρών (10.08.1920) έδινε στην Ελλάδα την Ανατολική Θράκη, τα νησιά Ίμβρο και Τένεδο, επικύρωνε την κυριαρχία της στα άλλα νησιά του Αιγαίου που κατείχε από το 1913 και της εμπιστευόταν τη διοίκηση της περιοχής της Σμύρνης απ' τον κόλπο του Αδραμυττίου ως τον κόλπο της Σκάλα Νόβα, έδαφος που η Ελλάδα θα προσαρτούσε με πλήρη κυριαρχία μέσα σε πέντε χρόνια, ύστερα από ευνοϊκό δημοψήφισμα. Στη συνθήκη αυτή, όμως, δεν υπήρχε τίποτα για τη Βόρειο Ήπειρο κι η Τουρκία παραιτούνταν για χάρη

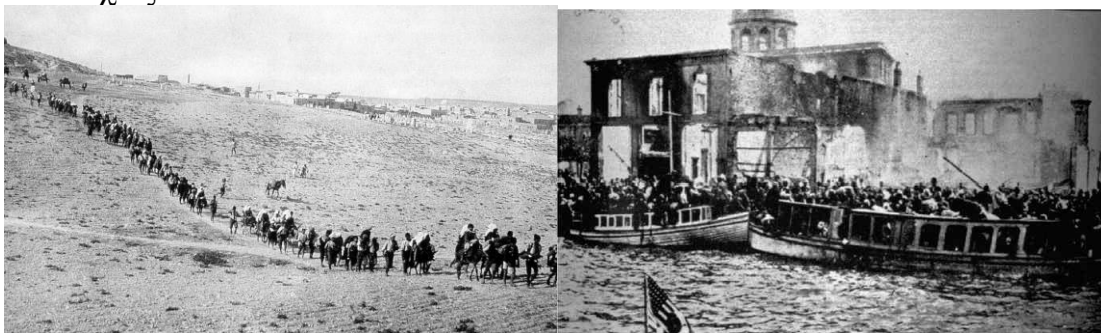
της Ιταλίας από τα δικαιώματά της στα Δωδεκάνησα. Η ιταλοελληνική συμφωνία της 29^{ης} Ιουλίου 1919, που επιχειρούσε να διευθετήσει αυτά τα τελευταία ζητήματα, είχε χαρακτήρα αόριστο. Ως προς την Κύπρο, η συνθήκη των Σεβρών επικύρωνε την προσάρτησή της στην Αγγλία.

Η πραγματοποίηση της συνθήκης των Σεβρών σήμαινε για την Ελλάδα τη συνέχιση του πολέμου κατά της Τουρκίας. Πραγματικά, ο Μουσταφά Κεμάλ είχε από τον Ιούνιο του 1919 καταδικάσει την αυτοκρατορική κυβέρνηση της Κωνσταντινούπολης και είχε κηρύξει την Εθνική Επανάσταση, που σαν κύριο σκοπό της έδινε τη διαφύλαξη της ανεξαρτησίας της νέας εθνικής Τουρκίας. Η Μεγάλη Συνέλευση της Άγκυρας (συγκλήθηκε στις 23 Απριλίου 1920) και η πρώτη κυβέρνηση (σχηματίστηκε στις 3 Μαΐου 1920) απέρριπτε τη Συνθήκη των Σεβρών. Η Ελλάδα έπρεπε έτσι να καταικήσει την κεμαλική αντίσταση για να επιβάλει τη συνθήκη και γι' αυτή την υπόθεση ο Βενιζέλος δεν είχε παρά την υποστήριξη της Αγγλίας. Η αποβίβαση, με τη συμμαχική συγκατάθεση, των ελληνικών στρατευμάτων στην Ιωνία (15 Μαΐου 1919) προκάλεσε απ' την αρχή ορισμένη αντίδραση στο Ανώτατο Συμβούλιο της Διάσκεψης της Ειρήνης. Η ιταλογαλλική αντίδραση εκδηλώθηκε σαφέστερα όταν τα ελληνικά στρατεύματα πέτυχαν την άδεια να βγουν από τη ζώνη της Σμύρνης για να χτυπήσουν τον Κεμάλ και να καταλάβουν την Άγκυρα. Σχεδόν ταυτόχρονα (22 Ιουλίου 1920) η Ιταλία κατήγγειλε την ελληνοϊταλική συνθήκη της 29^{ης} Ιουλίου 1919 και υπέγραψε με την Αλβανία τη συμφωνία της 2 Αυγούστου 1920, που αναγνώριζε την ανεξαρτησία και την εδαφική ακεραιότητα της τελευταίας, ενώ η Γαλλία είχε κιόλας υπογράψει στην Άγκυρα την ανακωχή της 20^{ης} Μαΐου 1920, που τερμάτιζε τις εχθροπραξίες στην Κιλικία. Έτσι ο Κεμάλ, στηριγμένος, επίσης, ηθικά και υλικά από τα Σοβιέτ (Συμφωνία Αυγούστου 1920), μπορούσε να παρουσιάσει την αντίστασή του ως πόλεμο για την ανεξαρτησία του Τουρκίας εναντίον μιας ελληνικής εκστρατείας, που έπαιρνε τη μορφή κατακτητικού πολέμου. Η εκστρατεία, ήδη πολύ αβέβαιη, έγινε μετά τις ελληνικές εκλογές του Νοεμβρίου του 1920, τυχοδιωκτική περιπέτεια, που οδήγησε στην τραγική «έξοδο» του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας. Παρά τις διπλωματικές επιτυχίες του Βενιζέλου, που φαινόταν να πραγματοποιεί τη «Μεγάλη Ιδέα», η θέση των βασιλοφρόνων δεν ήταν ευκαταφρόνητη. Η δημοτικότητα του βασιλικά Κωνσταντίνου και τα καταπιεστικά μέτρα που πήρε η κυβέρνηση κατά των αντιπάλων της, οι υπερβολές που διαπράχθηκαν και από τα δύο μέρη και, κυρίως, η δραστήρια προπαγάνδα, που, παρουσιάζοντας ανάγλυφες και τις παραμικρές αδυναμίες της εθνικής πολιτικής του Βενιζέλου, κήρυττε την εγκατάλειψη της εκστρατείας και την ειρήνη, όλα αυτά αποδυναμώνουν και ελαττώνουν το βενιζελικό ρεύμα. Ο ελληνικός λαός, κουρασμένος, με τους συνεχείς πολέμους από το 1912, που εμφανίζονται ως αιτία για την καθυστέρηση της ανοικοδόμησης της χώρας και των κοινωνικών μεταρρυθμίσεων,

αποδέχθηκε εύκολα την ειρηνιστική προπαγάνδα και ψήφισε κατά του Βενιζέλου. Οι βασιλόφρονες ξαναπήραν την εξουσία και με δημοψήφισμα αποκατέστησαν το βασιλιά Κωνσταντίνο στο θρόνο, γεγονός που χρησίμευσε ως πρόσχημα στην Entente για να εγκαταλείψει ανοιχτά την Ελλάδα. Η Αγγλία δεν είχε καμμία εμπιστοσύνη στα φιλογερμανικά κόμματα και στο βασιλιά για να συνεχίσει, όπως πρώτα, την υποστήριξή της, ενώ η Γαλλία «ερωτοτροπούσε» με το κίνημα του Κεμάλ για να αντισταθμίσει την αγγλική επιρροή στην Ανατολή. Έτσι η νέα κυβέρνηση Γούναρη, που, παρά το φιλειρηνικό της πρόγραμμα πριν από τις εκλογές, συνέχιζε τον πόλεμο, βρέθηκε σε πλήρη πολιτική απομόνωση και οικονομικό αποκλεισμό της Entente, που της έκοβε δανειοδότηση, για την οποία είχε δώσει τη συγκατάθεσή της στην προηγούμενη κυβέρνηση.

Εντούτοις ο ελληνικός στρατός μαχόταν πάντα στην Ασία, αναγκάζοντας τον τουρκικό, που έδειχνε πεισματική αντίσταση υπερασπιζόμενος το τουρκικό έδαφος, σε υποχώρηση. Η ελληνική επίθεση εξαντλήθηκε στη μάχη του Σαγγάριου (άρχισε στις 23 Αυγούστου 1921) και από τη στιγμή αυτή ο ελληνικός στρατός αρχίζει να υποχωρεί.

Τον Αύγουστο του 1922 ο τουρκικός στρατός διασπά τις ελληνικές γραμμές, μπαίνει στη Σμύρνη (9 Σεπτεμβρίου 1922), την πυρπολεί και σφάζει τους κατοίκους της μπροστά στα απαθή βλέμματα των ξένων στρατιωτών, Γάλλων, Άγγλων, Αμερικανών και Ιταλών. Μεταξύ των θυμάτων συγκαταλέγεται και ο μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος, που δε θέλησε να εγκαταλείψει τη Σμύρνη και τον ελληνικό πληθυσμό. Όσοι από τους κατοίκους δε σκοτώθηκαν ή δεν πρόλαβαν να αναχωρήσουν με πλοία, αιχμαλωτίστηκαν και στάλθηκαν σε στρατόπεδα εργασίας στην ενδοχώρα της Μικράς Ασίας. Οι περισσότεροι εξοντώθηκαν από την πείνα και τις κακουχίες.

Στις 18 Σεπτεμβρίου 1922 η Μικρά Ασία εγκαταλείπεται ολοκληρωτικά από τα ελληνικά στρατεύματα. Η Αγγλία φάνηκε έτοιμη να δράσει κατά του Κεμάλ, αλλά με την επέμβαση της Γαλλίας, που είχε κλείσει συμφωνία με την κεμαλική κυβέρνηση (ήδη από τον Ιούνιο του 1921), υπογράφεται η ανακωχή στα Μουδανιά (11 Οκτωβρίου 1922). Στο σύνδεσμο των

βενιζελικών αξιωματικών δινόταν ευκαιρία δράσης. Μια εξέγερση, οδηγημένη από το στρατηγό Πλαστήρα, τους έφερε στην εξουσία. Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος εγκατέλειψε πάλι τη χώρα. Με τη Συνθήκη της Λωζάννης (24 Ιουλίου 1923) η Ελλάδα εγκατέλειπε οριστικά τη Μικρά Ασία. Στη Θράκη ο ποταμός Έβρος ορίστηκε ως σύνορο ανάμεσα στην Ελλάδα και στην Τουρκία. Τα Δωδεκάνησα έμειναν στην Ιταλία και η Βόρειος Ήπειρος στην Αλβανία. Ο ιταλικός ιμπεριαλισμός, για να τρομοκρατήσει την ηττημένη Ελλάδα, δεν δίστασε να βομβαρδίσει την Κέρκυρα.

Η απαγόρευση εξόδου των ελληνικών πληθυσμών από τη Μικρά Ασία...και η παράδοσή τους στους κεμαλικούς.*

Ένα από τα πλέον άγνωστα σημεία του μικρασιατικού δράματος υπήρξε η απαγόρευση εξόδου των ελληνικών και των υπόλοιπων χριστιανικών πληθυσμών από την κυβέρνηση Γούναρη-Πρωτοπαπαδάκη. Από τις αρχές του 1922 είχε αρχίσει να συζητιέται σε υψηλά κυβερνητικά κλιμάκια η εκκένωση της Μικράς Ασίας από τον ελληνικό στρατό. Παρ' όλα αυτά, όμως, η ελληνική κυβέρνηση αποφασίζει να απαγορεύσει στον ελληνικό πληθυσμό να εγκαταλείψει τη Μικρά Ασία. Η απόφαση αυτή πήρε τη μορφή του νόμου 2870/1922, ο οποίος προέβλεπε αυστηρές πειθαρχικές και χρηματικές ποινές, στην περίπτωση σύλληψης πλοίων που θα μετέφεραν πληθυσμό. Ο Νόμος 2870/1922 ψηφίστηκε τον Ιούλιο, λίγο πριν την κατάρρευση του μετώπου. Και αυτό, ενώ είχαν απορρίψει την Άνοιξη του 1922 τις προτάσεις της οργάνωσης Μικρασιατική Άμυνα (επικεφαλής ο μητροπολίτης Χρυσόστομος) για ανακήρυξη Ιωνικού Κράτους, απεμπλοκή από τις συμμαχικές υποχρεώσεις, δημιουργία μιας ντε φάκτο νέας πραγματικότητας, δημιουργία ντόπιου στρατού που με την ελλαδική βοήθεια θα δημιουργούσε γραμμή άμυνας για να σταματήσει τον κεμαλικό στρατό.

Ο νόμος 2870/1922 ψηφίστηκε «ομοφώνως» στη συνεδρίαση της 14ης Ιουλίου 1922 και υπογράφηκε στις 16 Ιουλίου 1922 από τον βασιλιά Κωνσταντίνο και τον Α.Κ. Ρούφο. Δύο ημέρες αργότερα ετέθη επ' αυτού η «μεγάλη του Κράτους σφραγίς» με την υπογραφή του Δημητρίου Γούναρη, υπουργού Δικαιοσύνης. Άρχισε να ισχύει από τη στιγμή της δημοσίευσής του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, στις 20 Ιουλίου, αριθμός φύλλου 119. Στο εισαγωγικό του νόμου αναφέρεται: «Ψηφισάμενοι ομοφώνως της Γ' εν Αθήναις Εθνικής Συνελεύσεως απεφασίσαμεν και διατάσσομεν...». Δυστυχώς δεν είναι δυνατόν να ευρεθεί ποιοι συμμετείχαν στη συνεδρίαση της 14ης Ιουλίου 1922 οπότε και ψηφίστηκε «ομοφώνως» ο νόμος, εφόσον μεταξύ της συνεδρίασης στις 3-6-1922 και της 24ης Ιανουαρίου 1924 δεν υπάρχουν

πρακτικά, όπως εμφανίζεται από τη μελέτη του τόμου Εφημερίς των Συζητήσεων της Βουλής (1862 - 1967). Πιθανότατα, λόγω των έκτακτων γεγονότων οι αποφάσεις λαμβάνονταν με συνοπτικές διαδικασίες.

Το πρώτο άρθρο του νόμου ανέφερε: «Απαγορεύεται η εν Ελλάδι αποβίβασις προσώπων ομαδόν αφικνουμένων εξ αλλοδαπής, εφ' όσον ούτοι δεν είναι εφωδιασμένοι δια τακτικών διαβατηρίων νομίμως τεθεωρημένων...» Τα υπόλοιπα άρθρα περιγράφουν τις τιμωρίες που θα υφίσταντο οι παραβάτες.

Στις 13 Αυγούστου 1922 (με το παλιό ημερολόγιο), ύστερα από τουρκική αντεπίθεση **κατέρρευσε το μέτωπο στο Αφιόν Καραχισάρ**. Ο ελληνικός στρατός διαλύθηκε μέσα σε λίγες μέρες. Οι υπεύθυνοι δεν είχαν το παραμικρό σχέδιο ανασυγκρότησης και άμυνας. **Ο αξιωματικός Σιμιτόπουλος -όπως μας πληροφορεί ο Τάσος Βουρνάς - έγραψε: «Η βλακεία του επιτελείου του στρατού μας ήτο χαρακτηριστικότη».** Δεν υπήρχε καμιά πρόβλεψη για την άμυνα της Σμύρνης, ούτε καν για την προστασία της χερσονήσου της Ερυθραίας. **Το μόνο μέλημα των υπευθύνων ήταν να αποκρύψουν την είδηση της κατάρρευσης του μετώπου από τον ελληνικό πληθυσμό και να εμποδίσουν την αναχώρησή του.**

Η τελευταία εντολή της ελληνικής κυβέρνησης.

Υπάρχουν καταγγελίες για βίαιη εμπόδιση της αναχώρησης των Ελλήνων της Ιωνίας από τις ελληνικές αρχές της Σμύρνης, λίγες μόνο ημέρες πριν από την είσοδο σε αυτήν των κεμαλικών στρατευμάτων. **Η συμπεριφορά αυτή βασίζεται στην τελευταία εντολή της κυβέρνησης του Λαϊκού Κόμματος με την υπογραφή του πρωθυπουργού Πέτρου Πρωτοπαπαδάκη να μην επιτραπεί στους Έλληνες Μικρασιάτες να αναχωρήσουν από τη Σμύρνη.** Μετά την κατάρρευση του Μετώπου και πέντε ημέρες πριν ο κεμαλικός στρατός μπει στη Σμύρνη, στις 22 Αυγούστου με το παλαιό ημερολόγιο, **ο Αρμοστής της Ελλάδας στην Ιωνία Αριστείδης Στεργιάδης αποστέλλει προς την ελληνική κυβέρνηση τηλεγράφημα με το οποίο ζητά εντολές αφού πρώτα παραθέτει κάποιες προτάσεις.** Εξ αρχής ξεκαθαρίζει στο τηλεγράφημα ότι η Σμύρνη πρόκειται να καταστραφεί. **Στη συνέχεια κάνει κάποιες προτάσεις. Μια από αυτές είναι:** «Εγκρίνετε εμποδισθώσι αναχωρίσωσι Έλληνες Μικρασιάται δι' Ελλάδα, ακόμα και όταν είναι εύποροι δυνάμενοι αναχωρίσωσι με συνήθη ταχυδρομικά ατμόπλοια.»

Η κυβέρνηση υιοθέτησε αυτές τις προτάσεις και τις μετέτρεψε σε τελική κυβερνητική επιλογή. Την ίδια ημέρα (22 Αυγούστου 1922) η ελληνική κυβέρνηση με την υπογραφή του πρωθυπουργού Πρωτοπαπαδάκη απαντά «Εις απάντησιν της υπ' αριθμ 2873 συμφωνούμε μεθ' υμών...». Μόνο στο σημείο εκείνο όπου ο **Στεργιάδης ζητούσε** όπως «Εγκρίνετε αποσταλώσιν Αθήνας περί τα 500 ορφανά μικράς ηλικίας και τα πλείστα

κοράσια τα οποία εσυντήρει η Υπάτη Αρμοστεία...», ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Π. Πρωτοπαδάκης δήλωσε επιφύλαξη: «...αλλ'ως προς τον επισιτισμόν (σ.τ.σ των ορφανών) αδυνατούμε να αναλάβωμεν οιανδήποτε υποχρέωσιν...» (Η σχετική αλληλογραφία μεταξύ Στεργιάδη και ελληνικής κυβερνήσεως και η απάντηση της ελληνικής κυβερνήσεως υπάρχει στο Αρχείο του Υπουργείου).

Τραγική υπήρξε η μοίρα των τροφίμων του Ορφανοτροφείου. Το Ορφανοτροφείο βρισκόταν υπό την εποπτεία του Τμήματος Κοινωνικής Προστασίας της Ελληνικής Αρμοστείας της Σμύρνης. Αυτός ήταν ο λόγος που συμπεριελήφθησαν στις προτάσεις Στεργιάδη προς την ελληνική κυβέρνηση. Φαίνεται ότι με την άφιξή τους στην Ελλάδα στεγάστηκαν σ' ένα πρόχειρο ορφανοτροφείο στο Πολύγωνο Αθηνών και μετά μεταφέρθηκαν στο Ορφανοτροφείο Βουλιαγμένης. Όμως το ορφανοτροφείο στο Πολύγωνο δεν είχε δυνατότητα φιλοξενίας άνω των 100 ατόμων, ενώ σύμφωνα με την επιστολή Στεργιάδη στη Σμύρνη υπήρχαν 500 ορφανά.

Η ερευνήτρια Διονυσία Νέδα υποστηρίζει ότι αυτά που μεταφέρθηκαν με ασφάλεια στην Ελλάδα είναι αυτά που φιλοξενήθηκαν στα ορφανοτροφεία της Ελλάδας. Τα υπόλοιπα βρέθηκαν μετέωρα την εποχή της καταστροφής της Σμύρνης. Κάποια από αυτά περιπλανήθηκαν μόνα τους στη φλεγόμενη Σμύρνη και όσα γλύτωσαν τα μετέφεραν με ένα πλοίο στην Ελλάδα. **Κάποια από αυτά με την άφιξή τους στον Πειραιά τα διοχέτευσαν στο κρατικό πορνείο των Βούρλων της Δραπετσώνας. Το ακίνητο των Βούρλων ανήκε στην οικογένεια Πιπινέλη,** η οποία το είχε νοικιάσει στο κράτος και εισέπραττε το ενοίκιο. **Η δημιουργία του κρατικού πορνείου έγινε το 1875 και ο εργολάβος που ανέλαβε να κατασκευάσει το συγκρότημα κτιρίων ονομαζόταν Νικόλαος Μπόμπολας.** Είναι γνωστό ότι ιδιοκτήτρια του ακινήτου κατά τη δεκαετία του '30 ήταν η μητέρα του πολιτικού Παναγιώτη Πιπινέλη. **Η εκτίμηση των ερευνητών είναι ότι υπήρχε δίκτυο συνεργασίας μεταξύ κρατικών υπαλλήλων, αστυνομικών και προαγωγών.** Το γεγονός της προώθησης μικρών κοριτσιών από το Ορφανοτροφείο Σμύρνης στο πορνείο των Βούρλων φαίνεται ότι υπήρξε ανεξάρτητο από το εμπόριο λευκής σαρκός, που άνθισε με την άφιξη των Μικρασιατών προσφύγων.

Ειλημμένη απόφαση εγκατάλειψης.

Όλα αυτά υπήρξαν αποτέλεσμα της ειλημμένης πολιτικής εγκατάλειψης των Ελλήνων της Μικράς Ασίας στο έλεος των νικητών του Μουσταφά Κεμάλ. Μόνο σ' αυτό το πλαίσιο μπορεί να γίνει κατανοητός ο διάλογος Παπανδρέου-Στεργιάδη, που παραθέτει ο ιστορικός του μεσοπολέμου Γρηγόρης Δαφνής στο δίτομο έργο του **Η Ελλάς μεταξύ δύο**

πολέμων: Όταν ο Στεργιάδης ανακοίνωσε στο νεαρό τότε πολιτικό Γεώργιο Παπανδρέου την επερχόμενη καταστροφή, δέχθηκε την ερώτηση: «Γιατί δεν ειδοποιείτε τον κόσμο να φύγει;» Η απάντηση του «Έλληνα αρμοστή Σμύρνης» ήταν η εξής: «Καλύτερα να μείνουν εδώ να τους σφάζει ο Κεμάλ, γιατί αν πάνε στην Αθήνα θα ανατρέψουν τα πάντα!»

Με τον τρόπο αυτό οι εξελίξεις και η πολιτική της μοναρχικής ελληνικής κυβέρνησης επιβεβαίωσαν με τον πιο δραματικό τρόπο την ευχή που είχε κάνει ένα χρόνο πριν ο πρίγκηπας Ανδρέας σε επιστολή του προς τον Ιωάννη Μεταξά: «Απαίσιοι πραγματικώς είναι οι εδώ Έλληνες, εκτός ελαχίστων..... Θα ήξιζε πράγματι να παραδώσωμεν την Σμύρνην εις τον Κεμάλ δια να τους πετσοκόψη όλους αυτούς τους αχρείους...».

Τα συναισθήματα που έτρεφαν οι ελίτ της Παλαιάς Ελλάδας για τους Έλληνες της Μικράς Ασίας είχαν δημιουργήσει ένα κλίμα αδιαφορίας για τα τεκταινόμενα στην Ανατολή. Το κλίμα αυτό περιέγραψε εύγλωττα ο φιλομοναρχικός δημοσιογράφος Κώστας Φαλτάις τις μέρες της καταστροφής της Σμύρνης: «...Το άγγελμα της μεγάλης σφαγής διαδίδεται τώρα τας πρώτας βραδυνάς ώρας στις Αθήνας... Τα θέατρα σήμερα την νύχτα είναι και πάλι ανοιχτά και παίζουν. Ο κόσμος στο θέατρο της Κυβέλης γελά και η μουσική χτυπά εύθυμα τραγουδάκια. Μπήκα μέσα να δω την ψυχαγωγία του κόσμου και έφυγα αηδιασμένος... Είναι λοιπόν και αι Αθήναι, η άτιμη και πουλημένη πόλις που προορίζεται να καταστραφεί αφού δεν αισθάνθηκε την συγκίνηση της καταστροφής (της Σμύρνης) και την σφαγήν και καταστροφήν όλου του ελληνισμού της Μικράς Ασίας. Η αηδία μου ήταν περισσότερο από μεγάλη...».*

Η αναγνώριση της Γενοκτονίας.

Η παρουσία των Ελλήνων και η ισχυρή τους παρουσία, διακόπτεται μετά την κατάκτηση της περιοχής από τους Οθωμανούς. Όταν ολοκληρωνόταν η γενοκτονία των Αρμενίων άρχισε η διαδικασία εξολόθρευσης των Ελλήνων με τα ίδια μέσα: Μαζική βία, συλλήψεις γυναικών και παιδιών, βίαιοι εξισλαμισμοί, πορείες θανάτου, μαζικές δολοφονίες, διώξεις, εκτοπίσεις, εγκλήματα που επιβεβαιώνονται και από μαρτυρίες πολλών ξένων ακόμη και συμμάχων των Νεότουρκων και του Μουσταφά Κεμάλ. Σχεδόν 1.000.000 Έλληνες από ένα πληθυσμό 2.600.000 εξαφανίστηκαν, 350.000 από τους 700.000 Έλληνες δολοφονήθηκαν μόνο στον Πόντο, εξόντωση η οποία αποτελεί γενοκτονία, στον τύπο της σύμφωνα με το άρθρο 2 της Σύμβασης του ΟΗΕ για την πρόληψη και την καταστολή της γενοκτονίας, παράγραφοι α, β, γ, δ και ε) και στην ουσία της έννοιας της γενοκτονίας.

Η νέα δυναμική της δεκαετίας του 1980 και του 1990 που συνδυάστηκε με την επιστροφή της ιστορίας στο προσκήνιο, με το αίτημα για την μνήμη, την αναγνώριση της Γενοκτονίας, με τις νέες διεκδικήσεις των σωματείων, των συλλόγων και των ομοσπονδιών, δημιούργησε νέα δεδομένα. Η Βουλή των Ελλήνων υιοθέτησε δύο νομοσχέδια (το 1994 και το 1998) με τα οποία αναγνώρισε τη Γενοκτονία, ενώ μέχρι σήμερα την γενοκτονία των Ελλήνων έχει αναγνωρίσει, η Βουλή της Σουηδίας (2010), η Βουλή των Αντιπροσώπων της Κυπριακής Δημοκρατίας (1995) και διάφοροι φορείς των ΗΠΑ. Πρόσφατα, και συγκεκριμένα το Μάρτιο του 2015, η γενοκτονία των Ελλήνων αναγνωρίστηκε από το Κοινοβούλιο της Αρμενίας. Επίσης την 30η Απριλίου η βουλή της Νότιας Αυστραλίας αναγνώρισε με ψήφισμα τη Γενοκτονία. Επίσης την 18η Μαΐου 2006 η Carolyn Maloney μίλησε στη Ομοσπονδιακή Βουλή των ΗΠΑ για το ζήτημα, στον Καναδά υπάρχει επιστολή αναγνώρισης από τον πρωθυπουργό του Καναδά Ζ. Κρετιέν (2001) και σχετικό ψήφισμα έχει καταθέσει το μέλος της Γερουσίας του Οντάριο Michael Paue (Μάιος 2002). Την υπόθεση έχει απασχολήσει το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του ΟΗΕ, και τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη μετά από παρεμβάσεις μη κυβερνητικών οργανώσεων. Επίσης την 25η Μαΐου 2005 ο βουλευτής του Ομοσπονδιακού Κοινοβουλίου Στιβ Τζορτζάνας μίλησε για τη Γενοκτονία, την 6η Μαΐου 2006 η βουλευτής της πολιτείας Βικτόρια της Αυστραλίας Τζένη Μικάκου έθεσε το ζήτημα της αναγνώρισης της γενοκτονίας στο κοινοβούλιο της Βικτόρια (Αυστραλία), και την 20η Ιουνίου 2006 ο βουλευτής Steve Pound έθεσε το ζήτημα στο κοινοβούλιο της Μεγάλης Βρετανίας.

Ποιες χώρες έχουν αναγνωρίσει μέχρι σήμερα τη Γενοκτονία των Ελλήνων:

Ελληνική Βουλή: 24 Φεβρουαρίου 1994 –
Κυπριακή βουλή: 1994 –

Διεθνής Ένωση Ακαδημαϊκών για τη Μελέτη των Γενοκτονιών: 15 Δεκεμβρίου 2007 –
Βουλή της Νότιας Αυστραλίας: 30 Απριλίου 2009 –

Σουηδικό Κοινοβούλιο: 11 Μαρτίου 2010 –
Η γερουσία της πολιτείας της Νέας Νότιας Ουαλίας: 1 Μαΐου 2013 –
Αρμενία: 24 Μαρτίου 2015 -
Ολλανδία: 9 Απριλίου 2015 (Δεσμευτικό ψήφισμα από το Ολλανδικό Κοινοβούλιο για τις Γενοκτονίες των Ελλήνων, Αρμενίων και Ασσυρίων)

Πολιτείες ΗΠΑ –
New York: 2002
New Jersey: 2002
Pennsylvania: 2003
Norwalk: 2004
Cleveland: 2005
Florida: 2005
Chicago: 2006
Indiana: 2014
South Dakota: 2015

Κείμενο, επιλογή-επιμέλεια υλικού: Δώρα Γιαννίτση.

Βιβλιογραφία: -«Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη.»: Β. Σκουλάτου, Ν. Δημακοπούλου, Σ. Κόνδη. «ΟΕΔΒ», Αθήνα, 1987.

- Χάρης Τσιρκινίδης: «Η Γενοκτονία των Ελλήνων της Ανατολής.», εκδόσεις «Ερωδιός», Θεσσαλονίκη, 2005.

-Κωνσταντίνος Φωτιάδης: «ΓΕНОЦИД ГРЕΚОВ ПОИТА», Εκδόσεις «Σταμούλης Αντ.», Θεσσαλονίκη, 2015.

-Κωνσταντίνος Φωτιάδης: «Η γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου», Ιδιωτική Έκδοση, Θεσσαλονίκη, 2015.

- Θεοφάνης Μαλκίδης: «Η Γενοκτονία των Ελλήνων.», 2017.

*- Βλάσης Αγτζίδης, διδάκτωρ σύγχρονης Ιστορίας-μαθηματικός. Το θέμα αυτό αναπτύσσεται στο βιβλίο του «Η Μικρασιατική Καταστροφή πίσω από τις Λευκές Σελίδες. Προσεγγίζοντας την ιστορία μέσα από τις θέσεις της Ρόζας Λούξεμπουργκ, του Δημήτρη Γληνού, του Ίωνα Δραγούμη, του Γεωργίου Σκληρού, του Αβραάμ Μπεναρόγια... του τραύματος και της Μνήμης» εκδ. *Historical Quest*, 2018.

https://www.huffingtonpost.gr/entry/e-apayoreese-exodoe-ton-ellenikon-plethesmon-apo-te-mikra-asia_gr_5bb610d4e4b0876eda9be03d?utm_hp_ref=gr-blogs

ΘΕΟΦΑΝΗΣ ΜΑΛΚΙΔΗΣ.
Διδάκτωρ Παντείου Πανεπιστημίου.
Μέλος της Διεθνούς Ένωσης Ακαδημαϊκών για τη Μελέτη των
Γενοκτονιών

Για το 1922 εκατό χρόνια μετά.

1. Η ατιμώρητη Γενοκτονία

Ποτέ άλλοτε στην παγκόσμια ιστορία δεν έγινε μέσα σε τόσο μικρό χρονικό διάστημα, ένα τόσο μεγάλο έγκλημα όπως αυτό που τελέστηκε στη Σμύρνη το 1922.

Μεγάλο, τεράστιο με την έννοια και του τέρατος που το υλοποίησε και ως αποτέλεσμα της μακράιωνης διαδικασίας εξόντωσης μέσω της εξορίας, των φυλακίσεων, των διώξεων, της οικονομικής λεηλασίας, των βιασμών, της μεταφοράς παιδιών, που συνιστά Γενοκτονία στο πνεύμα και την ουσία της σχετικής σύμβασης του ΟΗΕ, αλλά και ως κορύφωση μέσα σε λίγες ώρες και ημέρες στην πρωτεύουσα της Ιωνίας, της βαρβαρότητας και της εγκληματικότητας του Οθωμανικού – Νεοτουρκικού κράτους και Κεμαλικού καθεστώτος.

Αυτή λοιπόν η μεγάλη σε έκταση και απίστευτη σε σύλληψη και εκτέλεση εγκληματική πράξη που καταγράφηκε στη μνήμη των διασωθέντων, αλλά και των αυτοπτών, πλην άλαλων μαρτύρων των ξένων πολεμικών πλοίων που βρισκόταν στο λιμάνι της Σμύρνης, ήταν σαν μην έγινε ποτέ !

Η συμπλήρωση εκατό ετών από το μεγάλο έγκλημα για το οποίο ο πρόξενος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής στη Σμύρνη και συγγραφέας του βιβλίου «Η κατάρα της Ασίας», έγραψε ότι «μία από τις έντονες αισθήσεις που διατηρώ από τη Σμύρνη είναι ντροπή γιατί ανήκω στο ανθρώπινο γένος»⁷², αποτελεί μία σημαντική στιγμή για τον Ελληνικό λαό,

⁷² Horton G. *The Blight of Asia*. The Bobbs- Merrill Company. Indianapolis 1926, σ. 23.

για την τιμωρία του ατιμώρητου θύτη Τουρκία και βεβαίως για την ανθρωπότητα.

Είναι εντυπωσιακή και άνευ προηγουμένου στην παγκόσμια ιστορία η λήθη που επικράτησε για τη απάνθρωπη πράξη που έγινε στη μητρόπολη της Ιωνίας και σε όλη την καθ' ημάς Ανατολή. Λήθη, η οποία ίσως, συνιστά και έχει και το ίδιο ειδικό βάρος με αυτό καθ' αυτό το έγκλημα, αφού επιβλήθηκε με χυδαίο τρόπο και με προπαγάνδα Γκέμπελς και δυστοπικούς όρους Ούργουελ, έτσι ώστε να εξυπηρετηθούν ποικιλότητα συμφέροντα. Από την ανακωχή των Μουδανιών, την Ελληνοτουρκική Συμφωνία περί Ανταλλαγής και τη Συνθήκη της Λωζάνης, μέχρι το Ελληνοτουρκικό Σύμφωνο Φιλίας, το προσφυγικό ζήτημα και την αναγνώριση του Ελληνικού Ολοκαυτώματος που στοίχισε τη ζωή σε ένα εκατομμύριο Έλληνες (1.000.000)⁷³, από τους πάνω από 2.700.000 που ζούσαν πριν το 1922.

Εδώ θα πρέπει να κάνουμε μία παρέμβαση σε ότι αφορά τα πληθυσμιακά στοιχεία. Το ζήτημα του αριθμού των Ελλήνων που ζούσε στο Οθωμανικό κράτος, αποτελεί μείζον για πολλούς ερευνητές, ενώ αμφισβητείται από πολλούς τουρκικούς μηχανισμούς διαστρέβλωσης της αλήθειας και από συνεργαζόμενους με αυτούς ξένους «επιστήμονες».

Τα στοιχεία τα οποία διαθέτουμε είναι η απογραφή που πραγματοποίησε το Οικουμενικό Πατριαρχείο την περίοδο 1910-1912 σε συνεργασία με τα ελληνικά προξενεία⁷⁴ και η απογραφή του οθωμανικού κράτους το 1914⁷⁵, η οποία όμως παρουσιάζει πολλές ελλείψεις, λόγω της καταγραφής αρκετές φορές μόνο των ανδρών που μιλούσαν ελληνικά, την απουσία σε αρκετές

⁷³ Kitromolidis P- Alexandris A. «Ethnic survival, nationalism and forced migration». *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών* 5 (1983-1984), σ. 23. Τσιρικινίδης Χ. *Επιτέλους τους ξεριζώσαμε. Η γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου, της Θράκης και της Μ. Ασίας, μέσα από τα γαλλικά αρχεία*. Θεσσαλονίκη: Γράμμα 1995, σ.113. επίσης του ίδιου *Έχω όπλο την αγχόνη... Το ντοκουμέντο της Μεγάλης Καταστροφής υπό το φως των Ξένων απορρήτων αρχείων 1908-1925*. Θεσσαλονίκη: Ερωδιός 2005, σ.128.

⁷⁴ Το ερωτηματολόγιο είχε τα εξής σημεία: «Πώς ονομάζεται η πόλις ή το χωρίον εν τω οποίω τω οποίω κατοικείτε; Εις τίνα Καζά υπάγεται; Πόσους κατοίκους έχει; (μικρούς, μεγάλους, γυναίκας, άνδρας κ.λ.π.) Πόσοι είναι οι Έλληνες κάτοικοι; Πόσοι οι Τούρκοι; Πόσοι οι Αρμένιοι; Πόσοι οι Εβραίοι; Πόσοι οι άλλης εθνικότητας κάτοικοι; Τίνα γλώσσαν ομιλούν οι χριστιανοί κάτοικοι; Τίνες είναι αι Εκκλησείαι της πόλεως ή του χωρίου σας; Τίνα τα Παρεκκλήσια; Μοναστήρια έχει και τίνα; Πόσοι είναι οι ορθόδοξοι ιερείς της πόλεως ή του χωρίου σας; Πόσοι οι πεπαιδευμένοι εξ αυτών; Πόσοι οι απαίδευτοι; Πόσα αρρεναγωγεία έχει η πόλις ή το χωρίον σας; Πόσα παρθεναγωγεία; Πόσας τάξεις έχει έκαστον; Πόσους διδασκάλους και πόσας διδασκαλίσσας έκαστον; Πόσους μαθητάς και πόσας μαθήτρις έκαστον; Πόσα λίραι δαπανώνται κατ' έτος δι έκαστον; Τίνα τα τουρκικά σχολεία της πόλεως ή του χωρίου σας; Προσηλυτιστικά σχολεία έχει και τίνα; Ελληνόπαιδες φοιτώσιν εις αυτά και πόσοι; Τίνας άλλας σχετικές πληροφορίας δύνασθε να δώσητε;», Βλ. Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας (Α.Υ.Ε.), 1912, Β/50, Στατιστικά στοιχεία πληθυσμού Μικράς Ασίας. Στην απογραφή ενεπλάκησαν η πρεσβεία της Κωνσταντινούπολης, το Γενικό προξενείο της Σμύρνης, τα προξενεία της Τραπεζούντας, της Αδριανούπολης, των Κυδωνιών και του Ικονίου και τα υποπροξενεία της Αμισού, της Προύσας, της Ραιδεστού, των Σαράντα Εκκλησιών του Τσανάκ- καλέ (Ελλησπόντου), των Βρουούλων, της Μαγνησίας και της Αττάλειας. Alexandris A. "The Greek Census of Anatolia and Thrace (1910-1912). A contribution to ottoman historical demography", in D Gontikas- Ch. Issawi (ed) *Ottoman Greeks in the Age of nationalism: politics, economy and society in the nineteenth century*. Princeton: 1999, 45-76. Για το αριθμό των Ελλήνων με βλ. Σκαλιέρη Γ. Λαοί και Φυλαί της Μικράς Ασίας. Αθήνα: Τύπος 1922. Κοντογιάννη Π. *Γεωγραφία της Μικράς Ασίας*. Αθήνα: Σύλλογος προς διάδοσιν ωφέλιμων βιβλίων 1921.

⁷⁵ Karpat K. *Ottoman populations 1830-1914. Demographic and Social Characteristics*. Wisconsin 1985.

περιπτώσεις των γυναικών και παιδιών, των Ελλήνων που μιλούσαν τουρκικά, των μουσουλμάνων που μιλούσαν ελληνικά και των κρυπτοχριστιανών⁷⁶. Επίσης η υποχρέωση καταβολής στρατιωτικού φόρου σε επίπεδο κοινότητας, ωθούσε τους Έλληνες να δηλώνουν μικρότερο πληθυσμό, ενώ έγινε καταγραφή όλων των μουσουλμάνων ως Τούρκων, όπως και η υπερβολή των στατιστικών των μουσουλμάνων και η παράλληλη μείωση των Ελλήνων και γενικώς των χριστιανών είναι μερικά από τα προβλήματα που εμφανίζει η οθωμανική απογραφή⁷⁷. Τα στοιχεία βεβαίως του Οικουμενικού Πατριαρχείου απέχουν της πραγματικής κατάστασης αφού ο Αλ. Αλεξανδρής επισημαίνει το γεγονός ότι ένα σημαντικό μέρος των Ελλήνων δε δεχόταν να απογραφεί λόγω του φόβου μήπως τα δεδομένα φτάσουν στον οθωμανικό κρατικό μηχανισμό⁷⁸. Αυτό το γεγονός διαπιστώνεται από το γεγονός ότι έχουμε αποκλίσεις σε ότι έχει σχέση με τον πραγματικό ελληνικό πληθυσμό που ζούσε στο Οθωμανικό κράτος⁷⁹.

Η Οθωμανική απογραφή του 1914 κατανέμει τον ελληνικό πληθυσμό ως εξής: Βιλαέτι Αδριανούπολης 224.459, Βιλαέτι Κωνσταντινούπολης 205.375 (ασιατικό τμήμα 45.171), Σαντζάκι Τσαλτάτζας 36.797, Ανατολία 1.085.378 (Πόντος) 267.482, Βιλαέτι Χαλεπίου 13.772. Σύνολο 1.565.781⁸⁰.

Η απογραφή του Οικουμενικού Πατριαρχείου δίνει τους εξής αριθμούς: Βιλαέτι Αδριανούπολης 290.690, Βιλαέτι Κωνσταντινούπολης 263.689 (ασιατικό τμήμα 63.964), Σαντζάκι Τσαλτάτζας 54.916, Ανατολία 1.399.107 (Πόντος) 414.170 (στην πατριαρχική απογραφή δεν περιλαμβάνεται ο πληθυσμός του Βιλαετίου των Αδάνων). Σύνολο: 2.068.402⁸¹.

Ο McCarthy, λαμβάνοντας υπόψη τη στατιστική του οθωμανικού κράτους, προσπαθεί να προσεγγίσει τον ελληνικό πληθυσμό, λαμβάνοντας όμως υπόψη μόνο την παραπάνω οθωμανική πηγή με τις αδυναμίες και τις ελλείψεις που αναφέραμε παραπάνω. Οι αριθμοί που δίνονται από αυτόν είναι οι εξής: Βιλαέτι Αδριανούπολης 224.459, Βιλαέτι Κωνσταντινούπολης 205.375 (ασιατικό τμήμα 45.171), (δεν καταγράφονται οι Έλληνες που κατοικούσαν στο Σαντζάκι Τσαλτάτζας 36.797 και στο ευρωπαϊκό κομμάτι

⁷⁶ Maccas L. L' Hellenisme de l' Asie –Mineure. Son Histoire- Sa Puissance- Son Sort. Paris 1919.

⁷⁷ Μπράβος Θ. «Ελληνισμός και (Νεο)τουρκική αντίληψη περί μειονοτήτων, 1912-1922. Γενοκτονία ή ...ένα ανάρμοστο δίλημμα», *Μικρασιατικά Χρονικά* 22 (2007), σελ.51-82.

⁷⁸ Alexandris A. οπ. π. σ.45-76. Τσιρκινίδης Χ., *Επιτέλους τους ξεριζώσαμε... Η γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου, της Θράκης και της Μ. Ασίας, μέσα από τα γαλλικά αρχεία*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη 2002, σ.47.

⁷⁹ Ο βουλευτής Αιδινίου Εμμανουηλίδης Ε. στο έργο του *Τα τελευταία έτη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας*. Αθήνα 1924, σ.26, αναφέρει ότι στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ο πληθυσμός της ανατολικής Θράκης ήταν περίπου 300.000. Το 1907 ο πληθυσμός ήταν 3650.000 Έλληνες, ενώ το ελληνικό υπόμνημα προς το Συνέδριο Ειρήνης στο Παρίσι το 1919 ανέφερε 367.363. Μπελιά Ε. «Εκθεση Στυλ. Γονατά περί Θράκης 1907», *Δελτίον Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος*, 24 (1981), σ.244-312.

⁸⁰ Karpat K.οπ. cit.σ. 48.

⁸¹ Kitromolidis P- Alexandris A. οπ. π. σ.25. Επίσης βλ. Alexandris A. οπ. π. σ. 45-76.

της χώρας), Ανατολία 1.268.112 (Πόντος) 267.482, Βιλαέτι Χαλεπίου 13.772. Σύνολο 1.711.718⁸²

Ο D. Dakin δίνει 2.100.000 Έλληνες, καταμετρημένους 300.000 στην ανατολική Θράκη και 1.800.000 στη Μικρά Ασία (Ιωνία, Πόντος, Καππαδοκία)⁸³.

Επίσης θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα αριθμητικά στοιχεία που προέρχονται από την ελληνική πλευρά και παρουσιάστηκαν από τον πρωθυπουργό Ελευθέριο Βενιζέλο στο συνέδριο Ειρήνης των Παρισίων το 1919⁸⁴. Τα στοιχεία τα οποία στηρίζονται στα έργα του Γ. Σωτηριάδη⁸⁵ και του Δ. Καλαποθάκη (Πολύβιου)⁸⁶, αναφέρονται σε πάνω από 2.500.000 Έλληνες, ενώ στον αριθμό αυτό δεν υπολογιζόταν ούτε οι Ελληνόφωνοι μουσουλμάνοι, ούτε οι κρυπτοχριστιανοί. Ο παραπάνω αριθμός αυτός αγγίζει περισσότερο την πραγματικότητα και αναγνωρίστηκε και από τις οθωμανικές αρχές, αφού είχε δοθεί για τους Έλληνες ανά 100.000 και ένας βουλευτής (στον Πόντο τρεις στην Τραπεζούντα, δύο στην Αμισό και από ένας στη Σινώπη και στο Καραχισάρ, σύνολο επτά, άρα 700.000 πληθυσμός). Θα πρέπει όμως να καταγράψουμε το δεδομένο ότι οι αριθμοί που αναφέραμε σχετικώς με τον Ελληνισμό του οθωμανικού κράτους είναι σαφώς μεγαλύτεροι, αφού το 1912 και στις εκλογές του ίδιου έτους, τα κόμματα «Ένωση και Πρόοδος» των Νεότουρκων και το «Ελευθερία και Ένωση», προκειμένου να αποσπάσουν την ελληνική ψήφο, όταν επισκέφτηκαν τον Οικουμενικό Πατριάρχη Ιωακείμ Γ' υποσχέθηκαν να αυξήσουν τους Έλληνες βουλευτές σε 37, σύμφωνα με τον Χαμουδόπουλο και σε 45 κατά τον Καρολίδη⁸⁷.

Μετά την εκδίωξη των Ελλήνων, το 1928 απογράφηκαν στην Ελλάδα 1.221.849 πρόσφυγες, εκ των οποίων 1.104.216 προερχόμενοι από την οθωμανική αυτοκρατορία (626.954 από την Ιωνία, 256.635 από τη Θράκη, 182.169 από τον Πόντο, 36.458 από την Κωνσταντινούπολη) και οι υπόλοιποι από την Βουλγαρία- ανατολική Ρωμυλία (49.027), Ρουμανία (722), Ρωσία (11.435), Καύκασο (47.091), Σερβία (6.057), Αλβανία (2.498), Δωδεκάνησα (738), Κύπρος (57), Αίγυπτος (8)⁸⁸. Ο αριθμός αυτός όμως δεν παρουσιάζει το πραγματικό μέγεθος των προσφύγων, αφού δεν λαμβάνει

⁸² McCarthy J. *Muslims and minorities. The population of Ottoman Anatolia and the Empire*. New York: New York University Press 1983, σ.97.

⁸³ Dakin D. *The unification of Greece 1770-1923*. London: Ernest Benn Limited 1972

⁸⁴ Venizelos E. Prime minister of Greece. Greece before the Peace Congress of 1919. A Memorandum dealing with the rights of Greece. New York 1919. Σύμφωνα με το υπόμνημα, οι Έλληνες στο βιλαέτι της Αδριανούπολης ήταν 366.363, ενώ στο βιλαέτι της Κωνσταντινούπολης 364.459.

⁸⁵ Soteriadis G. An Ethnological Map illustrating Hellenism in the Balkan Peninsula and Asia Minor. London 1918.

⁸⁶ Polybius *Greece before the Conference* London 1919.

⁸⁷ Μπούρα Κ. «Οι βουλευτικές εκλογές στην Οθωμανική Αυτοκρατορία». *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 4 (1983), σελ.70-82.

⁸⁸ Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος, Αθήναι 1930, μστ'.

υπόψη τους θανάτους στο διάστημα 1922-1928 (περίπου 100.000) και τους 66.000 πρόσφυγες που έγιναν ξανά πρόσφυγες στη Δυτική Ευρώπη, ΗΠΑ, Αίγυπτο, όπως και τους Έλληνες που κατέφυγαν στη Σοβιετική Ένωση (800.000 περίπου)⁸⁹. Από τα παραπάνω στοιχεία σύμφωνα με την οθωμανική απογραφή το σύνολο των ελληνικών απωλειών ανέρχονται σε 304.842, σύμφωνα με τον McCarhty σε 313.491- δεν συμπεριλαμβάνει τις απώλειες των Ελλήνων της ανατολικής Θράκης⁹⁰- και της απογραφής του Πατριαρχείου σε 829.345.

Κάνοντας αυτές τις αναγκαίες διευκρινήσεις που αφορούν και το διεκδικητικό πλαίσιο, στον τύπο και την ουσία, της αναγνώρισης, είναι γενική παραδοχή ότι εκατό χρόνια μετά από την σιωπή, τη λήθη, την άγνοια, την αδιαφορία, την ολιγωρία, την προπαγάνδα και την άρνηση, η Ιστορία, η Μνήμη, η Αλήθεια, η Διεκδίκηση και το Δίκαιο επιστρέφουν.

Είναι η περίοδος όπου η Γενοκτονία και η βαρβαρότητα από τη Σμύρνη, μέχρι την Αδριανούπολη, την Τραπεζούντα και την Καισάρεια, παρόλο που οι προτεραιότητες, τα ίδια συμφέροντα και επιδιώξεις παραμένουν, είναι ίδιοι οι άνθρωποι, η ίδια η κοινωνία, είναι ίδιοι οι λαοί που αναδεικνύουν και επαναποθετούν το έγκλημα στις διαστάσεις της τιμωρίας, της επανόρθωσης, της αποκατάστασης, της αποζημίωσης, της δικαιοσύνης.

Είναι η στιγμή για τον ελληνικό λαό, για τους ελάχιστους εναπομείναντες διασωθέντες, για τους απογόνους των θυμάτων του μαζικού εγκλήματος που μιλούν και δεν σιωπούν, που απαιτούν και δεν εκλιπαρούν, που ξέρουν και γνωρίζουν ότι δεν μπορεί να μείνει άλλο η Αλήθεια αποσιωπημένη!

Ο Χίτλερ προετοιμάζοντας τις μαζικές δολοφονίες πριν και κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου είπε «ποιος μιλάει ακόμη σήμερα για την εξολόθρευση των Αρμενίων;»⁹¹, αποδεικνύοντας ότι το έγκλημα εναντίον

⁸⁹ Μπακάμπασης Α. Το προσφυγικόν ζήτημα. Αθήναι 1923. Πάλλης Α.Α. «Φυλετικές μεταναστεύσεις στα Βαλκάνια και διωγμοί του Ελληνισμού (1912-1924)». *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 1 (1977), σ.16-34. Société des Nations *L' establishment des réfugiés en Grèce*. Genève 1926.

⁹⁰ McCarhty J. *οπ. π.* σ.310-313.

⁹¹ Νταντριάν, Β. *Η ιστορία της Αρμενικής Γενοκτονίας*, Αθήνα:Στοχαστής, 2002, σ. 677. Η έννοια «γενοκτονία» εκφράζεται για πρώτη φορά το 1944 από τον Ραφαήλ Λέμκιν καθηγητή του Πανεπιστημίου του Γέιλ και αναδείχθηκε λίγο πριν από τη Δίκη της Νυρεμβέργης κατά των πρωταίων της εξολόθρευσης των Εβραίων από τους Ναζί («πογκρόμ») καθώς και της εξολόθρευσης των ευρωπαϊκών λαών πριν και κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Ο Λέμκιν για να στηρίξει τα επιχειρήματά του αναφέρθηκε και στις μαζικές σφαγές- εξόντωση των Ελλήνων και των Αρμενίων. Lemkin R. *Axis Rule in Europe. Laws of Occupation. Analysis of Government. Proposals for readers.*

και των Αρμενίων που έμεινε ατιμώρητο, ήταν η συναίνεση όλων για την επανάληψή του. Το ίδιο συνέβη και με τη Γενοκτονία εναντίον των Ελλήνων και έτσι αφού δεν τιμωρήθηκε η σφαγή στη Χίο, στα Ψαρά, στην Κάσο, στη Σαμοθράκη, ήρθε η Σμύρνη και λίγο αργότερα επαναλήφθηκε με ακόμη πιο τραγικό και επώδυνο πρόσωπο στο Δίστομο, στα Καλάβρυτα, στην Κερύνεια και πολύ πρόσφατα στη Λέσβο, ξανά στη Χίο, στο Καστελλόριζο, στα Βαρώσια, στην Αμμόχωστο στην Αγία Σοφία στην Κωνσταντινούπολη και την Τραπεζούντα.

Ο Ελληνισμός έχοντας όλα αυτά ως ιστορικά παραδείγματα επιβολής πολιτικής ολοκληρωτικού εθνικού και πολιτισμικού αφανισμού, οφείλει να επιλέξει την αντίσταση, την αξιοπρέπεια, τον αγώνα επιβίωσης και συνέχειας. Είναι η μοναδική επιλογή, τώρα που οι εξ ανατολών ατιμώρητοι και θρασεείς εγκληματίες και οι σύμμαχοί τους προκαλούν και πάλι και οι δυτικοί παρατηρητές σιωπούν ξανά.....

2. Το σχέδιο εξαφάνισης του Ελληνισμού

Η παρουσία του Ελληνισμού στην Ιωνία, στον Πόντο, στη Θράκη, στην Καππαδοκία αποτελεί για χιλιάδες χρόνια, ακόμη και σήμερα, μία εθνολογική, πολιτισμική, αρχιτεκτονική, φιλοσοφική, ιστορική μαρτυρία που επιβεβαιώνεται από τα εκατοντάδες μνημεία, σημεία, σήματα (μνήματα-τάφοι-κοιμητήρια) καταστραμμένα και μη.

Η παρουσία αυτή, ο Ελληνισμός της καθ' ημάς Ανατολής περνά από κύματα, από δοκιμασίες, από ακμή και παρακμή, ανυψώνεται σε αυτοκρατορικά επίπεδα, κατακρημνίζεται σε περιόδους εισβολής και κατάλυσης, λεηλασιών και αλώσεων, αναγεννιέται, συμμετέχει σε Επαναστάσεις και την Παλιγγενεσία και το Μάιο του 1920 έρχεται η στιγμή που περιμένει, με την παρουσία του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη και την ανατολική Θράκη, έστω και μη ολοκληρωμένη, λόγω της απουσίας του Πόντου.

Για να φτάσει ο Ελληνισμός στο 1922 και η Σμύρνη να γίνει παρανάλωμα και η Ιωνία μαζί με τις άλλες περιοχές κρανίου τόπος, προηγήθηκε μία περίοδος σχεδόν είκοσι ετών, όπου η Γενοκτονία ήταν η μοναδική πολιτική που σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε για τις Ελληνίδες και τους Έλληνες της πρώην Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, του Νεοτουρκικού και του Κεμαλικού καθεστώτος.

Από το οντολογικό γεγονός του 1821 και την αποσύνθεση, αποδιάρθρωση του οθωμανικού κράτους, που εξαπλώθηκε στα Βαλκάνια και αργότερα με την ελληνική αναγέννηση που έφτασε στη Μακεδονία, στην Ήπειρο, στο Αιγαίο, οι πρόδρομοι του Απαρτχάιντ, του Φασισμού και του Ναζισμού

Garnegie Endowment for International Peace. Division of International Law, Washington 1944. Lemkin R «Le genocide», Revue internationale de droit penal, 1946. Genocide. The New York Times August 26, 1946. The Genocide under the Law of Nations. The New York Times January 5, 1947

εθνικιστές, ρατσιστές του Πατουρανισμού- Παντουρκισμού, 92 από το Σουλτάνο και την γραφειοκρατία μέχρι τους αξιωματικούς εκπαιδευμένους στη Γερμανία και τους παρακρατικούς, πρόβαλλαν τη βία ως μοναδικό μέσο επιβολής.

Το σχέδιο έπρεπε να έχει και ιδεολογικό περίβλημα. Ο πρώτος που εισάγει το αφήγημα είναι ο Γιουσούφ Ακτσουρά , ο οποίος προβάλλει τον «Παντουρανισμό»⁹³- «Παντουρκισμό»⁹⁴ ως το ιδανικό σχήμα δημιουργίας νέου κράτους. Στο τελευταίο πρέπει να συμμετέχουν όλοι οι Τούρκοι ακόμα κι αυτοί που βρίσκονται εκτός της αυτοκρατορίας. Όσο για τους μη Τούρκους ο (βίαιος) εκτουρκισμός μπορεί να λύσει το πρόβλημα τόσο.⁹⁵ Το δεύτερο σημαντικό πρόσωπο αυτής της ομάδας είναι ο Ζιγιά Γκιόκάλπ,⁹⁶ στου οποίου τη σκέψη βρίσκονται πολλές από τις «μεταρρυθμίσεις» και «ιδέες» που προώθησε αργότερα ο Μουσταφά Κεμάλ, δηλαδή το διαχωρισμό του κράτους από τη θρησκεία, τον εκτουρκισμό του Ισλάμ, την αφομοίωση των μη Τούρκων μουσουλμάνων. Ο Γκιόκάλπ θα κρατήσει τον κεντρικό ρόλο στη δημιουργία της «Ένωση και Πρόοδος» των Νεότουρκων, της πολιτικής και στρατιωτικής εξέλιξης των λεγόμενων «Νέων Οθωμανών». Με επικεφαλής αρχικώς τον Αχμέτ Ριζά⁹⁷, οι Νεότουρκοι θα υποστηρίξουν την ανάγκη διατήρησης του συγκεντρωτικού κράτους, ενώ θα τηρήσουν επιφυλακτική στάση έναντι των μειονοτήτων, μέχρι που οι Βαλκανικοί πόλεμοι την προσανατολίσουν σε μια εχθρική στάση έναντι αυτών. Η καθοριστική κίνηση θα γίνει το 1906 όταν ιδρύεται στη Δαμασκό η «Εταιρεία της Πατρίδας και της Ελευθερίας» από ανώτερους αξιωματικούς του στρατού, μεταξύ των οποίων και ο Μουσταφά Κεμάλ. Τον ίδιο χρόνο ιδρύεται η «Εταιρεία Οθωμανικής Ελευθερίας» που θα συγχωνευθεί το 1907 με το παράρτημα της «Ένωσης και Πρόοδος».

Οι Νεότουρκοι θα δείξουν τότε το πραγματικό πρόσωπό τους προωθώντας τον βίαιο εκτουρκισμό των βαλκανικών επαρχιών και την εξόντωση των ανεπιθύμητων. Αρμένιοι και Έλληνες θα είναι τα θύματα του προγράμματος εξαφάνισης των Νεότουρκων. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο αναδεικνύεται ο Μουσταφά Κεμάλ, ο οποίος ως ενεργό μέλος των Νεότουρκων συμμετέχει στο προσχεδιασμένο έγκλημα κατά των Ελλήνων και το ολοκληρώνει με την επικράτησή του. Αξιωματούχοι των ανώτατων και ανώτερων κλιμακίων της εξουσίας, αξιωματικοί που είχαν σπουδάσει στη Γερμανία κυρίως, πνευματικοί άνθρωποι από συγγραφείς μέχρι ποιητές, θρησκευτικοί ηγέτες, εθνικιστές διαφόρων προελεύσεων, πρόσφυγες από πρώην οθωμανικές

92 Ziya Gok Alp *Turkish nationalism and Western civilisation*. London: George Allen and Unwin 1959.
Yusuf Akcura *Turkc uluk*. Toker 1990.

93 Ζαρεβάντ. *Παντουρανισμός ή περί του ενωμένου και ανεξάρτητου Τουράν*, Αθήνα, Ρήσος, 1991.

94 Landau, J. *Pan-Turkism: From Irredentism to Cooperation*, London Hurst editions 1995

95 Akcura Y. *Turk Yili: 1928*, Istanbul 1928.

96 Heyd, U, *Foundations of Turkish Nationalism- The life and teachings of Ziya Gokalp*, London, Harvill press, 1950.

97 Driault E, - Lheritier M, *Historie diplomatique de la Grece*. Paris 1965, σ. 2-3

επαρχίες, παρακρατικοί του περιθωρίου, συγκροτούν την «Επιτροπή Ένωση και Πρόοδος», τους Νεότουρκους, με πρόσχημα και σύνθημα, τη Δημοκρατία, την Ισονομία, την Ισότητα, την Ανεξίθρησκειά και άλλα συναφή. Όλα πλέον ήταν έτοιμα.

Το 1908 η Επιτροπή καταλαμβάνει και τυπικά την εξουσία και αφού περάσει ο μήνας του μέλιτος που συνεπήρε τους μη μουσουλμάνους, είτε αφελώς, είτε απλώς ελπίζοντας, αρχίζει να ξεδιπλώνεται το σχέδιο αφανισμού.

Ο εκτελεστικός οργανισμός των Νεότουρκων είναι η «Ειδική οργάνωση»⁹⁸, η οποία ελεγχόταν από τους Ναζίμ⁹⁹, Ατίφ Ριζά και Αζίζ μπένι, οι δύο πρώτοι ήταν μέλη της κεντρικής επιτροπής των Νεότουρκων και ο τρίτος διευθυντής της ασφάλειας. Η οργάνωση αυτή ήταν ένας παραστρατιωτικός και αστυνομικός μηχανισμός με απεριόριστες αρμοδιότητες, με εξοπλισμό και πολεμοφόδια που είχαν δοθεί από τις αποθήκες του οθωμανικού στρατού.
100

Όπως γράφει ο Τανέρ Ακσάμ η «Ειδική Οργάνωση» διενέργησε τις παράνομες διαδικασίες, οι οποίες θα περιελάμβαναν τις «υπηρεσίες που η... κυβέρνηση και οι δημόσιες οργανώσεις δεν θα μπορούσαν ποτέ να ελπίζουν να εκτελέσουν»¹⁰¹.

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο ανέφερε ότι «...το πρόγραμμα τούτο εσκόπει τον εξαναγκασμό των ομογενών ...εις εκπατρισμό...Η πρώτη ομάς των συλληφθέντων οδηγήθη υπό χωροφυλάκων εις Σαράντα Εκκλησίας και εκείθεν εις Αδριανούπολιν, η δευτέρα όμως, η εκ 18 ομογενών αποτελουμένη, οδηγήθηκε υπό των φεδαήδων εις μονόωρον από Σαμακόβου αποστασιν... και επεστάτησεν επί της στυγεράς δολοφονίας 18 οικογενειάρχων ομογενών, τους οποίους κατακρεούργησαν δια πληγμάτων μαχαιριών»¹⁰².

Ο ηγέτης των Νεότουρκων Ταλαάτ τονίζει «ότι το Οθωμανικό κράτος μίκρυνε τόσο που κοντεύει να εξαφανιστεί. Για να διατηρήσουμε όσα εδάφη απέμειναν πρέπει να απαλλαγούμε από τους ξένους λαούς. Το σύνθημα ήταν «Η Τουρκία στους Τούρκους»¹⁰³. Ο Ταλαάτ έλεγε επίσης: «Είναι επείγον για πολιτικούς λόγους οι Έλληνες κάτοικοι των ακτών της Μικράς Ασίας να αναγκαστούν να εκκενώσουν τα χωριά τους για να εγκατασταθούν στα βιλαέτια του Ερζερούμ και της Χαλδίας. Εάν αρνηθούν να εγκατασταθούν στα καθορισθέντα μέρη παρακαλώ να δώσετε προφορικές οδηγίες στους αδελφούς μουσουλμάνους, με σκοπό να αναγκάσουν τους Έλληνες με κάθε είδους πράξεις

⁹⁸ Cemal Kutay, *Birinci Dünya Harbinde Teşkilat-ı Mahsusa ve Heyber'de Türk Cengi*, Ankara 1962.

⁹⁹ Η Γενοκτονία των Αρμενίων. Τα απομνημονεύματα του Ναζίμ Μπέη. Έκδοση του Συλλόγου των Ελλάδι Αρμενίων. Αθήνα 1965.

¹⁰⁰ Μαλκίδης Θ. «Η τουρκική Μυστική Υπηρεσία Πληροφοριών Από το Σουλτάνο στη Κεμαλική σύγχρονη οργάνωση». Ενδοχώρα τ.69, 1999, σ. 34.

¹⁰¹ Ακσάμ Τ. Πρόλογος στο Μαλκίδης Θ. *Η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου. Ιστορία, Πολιτική και Αναγνώριση*. Αθήνα: Γόρδιος 2008.

¹⁰² Οικουμενικό Πατριαρχείο. *Μαύρη Βίβλος των διωγμών και μαρτυριών του εν Τουρκία Ελληνισμού 1914-1918*. Εν Κωνσταντινουπόλει εκ του Πατριαρχικού Τυπογραφείου 1919, σ. 371 – 413. σ.44-45.

¹⁰³ Μοργκεντάου Χ. *Τα μυστικά του Βοσπόρου*. Αθήνα: Τροχαλία 1996, σ.196.

να εκπατρισθούν με τη θέλησή τους. Μην ξεχάσετε σ' αυτήν την περίπτωση να πάρετε από τους μετανάστες πιστοποιητικά ότι εγκαταλείπουν τις εστίες τους με τη δική τους πρωτοβουλία»¹⁰⁴.

Το 1911 οι Νεότουρκοι αποφάσισαν σε συνέδριό τους την εξόντωση των μη τουρκικών εθνοτήτων: Συγκεκριμένα «η Τουρκία πρέπει να γίνει μωαμεθανική χώρα, όπου η μωαμεθανική θρησκεία και οι μωαμεθανικές αντιλήψεις θα κυριαρχούν και κάθε άλλη θρησκευτική προπαγάνδα θα καταπνίγεται... Αργά ή γρήγορα θα πρέπει να πραγματοποιηθεί η πλήρης οθωμανοποίηση όλων των υπηκόων της Τουρκίας. Και είναι ολοκάθαρο ότι αυτό δεν μπορεί να γίνει με την πειθώ. Αρα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ένοπλη βία... Το δικαίωμα των άλλων εθνοτήτων να έχουν δικές τους οργανώσεις θα πρέπει να αποκλειστεί. Κάθε μορφή αποκέντρωσης και αυτοδιοίκησης θα θεωρείται προδοσία προς την τουρκική αυτοκρατορία». Ταυτόχρονα σε έγγραφο του αυστριακού υπουργού Εξωτερικών προς το Βερολίνο, αναφέρονται τα εξής: «Η πολιτική των Τούρκων είναι μέσω μιας γενικευμένης καταδίωξης του ελληνικού στοιχείου να εξοντώσει τους Έλληνες ως εχθρούς του κράτους, όπως πριν τους Αρμένιους. Οι Τούρκοι εφαρμόζουν τακτική εκτόπισης των πληθυσμών, δίχως διάκριση και δυνατότητα επιβίωσης, από τις ακτές στο εσωτερικό της χώρας, ώστε οι εκτοπιζόμενοι να είναι εκτεθειμένοι στην αθλιότητα και στον θάνατο από πείνα. Τα εγκαταλειπόμενα σπίτια των εξοριζομένων λεηλατούνται από τα τουρκικά τάγματα τιμωρίας ή καίονται και καταστρέφονται. Και όλα τα άλλα μέτρα, τα οποία εις τους διωγμούς των Αρμενίων ευρίσκοντο εις ημερησίαν διάταξιν, επαναλαμβάνονται τώρα εναντίον των Ελλήνων»¹⁰⁵.

Η παγκόσμια ιστορία της Ακαδημίας Επιστημών της Σοβιετικής Ένωσης, αναφέρει πως «τα κορυφαία στρώματα της τουρκικής αστικής τάξης, τα συμφέροντα των οποίων καθόριζαν το βασικό προσανατολισμό της πολιτικής των Νεότουρκων, αποβλέπανε προπάντων να πάρουν μέρος στο αποδοτικό εμπορομεσιτικό εμπόριο. Ούτε για τα στρώματα αυτά ούτε πολύ περισσότερο για τους τσιφλικάδες, που κι αυτοί επηρέαζαν σημαντικά την πολιτική των Νεότουρκων ήταν απαραίτητες οι ριζοσπαστικές αλλαγές στο κρατικό και κοινωνικό σύστημα. Γι' αυτό ο κυριότερος σκοπός των Νεότουρκων ήταν να μπάσουν την επανάσταση σε «νόμιμα» και «συνταγματικά» πλαίσια, να κρατήσουν την «τάξη» στη χώρα, εννοώντας μ' αυτό να καταστείλουν τον ταξικό αγώνα των εργαζομένων και τα εθνικά απελευθερωτικά κινήματα των μη τουρκικών λαών».¹⁰⁶

Αρχίζοντας με την οικονομία, η στόχευση έχει ως άξονες την αποψίλωση και την εξαφάνιση των Ελλήνων, των Αρμενίων και άλλων λαών που κρατούσαν πρωταγωνιστικό ρόλο στο χρηματοπιστωτικό και εμπορικό τομέα της

¹⁰⁴ Τσιρκινίδης Χ. *Επιτέλους τους ξεριζώσαμε*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη 1994, σ.113.

¹⁰⁵ Μαλκίδης Θ, *Η γενοκτονία των Αρμενίων*. Αθήνα: Γόρδιος 2015, σ.34.

¹⁰⁶ Παγκόσμια ιστορία της Ακαδημίας Επιστημών της ΕΣΣΔ. Αθήνα: Μέλισσα- Μόρφωση, 1957, τ.2 σ.503.

αυτοκρατορίας: Κωνσταντινούπολη, Αδριανούπολη, Σμύρνη, Τραπεζούντα, Άδανα, Προύσα, Καισάρεια, Σαμψούντα, παντού.....

Ο πρέσβης των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής στην Κωνσταντινούπολη Χένρυ Μοργκεντάου αναφέρει ότι το 1913-1914, «οι Έλληνες υπήρξαν τα πρώτα θύματα του σχεδίου εκτουρκισμού.....μέσα σε 3-4 μήνες 400.000 Έλληνες ξεριζώθηκαν από τα μικρασιατικά παράλια»¹⁰⁷.

Σύμφωνα με τη στατιστική του Οικουμενικού Πατριαρχείου, 153.890 Έλληνες εκτοπίστηκαν στο εσωτερικό από τα παράλια της Μικρασίας ως τα τέλη του 1914,¹⁰⁸ ενώ μεταξύ 1913- 1918 εκδιώχθησαν από τη Μικρά Ασία 298.449 Έλληνες, από τον Πόντο 257.019 και από την Ανατολική Θράκη 218.447, σύνολο 773.915 Έλληνες .¹⁰⁹

Κεντρικός στόχος των μαζικών διωγμών πέραν του ανδρικού πληθυσμού, των νέων, αποτέλεσαν οι γυναίκες και τα παιδιά. Υπήρχε δηλαδή η βίαιη απόσπαση - αφαίρεση παιδιών μιας εθνικής ομάδας και μεταφορά τους σε άλλη εθνική ομάδα, η οποία συνιστά μέρος του αδικήματος της Γενοκτονίας σύμφωνα με τη σχετική Σύμβαση του ΟΗΕ. Στα βίαια δε μέσα αυτά περιλαμβάνονται και σειρά απαγορευτικών μέτρων επί εθνικών, θρησκευτικών, γλωσσικών, ηθικών, ιστορικών ή άλλων παραδόσεων προκειμένου να επέλθει διαφοροποίηση ή αλλοίωση της ομάδας με βέβαιη με την πάροδο του χρόνου απώλεια του εθνικού και φυλετικού γνωρίσματός της¹¹⁰.

Εφαρμόζονται τα γνωστά από παλαιότερες περιόδους και αντίστοιχης τακτικής πράξεις του ίδιου ληστρικού μορφώματος. Συλλήψεις, τάγματα εργασίας, εξορίες, δολοφονίες και εξαφάνιση. «Γενοκτονία εν ροή», την ονόμασε ο Πολυχρόνης Ενεπεκίδης : «Είναι μια γενοκτονία με τουρκική καταγωγή. Δεν έχει καμιά ιδεολογική ή κοσμοθεωρητική ή ψευδοεπιστημονική θεμελίωση περί *Herrenmensch*, ή *Rasse*, περί γενετικής και ευγενικής και αρίας ή σημιτικής φυλής. Όποιος διάβασε το *Mein Kampf* του Hitler ή το *Blut und Boden* του αρχιφιλοσόφου του Rosenberg ε γνώριζε τι περίμενε τους Εβραίους αν οι Εθνικοσοσιαλιστές θα ήρχοντο στην εξουσία, όπως και ήρθαν. Όταν ο Goebbels κραύγαζε στην *Sperthalle* του Βερολίνου τη ρητορική φράση: *Ist der Jude auch ein Lebewesen* (μα είναι και ο Εβραίος ένα ένυλο ον;). Και απαντούσε μέσα στους καγχασμούς ενός παραληρούντος κοινού: *Jawohl!* είναι, και ο Εβραίος ένα ένυλο ον, όπως ο κοριός, γι' αυτό και πρέπει να καταστεί αβλαβής για το έθνος μας - γνώριζαν όλοι τι τους περίμενε τους Εβραίους της Γερμανίας, της Ευρώπης, όλου του κόσμου. Η γενοκτονία τουρκικής καταγωγής είναι βουβή, πονηρή, ανατολίτικη, δεν έχει θεωρητικά *background*,

¹⁰⁷ Μοργκεντάου Χ.οπ.π. σ.422-425.

¹⁰⁸ Οικουμενικό Πατριαρχείο οπ.π. σ. 371 – 413.

¹⁰⁹ Puaux R. *La déportation et le rapatriement des Grecs en Turquie*. Paris 1919, σ.8.

¹¹⁰ Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (CPPCG). General Assembly Resolution 260 a (III) of 9/12/1948. UNTS, No 1021, vol. 78, 1951, p.228.

αλλά μάλλον πρακτικά, πλιατσικολογικά. Οι καλούμενες εκτοπίσεις, εξορίες των κατοίκων ολόκληρων χωριών οι εξοντωτικές εκείνες οδοιπορίες μέσα στο χιόνι των γυναικόπαιδων και των γερόντων - οι άνδρες βρίσκονται ήδη στα τάγματα εργασίας ή στον στρατό - δεν οδηγούν φυσικά σε κανένα *Ausschwitz*, με τους διαβολικά οργανωμένους μηχανισμούς της φυσικής εξόντωσης του ανθρώπου - όχι! ήταν όμως ένα *Ausschwitz* εν ροή, οι άνθρωποι πέθαναν καθ' οδόν, δεν περπατούσαν για να φτάσουν κάπου, όχι, περπατούσαν για να πεθάνουν από τις κακουχίες, την παγωνιά, την πείνα, τον εξευτελισμό του ανθρώπινου. Αυτό ήταν το διαβολικό σύστημα, πονηρά οργανωμένο. Δεν υπήρχε στο τέρμα κανένα *Ausschwitz* γιατί για τους περισσότερους δεν υπήρχε τέρμα. Το ταξίδι προς τον θάνατο ήταν ο θάνατος, όχι το τέρμα του ταξιδιού»¹¹¹.

Ο Π. Ενεπεκίδης συμπληρώνει ότι «...αυτό που συνέβη (...) υπήρξε γενοκτονία κατά το πνεύμα και το γράμμα που δίνει σήμερα το διεθνές δίκαιο και οι διεθνείς συμβάσεις στην έννοια της ελληνικής αυτής λέξης, ήτοι η σχεδιασμένη φυσική εξόντωση μίας φυλής ή μίας εθνικής μειονότητας με άλλη γλώσσα, άλλη θρησκεία, άλλα ήθη και έθιμα...»¹¹².

Επιπλέον, εμφανίζεται ο γερμανικός παράγοντας που με την έναρξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, θα αναλάβει και τυπικά το σχέδιο Γενοκτονίας. Η διαταγή του επικεφαλής του οθωμανικού στρατού Γερμανού διοικητή του οθωμανικού στρατού Λίμαν φον Σάντερς για εκκένωση περιοχών από Έλληνες, υπό το πρόσχημα στρατιωτικών αναγκών, είναι χαρακτηριστική. Για το ρόλο της Γερμανίας οφείλει η έρευνα και κυρίως η πολιτική, να αναδείξει όλες τις πτυχές. Ουσιαστικές και πραγματικές που ακόμη και σήμερα, εκατό χρόνια μετά, είναι παντελώς άγνωστες, ή λιγότερο γνωστές.

Εν συνεχεία η πρώτη παγκόσμια σύρραξη έδωσε στους Νεότουρκους και άλλα επιχειρήματα, προκειμένου να συνεχίσουν τις διώξεις, το σχέδιο εξόντωσης, τη βαρβαρότητα.

Το 1915 κορυφώνεται το Ολοκαύτωμα για τους Αρμένιους, οι οποίοι σχεδόν εξαφανίζονται από το οθωμανικό κράτος και ακολουθούν οι Έλληνες οι οποίοι αντιστέκονται ποικιλοτρόπως.

Όπως γράφει ο Ακσάμ «...η εκτόπιση του ελληνικού πληθυσμού του Αιγαίου μέσω τρομοκρατίας και απαλλοτρίωσης είχε πραγματοποιηθεί ως μέρος ομογενοποίησης της Ανατολής. Με την έναρξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου το σχέδιο αυτό επεκτάθηκε»¹¹³.

Μία ακόμη μέθοδος εκδίωξης των Ελλήνων ήταν η εξόντωση της ηγεσίας τους, όπως συνέβη και με τους Αρμένιους τον Απρίλιο του 1915 στην Κωνσταντινούπολη. Η εξόντωση θα συνέβαλλε στο να χαθεί η καθοδήγηση

¹¹¹ Ενεπεκίδης Π., «Αουσβιτς εν ροή η ποντιακή γενοκτονία», εφημ. *Καθημερινή*, Αθήνα 17.8.1997.

¹¹² Ενεπεκίδης Π., «Η γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού 1908-1923», Πρακτικά ιστορικού πολιτικού συνεδρίου για το Νικόλαο Πλαστήρα. Καρδίτσα 1994, σελ.31-42.

¹¹³ Ακσάμ Τ. *Μία επαίσχυντη πράξη. Η γενοκτονία των Αρμενίων*. Αθήνα: Παπαζήσης 2008, σ.153.

των Ελλήνων και να σημειωθεί πιο γρήγορα η δολοφονία τους. Στον Πόντο, η ηγεσία των Ελλήνων εξοντώθηκε με τα «δικαστήρια ανεξαρτησίας» με έδρα την Αμάσεια.

Η δικαστική διαδικασία η οποία ακολουθούνταν από τα μέλη των «δικαστηρίων», ήταν συνοπτική. Μετά την τυπική απολογία, ανακοίνωναν την απόφαση του «δικαστηρίου» που ήταν ο θάνατος δι' απαγχονισμού¹¹⁴. Έτσι δολοφονούνται πρόκριτοι, βουλευτές, δημοσιογράφοι, καθηγητές, δάσκαλοι, ακόμα και μαθητές γυμνασίων κληρικοί¹¹⁵. Όπως κατήγγειλε το Οικουμενικό Πατριαρχείο οι υποτιθέμενοι ένοχοι τις «δηλώσεις» τους τις υπέγραψαν μετά τη θανατική καταδίκη του, την παραμονή της εκτέλεσής τους ή ακόμη και όντας δολοφονημένοι από καιρό.

Η λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, αποδεικνύει το μέγεθος του εγκλήματος αλλά και το μέγεθος της αποσιώπησης και της λήθης.

Αφενός οι μαζικές δολοφονίες έδειξαν ότι εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες, Αρμένιοι, Ασσύριοι είχαν εξοντωθεί και εξίσου μεγάλος αριθμός είχαν εκτοπισθεί και αφετέρου οι Μεγάλες και νικήτριες Δυνάμεις έκλεισαν τα μάτια τους μπροστά στα συμφέροντά τους, μπροστά στην νέα κατάσταση του Κεμαλικού καθεστώτος που γεννιόταν.

Η γέννηση του φασισμού, η εδραίωση του απαρτχάιντ, η εμφάνιση του προναζιστικού μορφώματος του Μουσταφά Κεμάλ, ήταν πλέον δεδομένη.

Όπως γράφει ο Νίκος Ψυρούκης, *«η προσεκτικότερη μελέτη του κεμαλισμού μάς πείθει ότι πρόκειται για βαθιά αντιλαϊκή και αντιδημοκρατική θεωρία. Ο φιλοναζισμός και άλλες αντιδραστικές δοξασίες είναι νομοτελειακή εξέλιξη του κεμαλισμού... Ακόμα και οι κεμαλικές μεταρρυθμίσεις γίνονται με διοικητικές αποφάσεις από πάνω. Περιφρονούν τις πολιτιστικές παραδόσεις του τουρκικού λαού, εκφράζουν το σύμπλεγμα κατωτερότητας των Τούρκων αστών»*¹¹⁶.

Το κεμαλικό κίνημα με την Εθνοσυνέλευση στη Σεβάστεια (Σεπτέμβριος 1919) αποφάσισε την *«τελείαν των χριστιανών εξόντωσιν, ίνα μη έχωσι διεκδικήσεις επί των εδαφών του Τουρκικού κράτους»*¹¹⁷. Ο Νεοκλής Σαρρής σημειώνει με έμφαση ότι ο Κεμαλικός αγώνας και η συγκρότηση του τουρκικού κράτους, οφείλουν *«την έμπνευσή τους όχι στην απεμπόληση των ξένων κατακτητών, αλλά στην αντίκρουση της πιθανότητας για πολιτική ανεξαρτησία των Ελλήνων και των Αρμενίων»*¹¹⁸. Για αυτό και οι αποφάσεις των Κεμαλικών συνεδρίων της Σεβάστειας και του Ερζερούμ δεν αναφέρεται

¹¹⁴ Παυλίδης Ι. *Σελίδες ιστορίας αίματος και θυσίας Πόντου και Μικράς Ασίας*, Θεσσαλονίκη 1979, σ.186.

¹¹⁵ Patriarcat Oecumenique *Les atrocités kemalistes dans les régions du Pont et dans le reste l' Anatolie*, Constantinople 1922

¹¹⁶ Ψυρούκης Ν, *Μικρασιατική καταστροφή*. Λευκωσία: Αιγάνο 2010, σ.89.

¹¹⁷ Οι ανθελληνικοί διωγμοί εν Τουρκία από του 1908 μέχρι του 1921 (ενώπιον της Γ' εν Αθήναις Εθνοσυνελεύσεως). Αθήναι 1921.

¹¹⁸ Σαρρής, Ν. *Οι εξελίξεις στην πρώτη Τουρκική Δημοκρατία*. Αθήνα: Γόρδιος 1992, σ. 33

η αντίθεση προς τις Μεγάλες Δυνάμεις, αλλά εκφράζεται η αντίθεση προς τη Ρωμοσύνη και τον Αρμενισμό.¹¹⁹

Στη συνέχεια ήρθαν οι συμφωνίες με τις Μεγάλες Δυνάμεις : «Οι Αγγλικές κυβερνήσεις με λίγες εξαιρέσεις ήταν γενικά τουρκόφιλες. «Ο Τούρκος Τζώνης είναι κύριος», συνήθιζαν να λένουν οι Άγγλοι στρατιώτες στον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. Από μια υποσυνείδητη πλάνη οι Times του Λονδίνου, στην πιο μεγάλη αιχμή της Κυπριακής κρίσεως περιέγραψαν την Τουρκία σαν «σύμμαχό μας σε δυο παγκόσμιους πολέμους». Και δεν τήρησαν μόνον οι Άγγλοι αυτή τη στάση. Οι κυβερνήσεις της Γαλλίας και Ιταλίας, επιτάχυναν με τη βοήθειά τους την καταστροφή της Σμύρνης, με το να παύσουν να υποστηρίζουν τους συμμάχους τους Έλληνες και με το να συνάψουν ιδιαίτερες συμφωνίες με τους Τούρκους. Οι Γερμανοί επί πολύ καιρό θεωρούσαν τους Τούρκους σαν «επίτιμους Γερμανούς» στη Μέση Ανατολή.

Όπως προκύπτει από το βιβλίο του Horton και ο ίδιος εθεωρείτο καλός φίλος των Τούρκων πριν από τις φρικαλεότητες που έγιναν στη Σμύρνη. Οι Αμερικανοί θεωρούσαν τους Τούρκους σαν τους πλέον αξιόπιστους συμμάχους τους από την εποχή που άρχισαν να αναμειγνύονται στα πολιτικά ζητήματα της Ανατολικής Μεσογείου».120

Ο υπουργός εξωτερικών της Αγγλίας λόρδος Κόρζον δήλωνε ότι «η Γαλλία και η Ιταλία δείχνουν κεμαλικότερες του Κεμάλ¹²¹», και μαζί με την ανοχή και στη συνέχεια τη συνενοχή της Μεγάλης Βρετανίας, και την ενίσχυση από τη Σοβιετική Ένωση, ο Κεμάλ ολοκλήρωσε το σχέδιό του. Ειδικότερα η «νεαρή» Σοβιετική Ένωση ήταν η πρώτη χώρα που αναγνώρισε το κεμαλικό καθεστώς και το βοήθησε και στρατιωτικά, σε μια περίοδο όπου οι Σοβιετικοί ήταν σε δύσκολη θέση και απειλούνταν τόσο εσωτερικά όσο από και τη ξένη επέμβαση στην Ουκρανία. Σε ανάλογη θέση με τη Σοβιετική Ένωση, ζητώντας, παράλληλα με την εδραίωση στο εσωτερικό και διεθνή ερείσματα, βρισκόταν το Κεμαλικό κίνημα, το οποίο ανέπτυξε συνεργασία με τους Μπολσεβίκους, από «υγιή πραγματισμό χωρίς καμία ιδεολογική επίπτωση», όπως επισήμαναν οι Γερμανικές εφημερίδες της εποχής¹²². Ως αποτέλεσμα αυτής της προσέγγισης και αλληλοϋποστήριξης, προέκυψε η συνθήκη του 1921 «της Αλλεγγύης εναντίον του Ιμπεριαλισμού», η πρώτη επίσημη συμφωνία που υπέγραψαν οι Κεμαλικοί.¹²³

¹¹⁹ Izdemir Ulug Sivas Kongresi Tutanklari. Ankara 1969, σ. 34-36.

¹²⁰ Woodhouse C. Πρόλογος στο George Horton «The Blight of Asia». The Bobbs- Merrill Company Indianapolis 1926, σ.4.

¹²¹ Simsir B. İngiliz Belgelerinde Atatürk 1919-1938. Ankara 1973, σ. 333.

¹²² Εφημερίδα Kreuzzeitung 15/3/1922. Εφημερίδα Deutsche Zeitung 27/12/1921.

¹²³ Χαρακτηριστικά ο Μπουχάριν υποστήριζε πως «η Τουρκία παρ' όλες τις διώξεις των κομμουνιστών παίζει επαναστατικό ρόλο, μιας και αποτελεί καταστροφικό όργανο σε σχέση με το ιμπεριαλιστικό σύστημα στο σύνολό του». Carr H, *The Bolshevik Revolution, 1917-1923*, London, 1997, σ. 479.

Τον Αύγουστο του 1920 ο Χαλίλ πασάς μεταφέρει στην Άγκυρα χρυσό αξίας 100.000 χρυσών οσμανικών λιρών, το Σεπτέμβριο του ίδιου έτους ο Γιουσούφ Κεμάλ φέρνει με τη σειρά του ένα (1) εκατομμύριο χρυσά ρούβλια και μετά τη συμφωνία του 1921 παραδίδονται στους κεμαλικούς 10.000.000 χρυσά ρούβλια από τα οποία τα 4.000.000 μεταφέρονται ήδη από τον Απρίλιο του ίδιου έτους. Το 1.400.000 χρησιμοποιείται για αγορά πολεμοφοδίων από τη Γερμανία, 1.100.000 μεταφέρεται από τον Σοβιετικό αξιωματικό Φρούντζε, το Δεκέμβριο του ίδιου χρόνου και η τελευταία αποστολή 3.500.000 παραδίδεται το Μάιο του 1922. Η βοήθεια αυτή αντιστοιχεί σε 80.000.000 χάρτινες λίρες, που αντιστοιχεί σε ποσό μεγαλύτερο από το σύνολο του ετήσιου προϋπολογισμού της Τουρκίας (63.018.354 τουρκικές λίρες για το 1920 και 79.160.058 για το 1921) και το σύνολο των πολεμικών δαπανών δύο ετών (27.576.39 τουρκικές λίρες για το 1920 και 54.160.058 για το 1921)¹²⁴.

Τον Οκτώβριο του 1921 λήγει η εμπόλεμος κατάσταση του κεμαλικού κινήματος με τους μενσεβίκους που δραστηριοποιούνταν στον Καύκασο και με τους Αρμένιους, με τη συνθήκη του Καρς. Έτσι η Τουρκία προσάρτησε το Καρς και το Αρδαχάν και παρέδωσε το Βατούμ στη Σοβιετική Ένωση. Έτσι ο Κεμάλ έχοντας συνάψει μεγάλες και σημαντικές συμφωνίες με τις ευρωπαϊκές δυνάμεις και αποτελώντας τον μοναδικό και αδιαμφισβήτητο ηγέτη στο εσωτερικό ήταν ανενόχλητος να εφαρμόσει το σχέδιο εκδίωξης του Ελληνισμού.¹²⁵

Οι παραπάνω πράξεις επιβεβαιώνουν ότι η δικαιοσύνη μπορεί να περιμένει λίγο (...) ή μπορεί και να μην έρθει και καθόλου.... Έτσι η προμετωπίδα του εθνικού, αντιιμπεριαλιστικού αγώνα του Κεμάλ και των προ –Γκρίζων Λύκων συμμοριτών του ενάντια στους ξένους, με την πλήρη συμφωνία, ταύτιση, ανοχή και αδιαφορία των παραπάνω δυνάμεων αφορούσε στην πραγματικότητα τους Έλληνες, ή ό,τι είχε απομείνει από αυτούς μετά τη Νεοτουρκική λαίλαπα.

Η Σμύρνη το 1922 ήταν η κατάληξη αυτής της περιόδου εγκληματικών πράξεων από την μία πλευρά- ο Γάλλος πρόξενος στην πόλη δικαιολόγησε την καθυστέρηση της άφιξης του σε γεύμα λόγω του γεγονότος ότι «*η λέμβος που τον έφερεν από το γαλλικόν πλοίον, προσέκρουσεν εις πτώματα Ελληνίδων γυναικών που έπλεον εις την παραλίαν!*»¹²⁶ - και από την άλλη της

¹²⁴ Muderrisoglu A. *Kurtulus Savasinin Mali Kaynaklari*. Ankara 1974, p.543-545.

¹²⁵ Στις 19 Σεπτεμβρίου 1921 η Εθνοσυνέλευση του είχε δώσει το βαθμό του αρχιστρατήγου και το προσωνύμιο του «*Gazi*» (νικητή), στις 24 Νοεμβρίου 1934 η Μεγάλη Τουρκική Εθνοσυνέλευση ενέκρινε το νόμο αποδόσεως του ονόματος «*Ataturk*» (Πατέρας των Τούρκων) και στις 26/12/1938, του απεδόθη σε έκτακτη συνέλευση του ρεπουμπλικανικού κόμματος ο τίτλος του «*Ebedi Sef*» (αιώνιου αρχηγού). Μαλκίδης, Θ. *Η πολιτική της Ελλάδας και της Τουρκίας για τη Θράκη μετά την ένταξή τους στο ΝΑΤΟ*, Αθήνα 2000.

¹²⁶ Καρολίδου Π. *Συμπλήρωμα εις την Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*. Παπαρηγόπουλου Κ. Αθήνα: Ελευθερουδάκη, σ.328.

συμπαιγνίας, της συγχορδίας, της συμφωνίας των Κεμαλικών ορδών με τους Ευρωπαίους. Πράξεις οι οποίες επισημοποιήθηκαν και εξαγνίστηκαν με την ελληνοτουρκική ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λωζάννης. Έτσι το έγκλημα που όλοι το είδαν ως φωτιά και καταστροφή στην μητρόπολη της Ιωνίας, έπρεπε να εξαφανισθεί ή ακόμη χειρότερα να συνεχιστεί ως βιασμός της Μνήμης των θυμάτων και των διασωθέντων.....

3. Τα πρόσωπα της Λήθης

Την επαύριον της καταστροφής και της έλευσης ενάμισι εκατομμυρίου προσφύγων στην Ελλάδα, 127 της οποίας το κληρονομικό καθεστώς-ολιγαρχία είχε αποφασίσει με το νόμο «περί διαβατηρίων», να τους απαγορεύσει την είσοδο(!), 128 της παραμονής στην Τουρκία άγνωστου αριθμού εξισλαμισμένων (κρυπτοχριστιανών;), της φυγής προς την τότε Σοβιετική Ένωση και άλλες χώρες, το ζήτημα έλαβε ανεξέλεγκτες διαστάσεις (προσφυγική περιουσία, αγνοούμενοι 129 κλπ) με τάσεις εμπαιγμού και εξαφάνισης ταυτόχρονα.

Την ίδια περίοδο που αιωρούνταν το σύνθημα «*σύντομα θα επιστρέψετε στα σπίτια σας*», ταυτόχρονα υλοποιούνταν η χυδαία στα όρια της Ύβρεως πολιτική της λήθης και το «*να ξεχάσετε*»!

Το 1930 υπογράφεται το ελληνοτουρκικό Σύμφωνο Φιλίας όπου η καταδίκη του εγκλήματος, οι πρόσφυγες, η αποζημίωση, η επανόρθωση, αναλώθηκαν έναντι του ακαθόριστου, ασαφούς και θολού σχεδίου περί Ελληνοτουρκικής Φιλίας, η οποία διανθίστηκε με την πρόταση για Νόμπελ Ειρήνης στο

---

127 Στην απογραφή του 1928 καταγράφηκαν 1.220.000 πρόσφυγες, έχοντας μεσολαβήσει έξι έτη κατά τη διάρκεια των οποίων αρρώστιες κατέβαλλαν τους πρόσφυγες που ήταν ταλαιπωρημένοι, πρόχειρα στεγασμένοι και υποσιτιζόνταν. Ο τύφος, η γρίπη, η φυματίωση (κυρίως στις πόλεις) και η ελονοσία (κυρίως στην ύπαιθρο) τους θέριζαν. Σύμφωνα με στοιχεία της Κοινωνίας των Εθνών, ένας σημαντικός αριθμός προσφύγων πέθαναν μέσα σ' ένα χρόνο από την άφιξή τους στην Ελλάδα. Σύμφωνα με το Μ. Ροδά «*μέχρι σήμερα ακριβής στατιστική των προσφύγων δεν εγένετο, αλλά κατά τους ασφαλεστέρους υπολογισμούς, ο αριθμός των ανήλθεν εις 350.000 οικογενείας, ήτοι 1.400.850 άτομα*». Ροδάς Μ. *Η Ελλάδα στην Μικρά Ασία (1918-1922)*, Αθήνα: Λαβύρινθος, 2011, σ.167

128 Ο νόμος 2870/1922 ψηφίστηκε «ομοφώνως» στη συνεδρίαση της 14ης Ιουλίου 1922 και υπογράφηκε στις 16 Ιουλίου 1922 από τον βασιλιά Κωνσταντίνο και τον Λ.Κ. Ρούφο. Το πρώτο άρθρο του νόμου ανέφερε: «*Απαγορεύεται η εν Ελλάδι αποβίβασις προσώπων ομαδόν αφικνουμένων εξ αλλοδαπής, εφ' όσον ούτοι δεν είναι εφοδιασμένοι δια τακτικών διαβατηρίων νομίμως τεθεωρημένων...*».

129 Η κυνική ομολογία του τούρκου ηθοποιού Αττίλα Ολγκάτς (Attila Olgac) στις αρχές του 2009 για τη δολοφονία Ελλήνων αιχμαλώτων που θεωρούνται αγνοούμενοι της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο το 1974 επανέφερε στο προσκήνιο το ζήτημα, το οποίο δεν είναι στιγμιαίο. Η πολιτική αυτή υλοποιείται από την Τουρκία, αλλά και από άλλα καθεστώτα αυτού του τύπου εδώ και πολλά χρόνια, προκειμένου το έγκλημα να είναι διαρκές και κυρίως να το υπενθυμίζει στους συγγενείς που βρίσκονται εν ζωή. Στην περίπτωση της Τουρκίας είναι μία πράξη διαρκούς υπόμνησης του εγκλήματος που ξεκινά από το 1922 όταν χάθηκαν χιλιάδες, δηλαδή έγιναν αγνοούμενοι από το ίδιο καθεστώς πολλοί άνθρωποι.

Μουσταφά Κεμάλ ! 130 Η ίδια πολιτική που μπορεί να έλαβε την ονομασία της διμερούς φιλίας, αλλά στην ουσία ήταν το σχέδιο ακεραιότητας της Τουρκίας, της αποφυγής δηλαδή της καταδίκης και της τιμωρίας των εγκλημάτων της, σχέδιο το οποίο θα ακολουθούνταν και στη συνέχεια.

Ο Δημήτρης Ψαθάς, στο βιβλίο του «Γη του Πόντου», γράφει σχετικά: «...Ούτε επιτρέπεται να θυσιάζουμε την ιστορική αλήθεια σε καμία σκοπιμότητα, όπως, δυστυχώς, καθιερώθηκε να γίνεται απ' τον καιρό που χαρακτήριζε η λεγόμενη ελληνοτουρκική φιλία. Η άστοχη τακτική της αποσιώπησης των γεγονότων της Ιστορίας ήταν ίσως κι' ένας απ' τους λόγους που τόσο άσκημα πορεύτηκε η «φιλία» με τους Τούρκους. Να ρίξουμε τον πέπλο της λήθης στο παρελθόν αλλά να ξέρουμε, όχι να κρύβουμε...»¹³¹.

Τα δείγματα της λήθης πολλά, εδώ αναφέρονται τα εξής δύο (χαρακτηριστικά): Από την παραχώρηση στην Τουρκία το 1936 της δήθεν οικίας γέννησης του Κεμάλ στη Θεσσαλονίκη μέχρι τις διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες για κοινή άμυνα έναντι εισβολέων... Το πρώτο έγινε ο τόπος λατρείας του απανταχού Κεμαλικών και εν τέλει ο χώρος τέλεσης

---

130 Η επιστολή έχει ως εξής : « Επτά αιώνες τώρα, η Εγγύς Ανατολή κι ένα μεγάλο μέρος της Κεντρικής Ευρώπης γινότανε το θέατρα αιματηρών πολέμων. Κυριότερη αιτία ήταν η Οθωμανική αυτοκρατορία και η απολυταρχία των Σουλτάνων. Η υποτέλεια των χριστιανικών λαών που είχε σαν αποτέλεσμα τους θρησκευτικούς πολέμους του Σταυρού ενάντια στην Ημισέληνο και οι αλληπάλληλες εξεγέρσεις όλων αυτών των λαών που επιζητούσαν να αποτινάξουν τον ζυγό, δημιουργού σαν μια κατάσταση που θα παρέμενε συνεχής πηγή κινδύνων όσο η Οθωμανική Αυτοκρατορία διατηρούσε τη σφραγίδα που της είχαν δώσει οι Σουλτάνοι. Η εγκαθίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας, το 1922, τότε που η εθνική κίνηση του Μουσταφά Κεμάλ Πασά νίκησε κάθε αντίπαλό της, έβαλε οριστικά τέλος σ' αυτήν την κατάσταση της αστάθειας και του φανατισμού. Πράγματι, σπάνια, μέσα σε τόσο λίγο χρονικό διάστημα, πραγματοποιήθηκε μια τόσο ριζική αλλαγή στη ζωή ενός έθνους. Ένα εθνικό και σύγχρονο κράτος, γεμάτο αλή και ζωή, αντικατέστησε μια φθίνουσα αυτοκρατορία, που ζούσε κάτω από ένα θεοκρατικό καθεστώς όπου συγχέονταν η έννοια του δικαίου και η έννοια της θρησκείας. Κάτω από την ώθηση του μεγάλου μεταρρυθμιστή Μουσταφά Κεμάλ Πασά, το απολυταρχικό καθεστώς των Σουλτάνων καταλύθηκε και το κράτος έγινε καθαρά λαϊκό. Ολόκληρο το έθνος, φιλόδοξο, και με το δίκιο του, που ανήκε στην εμπροσθοφυλακή των πολιτισμένων λαών, ορμούσε προς την πρόοδο. Όμως η Κίνηση για την εδραίωση της ειρήνης συμβάδιζε με όλες τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις που έδωσαν στο καινούριο, πέρα για πέρα εθνικό κράτος της Τουρκίας, τη σύγχρονη όψη του. Πράγματι, η Τουρκία, δε δίστασε να δεχτεί έντιμα τη στέρηση των επαρχιών της που κατοικούσαν άλλες εθνότητες και, ειλικρινά ικανό ποιημένη από τα εθνικά και πολιτικά της σύνορα, έτσι όπως τα όριζαν οι συνθήκες, έγινε ένας πραγματικός στυλοβάτης της ειρήνης στην Εγγύς Ανατολή. Εμείς οι Έλληνες, που αιματηροί πόλεμοι μας κράτησαν αιώνες ολόκληρους σε κατάσταση συνεχούς ανταγωνισμού με την Τουρκία, εμείς είχαμε πρώτοι την ευκαιρία να νιώσουμε τα αποτελέσματα της βαθιάς αλλαγής που έγινε στη χώρα αυτή, διάδοχο της παλιάς Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Της τείναμε το χέρι και με ειλικρίνεια το δέχτηκε. Γιατί, από την επομένη κιόλας της Μικρασιατικής καταστροφής διαγνώσαμε τη δυνατότητα μιας συνεννόησης με την αναγεννημένη Τουρκία που αναδύθηκε από τον πόλεμο ως κράτος εθνικό. Από αυτή την προσέγγιση που θα μπορούσε να χρησιμεύσει σαν παράδειγμα για τις δυνατότητες συνεννόησης ακόμα και ανάμεσα σε λαούς που τους χώρισαν οι πιο μεγάλες διαφορές —φτάνει αυτοί οι λαοί να ποτιστούν από τον ειλικρινή πόθο της ειρήνης— από Την προσέγγιση αυτή μόνον οφέλη προέκυψαν τόσα για τις δύο χώρες όσο και για τη διατήρηση της ειρήνης στην Εγγύς Ανατολή. Ο Μουσταφά Κεμάλ Πασάς, Πρόεδρος της Τουρκικής Δημοκρατίας, είναι ο άνθρωπος που συνέβαλε τόσο πολύτιμα στην ειρήνη. Ως αρχηγός της Ελληνικής Κυβέρνησης το 1930, τώρα που η υπογραφή της Ελληνοτουρκικής Συνθήκης εγκαινιάζει μια νέα εποχή στην πορεία της Εγγύς Ανατολής προς την ειρήνη, έχω την τιμή να προτείνω την υποψηφιότητα του Μουσταφά Κεμάλ για τη μοναδική τιμή του Βραβείου Νόμπελ για την ειρήνη».

Βώρος Φ. *Θέματα νεότερης και σύγχρονης ιστορίας από τις πηγές.*, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων 1996. σ.234.

¹³¹ Ψαθάς Δ. *Γη του Πόντου*. Αθήνα: εκδ. Φυτράκης 1966, σ.9.

της μεγαλύτερης προβοκάτσιας που έγινε η αφορμή για τα «Σεπτεμβριανά», για τη δίωξη των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου το 1955. Το δεύτερο απέδειξε ότι την ίδια στιγμή που ο Ελληνικός λαός αγωνιζόταν ενάντια στο Φασισμό και το Ναζισμό, η Τουρκία ψήφιζε τον κεφαλικό φόρο (varlik vergisi, 1942)¹³² εξορίζοντας και δολοφονώντας τους Έλληνες Τούρκους πολίτες και διαπραγματευόταν την είσοδό της στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο είτε στο πλευρό του Άξονα, είτε στο πλευρό των Συμμάχων, ζητώντας ελληνικά νησιά και τη Θεσσαλονίκη !

Το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου θα φέρει μέσα σε λίγα χρόνια και την κοινή ένταξη Ελλάδας και Τουρκίας στο ΝΑΤΟ. Τώρα η πρώτη θα έπρεπε να εξαφανίσει την Ιστορία, τη Μνήμη και τη Διεκδίκηση, γιατί τα συμφέροντα της Συμμαχίας ήταν πάνω από όλα. Και όταν αυτά ταυτιζόταν με την Τουρκία, ακόμη χειρότερα για την Αλήθεια.

Βιβλία με Μικρασιατική, Θρακική, Ποντιακή θεματολογία, με αναφορές σε διώξεις και σφαγές απαγορεύονται να εκδοθούν, κινηματογραφικές ταινίες με ανάλογες αναφορές δεν προβάλλονται, η μουσική, η παράδοση, ο πολιτισμός της Μικράς Ασίας και όλου του Ελληνισμού της καθ' ημάς Ανατολής περιθωριοποιείται, και οι σύλλογοι περιορίζονται σε χοροεσπερίδες. Το 1967 θα έρθει η δικτατορία και θα ολοκληρώσει την πολιτική της λήθης- τα πρώτα στάδια του εθνομηδενισμού, της προσπάθειας αποδόμησης της εθνικής ταυτότητας θα μπορούσε να αποκληθεί- με τις διαλύσεις προσφυγικών συλλόγων και την εξαφάνιση κάθε αναφοράς για τη Μικρά Ασία.

Παρότι όμως το βιασμό της αλήθειας, η επιστροφή της Μικράς Ασίας, του Πόντου, της Θράκης, της Καπαδοκίας, στο δημόσιο, σωματειακό, συλλογικό, ανεξάρτητο λόγο, το ενδιαφέρον της νεολαίας για τη μουσική, το χορό, τη γαστρονομία, για όλες τις εκφάνσεις του πολιτισμού της καθ' ημάς Ανατολής και κυρίως η πρωτοβουλία της δεύτερης και τρίτης γενιάς για την ανάδειξη της Γενοκτονίας ως «εν αρχή» του ζητήματος, είναι πρόδηλα και καθοριστικά.

Η Γενοκτονία δεν ήταν και δεν είναι πλέον μία ανάμνηση για κάποιους ηλικιωμένους, δεν ήταν μία επαναλαμβανόμενη λιτανεία χωρίς πράξη

---

¹³² Το 1942 και ενώ η Ελλάδα είναι υπό κατοχή, η «ουδέτερη» Τουρκία ψηφίζει το νόμο 4305 «φορολογίας περιουσίας» (varlik vergisi) που αφορούσε τους Έλληνες υπηκόους και τους Τουρκικής υπηκοότητας ομογενείς. Ο φόρος έφθανε να είναι μέχρι και διπλάσιας και τριπλάσιας της συνολικής αξίας της περιουσίας και θα έπρεπε να καταβληθεί μέσα σε δεκαπέντε μέρες, αλλιώς οι έφοροι είχαν δικαίωμα να κατάσχουν κάθε κινητή και ακίνητη περιουσία των φορολογουμένων. Αργοπορία τριάντα ημερών σήμαινε εκτόπιση στα στρατόπεδα της Ανατολίας με τιμωρία καταναγκαστικά έργα. Έτσι χιλιάδες Έλληνες θα χάσουν τις περιουσίες τους και αρκετοί και τη ζωή τους. Ο οικονομικός έφορος Κωνσταντινούπολης Φαϊκ Οκτέ, θα ασκήσει κριτική σ' αυτήν την πολιτική λέγοντας ότι «ο φόρος περιουσίας αποτελεί σελίδα της δημοσιονομικής ιστορίας για την οποία ο καθένας μας θα πρέπει να ντρέπεται». Η ελληνική ομογένεια αν και αποτελούσε το 0,5 % του πληθυσμού της Τουρκίας (100.000) με το φόρο κλήθηκε να πληρώσει το 20% του συνολικού ποσού του φόρου (80.000.000 τουρκικές λίρες σε σύνολο 435.000.000). Το 1955 και το 1964 οι διώξεις θα συνεχιστούν, όπως θα συνεχιστεί και η πολιτική της ελληνοτουρκικής φιλίας, με νέα άνθηση στην περίοδο της στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα. Σύλλογος Ιμβριών Κωνσταντινουπολιτών Τενεδίων Ανατολικοθρακών. *Οι παραβιάσεις της Συνθήκης της Λωζάνης*, Κομοτηνή 1993, σ.29.

απέναντι σε ό,τι συνέβη για να μην ξανασυμβεί, η Τουρκία δεν είναι πλέον εμβαπτισμένη στην κολυμβήθρα της αθωότητας που δεν έχει σχέση με το ληστρικό, δολοφονικό, ρατσιστικό καθεστώς που συστηματικά, οργανωμένα και μεθοδευόμενα προσπάθησε να εξαφανίσει, να κάνει τον Ελληνικό λαό, έκθεμα μουσείων.

Η πράξη που έπεται της αλήθειας και που δεν μπορεί να αποσιωπηθεί, είναι πραγματικότητα και η αναγνώριση σε εθνικό και σε πολιτικό επίπεδο της Γενοκτονίας προχωρεί με την ανάδειξη σε διεθνές επίπεδο του μαζικού εγκλήματος, από τις ΗΠΑ, μέχρι τη Γαλλία και την Αυστραλία.

Το έγκλημα δεν μπορεί να κρυφτεί: η Τουρκία είναι η ένοχη, ο δολοφόνος, παρότι οι απολογητές της στην Ελλάδα, στην Κύπρο, στην Διασπορά, οι προπαγανδιστές της σε όλον τον κόσμο, καταβάλλουν συνεχείς προσπάθειες να ξεπλύνουν τη βαρβαρότητα, παλιά, νέα και σύγχρονη.

Έντιμοι πολιτικοί, συνεπείς επιστήμονες, ανιδιοτελείς ακτιβιστές, η κοινωνία των πολιτών ακόμη και στην Τουρκία, ερευνούν, αναζητούν, συζητούν, ερευνούν, για το πως εξαφανίστηκαν οι ιστορικοί λαοί της Μικράς Ασίας και τα απομεινάρια τους καθώς άλλοι λαοί και εθνότητες, υφίστανται σήμερα μία νέα Γενοκτονία. Προβάλλουν την ατιμώρητη διαδρομή του ίδιου θύτη, Χίος-Σμύρνη- Κωνσταντινούπολη-Κύπρος- Ίμια- Κουρδιστάν- Συρία- Λιβύη- Αρμενία και αναδεικνύουν ότι το μόρφωμα αυτό που δεν αποτελεί μία έκφραση μίας περιθωριακής ή παρακρατικής ομάδας, αλλά main stream έκφραση. Από τον Ερντογάν τους Κεμαλικούς, το Στρατό, μέχρι τον Μπαχσελί, τους Γκρίζους Λύκους και την αποκαλούμενη «επιχειρηματική τάξη» που δημιουργήθηκε από την λεηλασία και το πλιάτσικο. Αναδεικνύουν την άρνηση, την προπαγάνδα, το θράσος του ατιμώρητου καρτέλ εμπόρων ναρκωτικών και όπλων, διακινητών, εισβολέων στην Ελλάδα, κλεπταποδόχων, offshore πλυντηρίων, ακραίου νεποτισμού και εκκολαπτηρίου φασιστικής, ναζιστικής, ολοκληρωτικής ιδεολογίας που εξαπολύει τα Τάγματα Εφόδου των Γκρίζων Λύκων από τη Δερύνεια μέχρι τον Έβρο, χρηματίζοντας, απειλώντας, τρομοκρατώντας, δολοφονώντας.

4. Η τουρκική άρνηση του εγκλήματος

Το καθεστώς που δημιουργήθηκε στα ερείπια της Σμύρνης, της Τραπεζούντας, της Αδριανούπολης, της Καισάρειας, ατιμώρητο για την δράση του, αφού χρησιμοποίησε κάθε διπλωματικό μέσο και κάθε πρόθυμη «Μεγάλη Δύναμη» βαπτίζοντας απελευθερωτικό πόλεμο την εξορία, τη ληστεία, το έγκλημα, αφού στρατολόγησε κάθε παρακρατικό και περιθωριακό στοιχείο για να υλοποιήσει το σχέδιο εξόντωσης, συνεχίζει την ίδια πολιτική.

Σύμφωνα με τον Τανέρ Ακσάμ «στα θεμέλια του τουρκικού κράτους της Τουρκικής Δημοκρατίας υπάρχει η ιστορία δολοφονίας ενός λαού....Η Τουρκική Δημοκρατία, η οποία είναι προϊόν αυτής της Ιστορίας, της δομής, της

ψυχικής κατάστασης, αποτελεί από μόνη της πρόβλημα....Το γεγονός ότι η Τουρκική Δημοκρατία έχει συγκροτηθεί επί του αίματος των μειονοτήτων...εμπόδισε βασικά να συμβιώσουν ειρηνικά και οι λαοί που τελικά ζουν ο ένας δίπλα στον άλλον, επί κοινών εδαφών (...) η ίδρυση της τουρκικής δημοκρατίας...συνδέεται με το ζήτημα των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και ειδικότερα με την αρμενική γενοκτονία»¹³³. Και προσθέτει ότι «υπήρξαν βίαια μέτρα εναντίον των Ελλήνων στη διάρκεια του (πρώτου παγκοσμίου) πολέμου και καλύφθηκαν συχνά με τη μορφή της μετακίνησης του πληθυσμού....η κυριότερη εθνοκάθαρση του ελληνικού πληθυσμού στην Ανατολία συνέβη μετά το 1919»¹³⁴.

Ο Χένρυ Μοργκεντάου επέστησε την προσοχή στο γεγονός ότι οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια των αρμενικών σφαγών ήταν παρόμοιες με εκείνες που χρησιμοποιήθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της περιόδου και εναντίον των Ελλήνων. «Οι Τούρκοι υιοθέτησαν τις [ίδιες] μεθόδους ενάντια στους Έλληνες που είχαν χρησιμοποιήσει ενάντια στις Αρμενίους. Τους πήραν στον οθωμανικό στρατό, και [έπειτα] τους μετέφεραν σε χιλιάδες τάγματα εργασίας... αυτοί οι Έλληνες στρατιώτες πέθαναν από το κρύο, την πείνα και άλλες στερήσεις, ακριβώς όπως οι Αρμένιοι... οι Έλληνες μαζεύτηκαν παντού στις ομάδες. Κατόπιν, κάτω από την υποσχεθείσα προστασία των τούρκων χωροφυλάκων, μεταφέρθηκαν στις εσωτερικές περιοχές [της Ανατολίας]»¹³⁵.

Η μαρτυρία του Μοργκεντάου αναφορικά με το θέμα της πρόθεσης της γενοκτονίας, συνεχίζεται ως εξής: «Όταν οι τουρκικές αρχές έδωσαν διαταγή να εφαρμοστεί το μέτρο των εκτοπίσεων δεν έκαναν τίποτε άλλο από το να απαγγείλουν την καταδίκη σε θάνατο ενός ολόκληρου λαού. Οι Τούρκοι ιθύνοντες είχαν πλήρη συνείδηση αυτού του γεγονότος και δεν προσπαθούσαν καθόλου να το αποκρύψουν στις συνομιλίες τους μαζί μου.»¹³⁶

Οι Κούρδοι ήταν το επόμενο θύμα, όπως και οι Έλληνες και οι Αρμένιοι που γλύτωσαν και το έγκλημα συνεχίζεται στο Αιγαίο, στην Κύπρο, με την αμφισβήτηση και την εισβολή, με την καταστροφή των μνημείων, με την αλλοίωση και εν τέλει το βιασμό των συμβόλων με οικουμενική σημασία και αξία (Αγία Σοφία).

Το συνονθύλευμα αυτό, η συμμαχία των έκνομων και παράνομων δραστηριοτήτων και κοινών ποινικών του οργανωμένου εγκλήματος που αυτοαποκαλείται κράτος, κυβέρνηση, θεσμοί, οικονομία της Τουρκίας, συνεχίζει να προκαλεί την Ιστορία και τη Μνήμη. Με την άρνηση («δε συνέβη ποτέ Γενοκτονία»), με την προπαγάνδα («οι δολοφονίες των Ελλήνων εναντίον των Τούρκων»), με τη χρησιμοποίηση της «επιστήμης» («τουρκικά

¹³³ Aksam T. *Turk Ulusan Kimligi ve Ermeni Sorunu*. Iletisim 1993, σ.161.

¹³⁴ Περιοδικό Αρμενικά. Μάιος 2006.

¹³⁵ Morgenthau H. *The murder of a nation*. New York: Armenian General Benevolent Union of America 1974, p. 212.

¹³⁶ Μοργκεντάου Χ.οπ. π. σ.56.

μνημεία»), με την απειλή («όπως το 1922 θα σας ρίξουμε στη θάλασσα»), με το κιτς (Τροία, Πέργαμος, Έφεσος) με τη διαστρέβλωση («η Ελλάδα οφείλει αποζημιώσεις για εγκλήματα πολέμου στην Τουρκία») με το χρηματισμό («έδρες τουρκικών σπουδών», «καθηγητές»), με κάθε τρόπο που εξυπηρετεί τη στόχευση, το αφήγημα.

Η εικόνα αυτή θυμίζει τις έργα και ημέρες ολοκληρωτικών καθεστώτων σε διάφορες χρονικές φάσεις και τόπους της παγκόσμιας ιστορίας. Οι πειρατές της Άγκυρας, πιστοί στο σχέδιο που εκπονήθηκε στις ακτές και τα βουνά του Εύξεινου Πόντου, στις πορείες θανάτου προς το Ερζερούμ, στις πεδιάδες της Αδριανούπολης, στα στρατόπεδα συγκέντρωσης της μικρασιατικής ενδοχώρας, καθώς και στην προκουμαία της Σμύρνης, συνεχίζουν απροκάλυπτα το ίδιο καταστροφικό έργο, με άλλο όνομα: Κερύνεια, Βαρώσια, Αγία Σοφία, Αιγαίο και Έβρος με την εισβολή των μεταμφιεσμένων σε πρόσφυγες και μετανάστες απεσταλμένων του τουρκικού κρατικού δουλεμπορίου, Ντιγιαρμπάκιρ, Ερμπίλ, Τρίπολη, Αρτσάχ. Και βεβαίως με την ανοχή, αδιαφορία και συνενοχή των τότε και των σημερινών Μεγάλων Δυνάμεων για τις οποίες ο Χόρτον εκφράζει την πλευρά της πραγματικότητας μέσα σε μία παράγραφο: «Η εικόνα των πολεμικών πλοίων στο λιμάνι της Σμύρνης το σωτήριο έτος 1922, να παρακολουθούν σιωπηλά την τελευταία πράξη της τραγωδίας των χριστιανών της Τουρκίας, ήταν ίσως η πιο θλιβερή και πιο σημαντική απ'όλες»¹³⁷.

Η πορεία του δολοφονικού καθεστώτος και των στελεχών του είναι προδιαγεγραμμένη: τιμωρία από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο της Χάγης, μία Νυρεμβέργη για τα अपαράγραπτα εγκλήματα, που σε συνδυασμό με τον αέρα Δημοκρατίας, την επίλυση του Τουρκικού προβλήματος θα δώσει οξυγόνο στην περιοχή και στους λαούς.

Είναι η φυσιολογική κατάληξη των υπεύθυνων της ληστείας και της καταστροφής και μίας απαλλαγμένης από εγκλήματα χώρας που θα ανήκει στους λαούς της, οι οποίοι σε συνθήκες ελευθερίας, δημοκρατίας θα επιστρέψουν στις ιστορικές τους κοιτίδες.

5. Εκατό χρόνια μετά το 1922 και η αναγνώριση της Γενοκτονίας

Η κουρδικής καταγωγής Gulan Avcı, μέλος του Σουηδικού κοινοβουλίου, η οποία με τη δική της συμβολή (131 υπέρ- 130 κατά) ψηφίστηκε η αναγνώριση της Γενοκτονίας των Ελλήνων, των Αρμενίων και των Ασσυρίων το Μάρτιο του 2010, αναφέρει τα εξής: «...κάθε φορά που ακόμα μία χώρα αναγνωρίζει τη γενοκτονία η αλήθεια πλησιάζει λίγο πιο κοντά στην Τουρκία. Δεν είναι πλέον δυνατόν να ξεφεύγει ή να παραμένει σιωπηλή για το παρελθόν. Ήρθε η ώρα η Τουρκία να αναγνωρίσει τη Γενοκτονία....Το τελευταίο στάδιο της Γενοκτονίας είναι η άρνησή της και δυστυχώς σήμερα η

¹³⁷ Χόρτον Τ. οπ. π. σ. 56.

Τουρκία βρίσκεται σε αυτό ακριβώς το στάδιο. Ήρθε η ώρα να συμφιλιωθεί η Τουρκία με την Κεμαλική της κληρονομιά... αυτό που συνέβη ήταν Γενοκτονία. Οι επιφανέστεροι επιστήμονες και ιστορικοί του κόσμου έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι επρόκειτο για γενοκτονία.... Η άσκηση πίεσης στο τουρκικό κράτος προκειμένου αυτό να αποδεχθεί μία ξεκάθαρη συζήτηση σχετικά με τη Γενοκτονία και να επιτρέψει την πρόσβαση του έξω κόσμου στα αρχεία ελπίζουμε ότι θα οδηγήσει στην αναγνώριση της Γενοκτονίας.... Η αναγνώριση της γενοκτονίας δεν αποτελεί πλήγμα για την Τουρκία. Αντιθέτως, η μη αναγνώρισή της αποτελεί πλήγμα για τη δικαιοσύνη. Και είμαι αρκετά πεπεισμένη ότι η δικαιοσύνη μόνο καλό μπορεί να κάνει. Η δικαιοσύνη πρέπει να εφαρμοστεί στην Τουρκία.... Όσο η Τουρκία προσπαθεί να σκεπάσει το θέμα δεν θα υπάρξει ποτέ συμφιλίωση. Αν η μνήμη των θυμάτων δεν αποκατασταθεί οι άνθρωποι δεν θα μπορέσουν να επουλώσουν τις πληγές τους και να συνεχίσουν. Για αυτό είναι σημαντικό όλες οι δυνάμεις, οι οποίες πιστεύουν σε ανθρώπινες αξίες, να συνεχίσουν να αγωνίζονται και να ασκούν πίεση στην Τουρκία προκειμένου να αρχίσει να λέει την αλήθεια και να παραδεχθεί τη Γενοκτονία....»138.

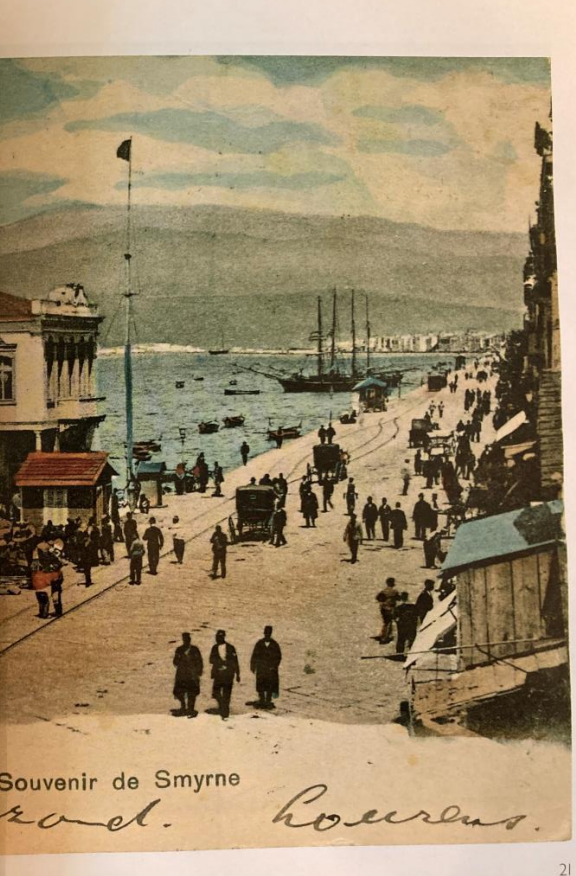
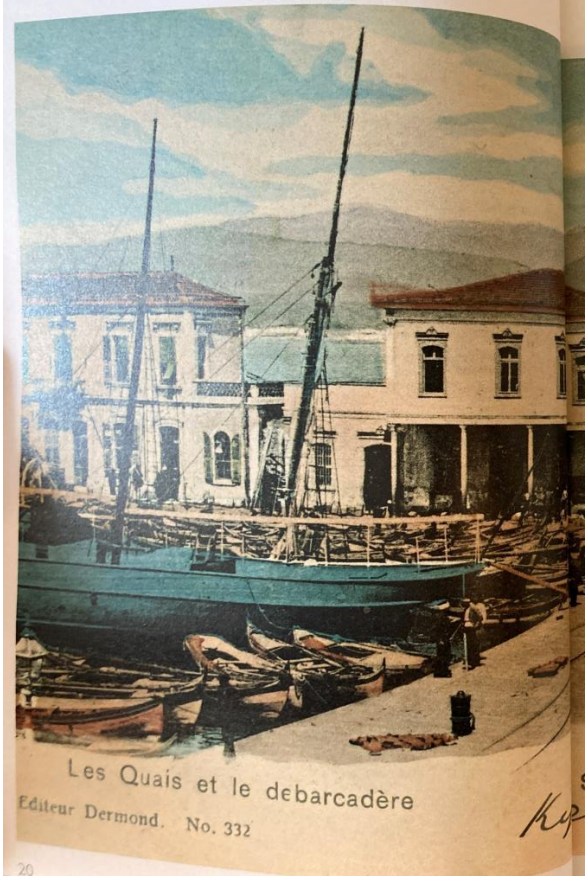
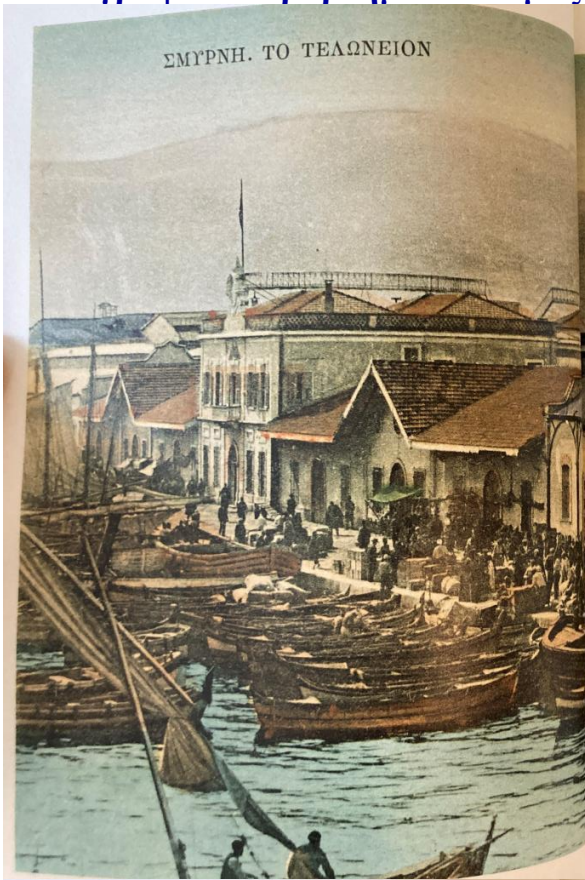
Εκατό χρόνια μετά το 1922, το 2022 δεν (πρέπει να) είναι μία χρονιά κλαυθμού και οδυρμού. Μία περίοδος αυτομαστίγωσης, η οποία άλλωστε δεν αρμόζει, δεν συνάδει, δεν αφορά την ελληνική ιδιοπροσωπεία και ετερότητα. Το 2022 είναι η στιγμή κορύφωσης του αγώνα για την ανάδειξη με μεγαλύτερη ένταση του ό,τι συνέβη στη Μικρά Ασία, είναι η στιγμή απαίτησης για αναγνώριση, αποκατάσταση, αποζημίωση, επανόρθωση. Η ανθρωπότητα, η ανατολική Μεσόγειος, η Μικρά Ασία των πόλεων, της αρχιτεκτονικής, της ιστορίας, της αστρονομίας, των μαθηματικών, της Ελληνικότητας, δεν μπορεί να ζήσει με άλλο με τη βαρβαρότητα. Ήρθε η ώρα της απόδοσης δικαιοσύνης, της αποκατάστασης της αλήθειας, η επιστροφή της Ιστορίας και της Μνήμης. Αναγνώριση του Ελληνικού Ολοκαυτώματος τώρα!

138 Γκιουλάν Αβτζί . Ομιλία στην εκδήλωση Μνήμης της Γενοκτονίας. Αθήνα 19 Μαΐου 2011.

**Фото-Приложение: Фотографии процветающей Смирны начала XX века.
Φωτογραφικό παράρτημα: Η ακμάζουσα Σμύρνη στις αρχές του 20^{ου} αι.**

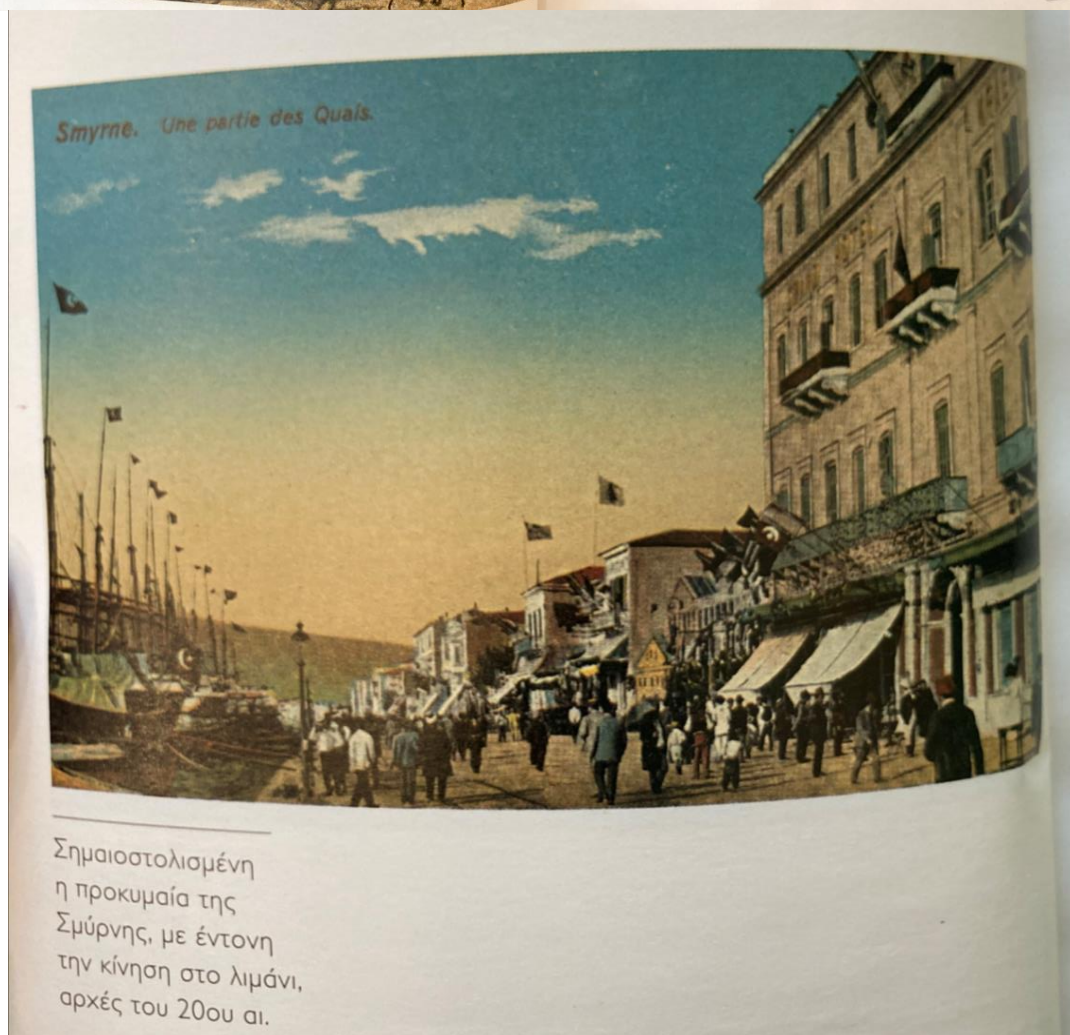
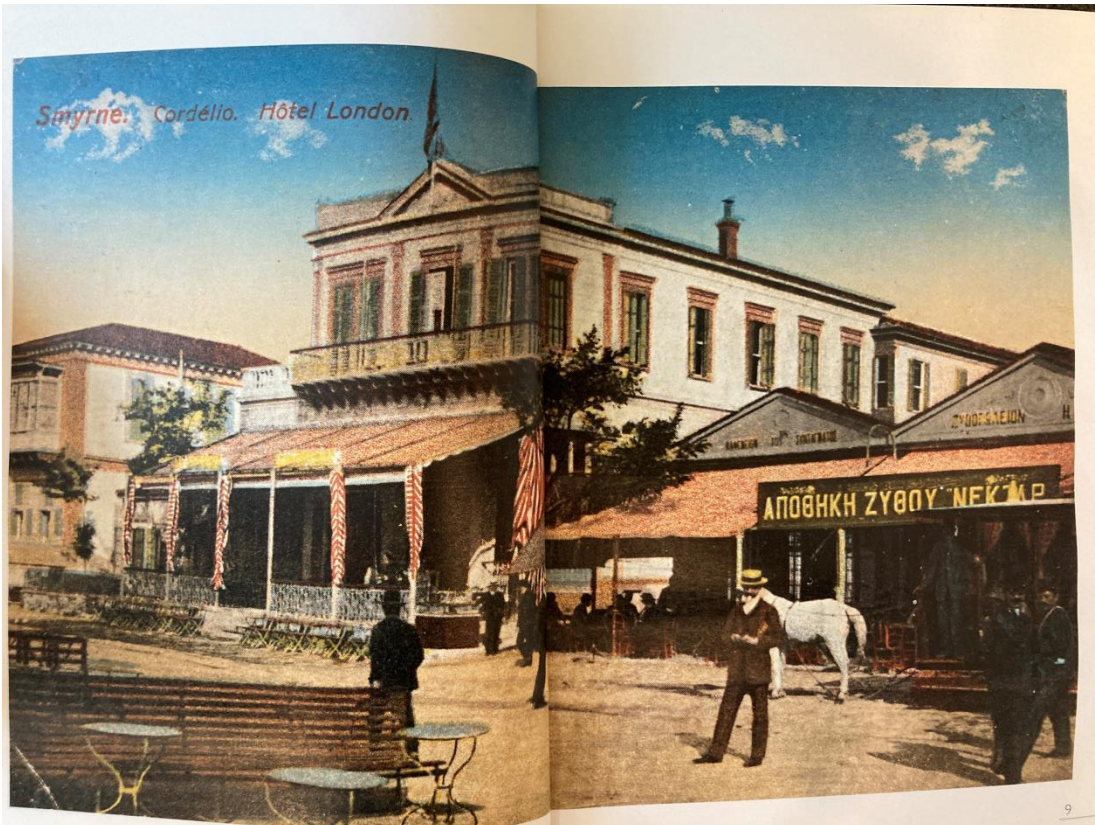
Smyrne. Les Quais.
Σμύρνη. Ἡ Προκυμαία.

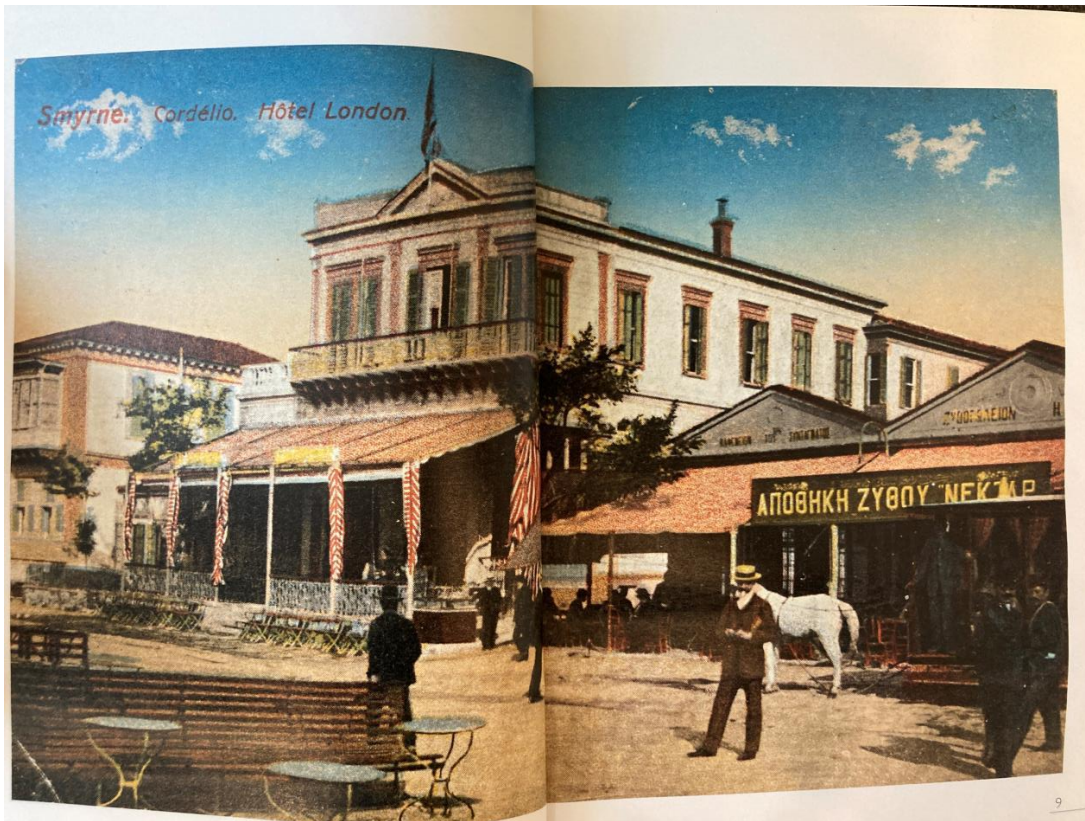
Το επιβλητικό ξενοδοχείο της εποχής «Grand Huck», στην προκυμαία της Σμύρνης
22

Smyrne. Les Quais.

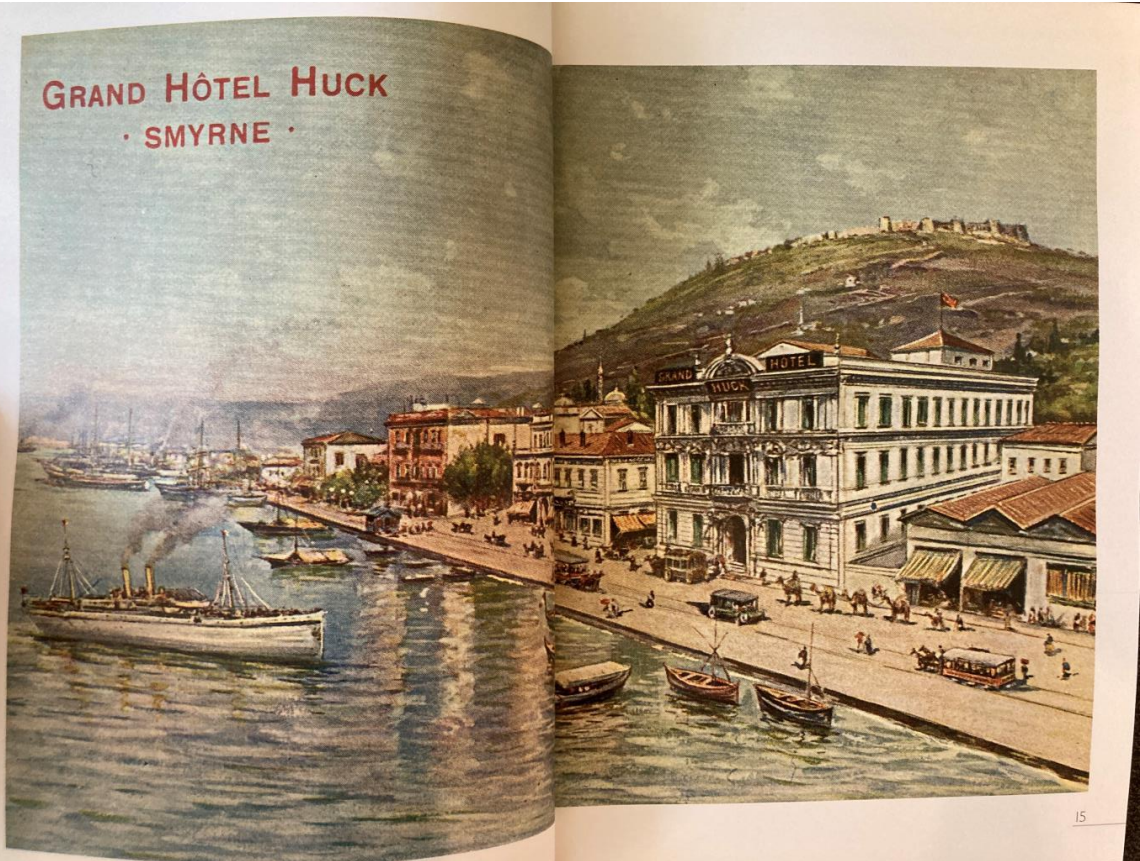
Γενική άποψη της προκυμαίας. Προϊτήρξαν ξύλινες προβλήτες, που είχαν στηθεί μέσα στη θάλασσα.
23

Χαρακτηριστική εικόνα
σμιρναϊκού καφενείου,
όπου συναλλάσσονται
αρμονικά Έλληνες,
Τούρκοι και Αρμένιοι.

L'intérieur
Smyrne.

GRAND HÔTEL HUCK
· SMYRNE ·

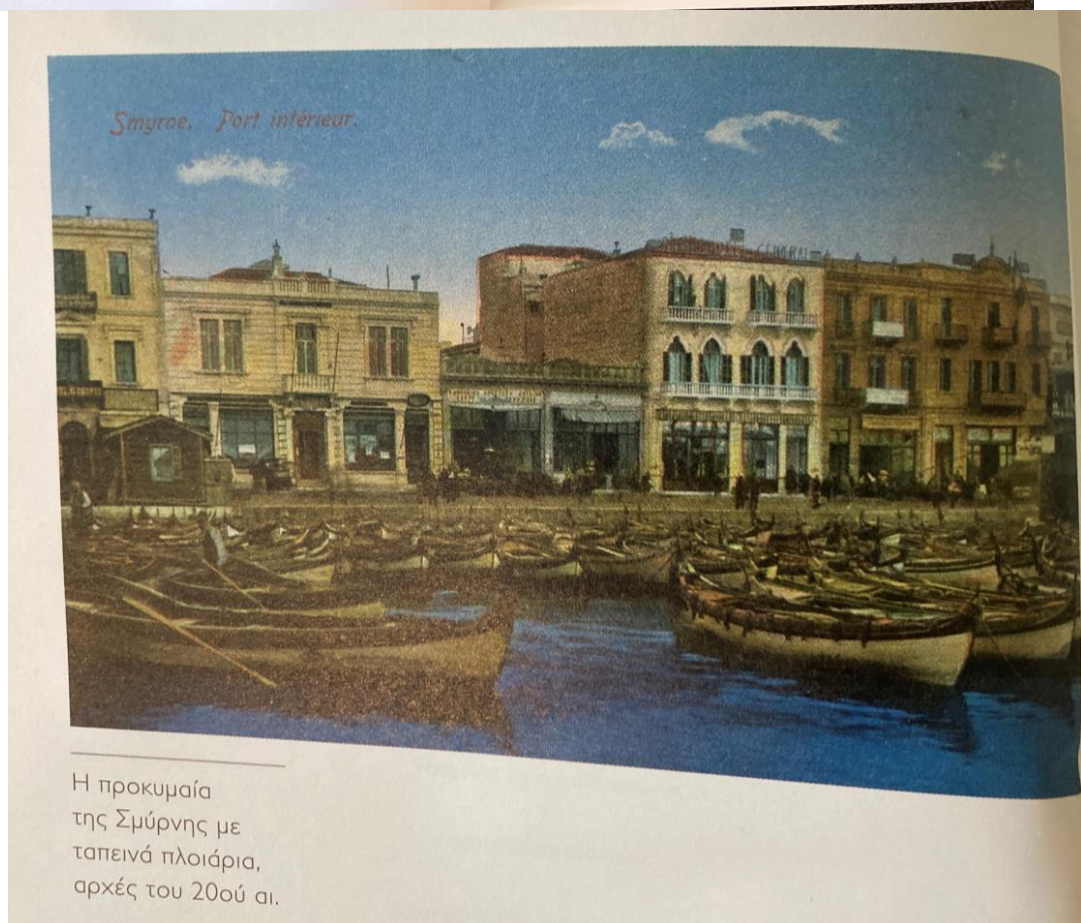
15

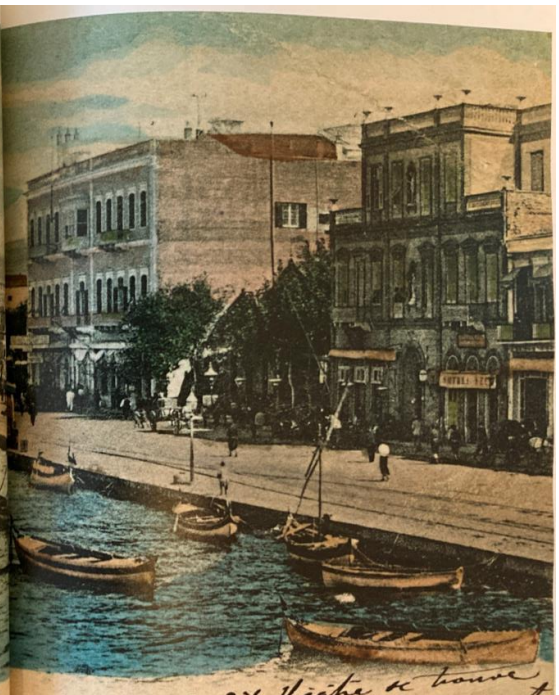
Άποψη από τη νότια
πλευρά του λιμανιού
της Σμύρνης,
με έντονη κίνηση.

ΣΜΥΡΝΗ. ΔΕ ΤΟΥ ΔΙΜΕΝΟΣ.
ΔΗΦΘΕΙΣΑ Ε ΝΟΤΙΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.
Smyrne. Moutu port, pris du sud.

5
LEVANT

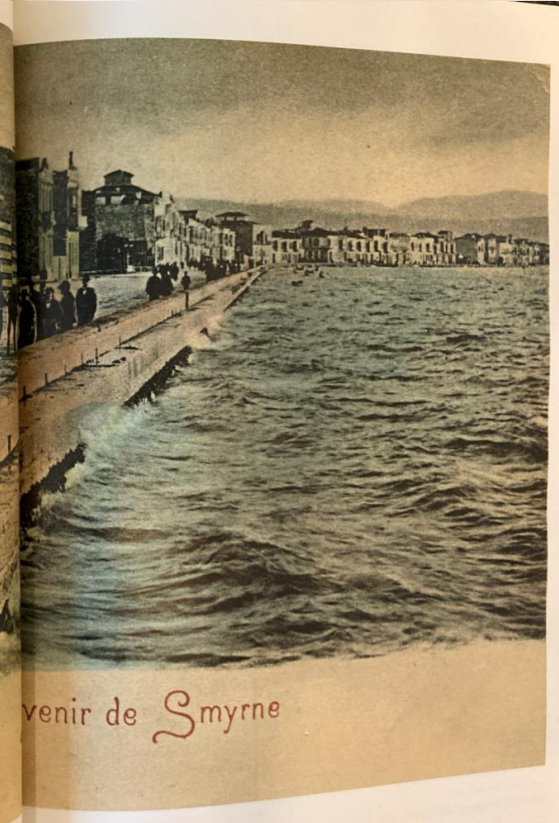
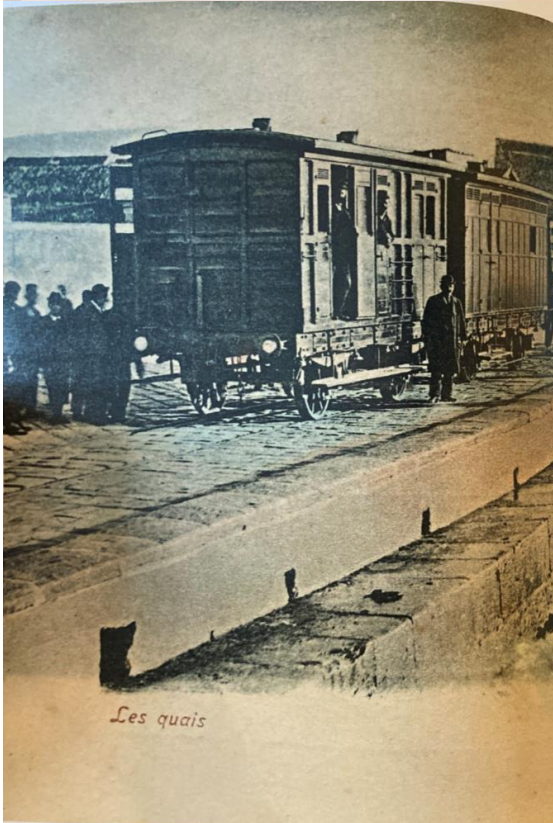

Souvenir de Smyrne
: l'endroit que j'ai marqué d'une croix
Editeur Dermond, No. 326
tant d'un non-accid et que les p...
tant d'un non-accid et que les p...

rapportais le dit théâtre et bouve
Surtout, que les renseignements
Je me plais à l'inspire. Et d'ailleurs
Je me plais à l'inspire. Et d'ailleurs
Je me plais à l'inspire. Et d'ailleurs

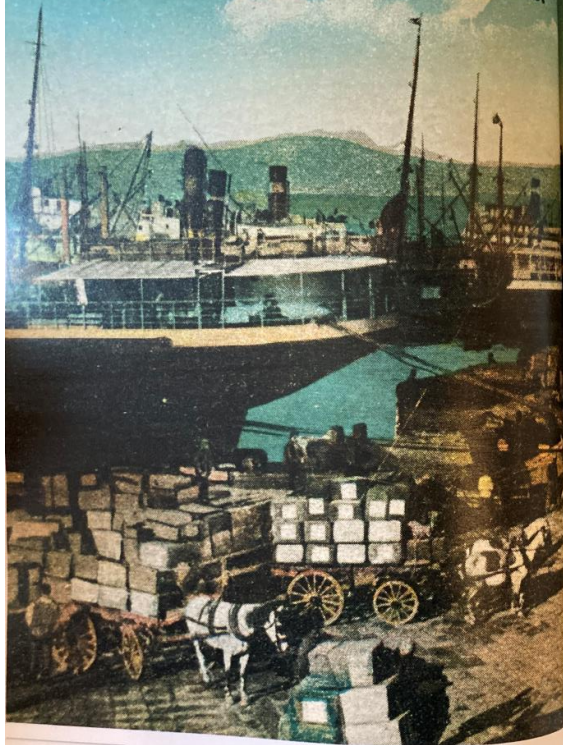
Ιστοφόρα αγκυροβολημένα στο λιμάνι της Σμύρνης. Εδώ η ζωή δεν σταματούσε ποτέ.

Les quais

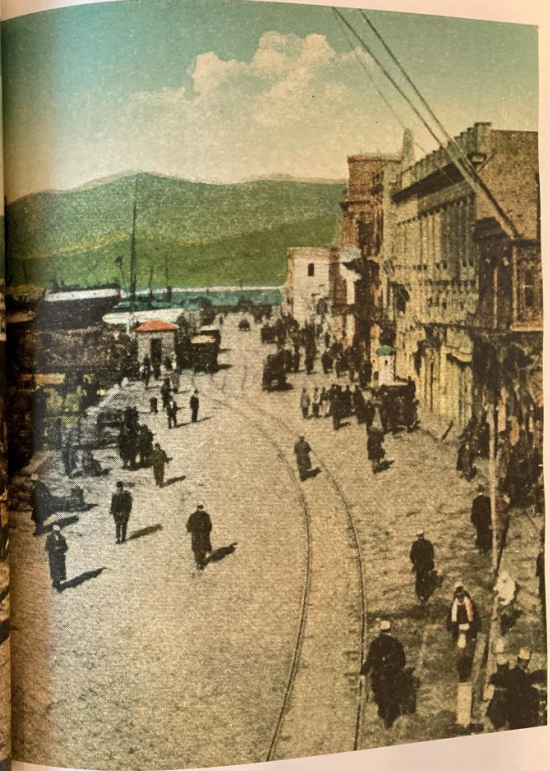
venir de Smyrne

Smyrne. Vue Générale des Quais.

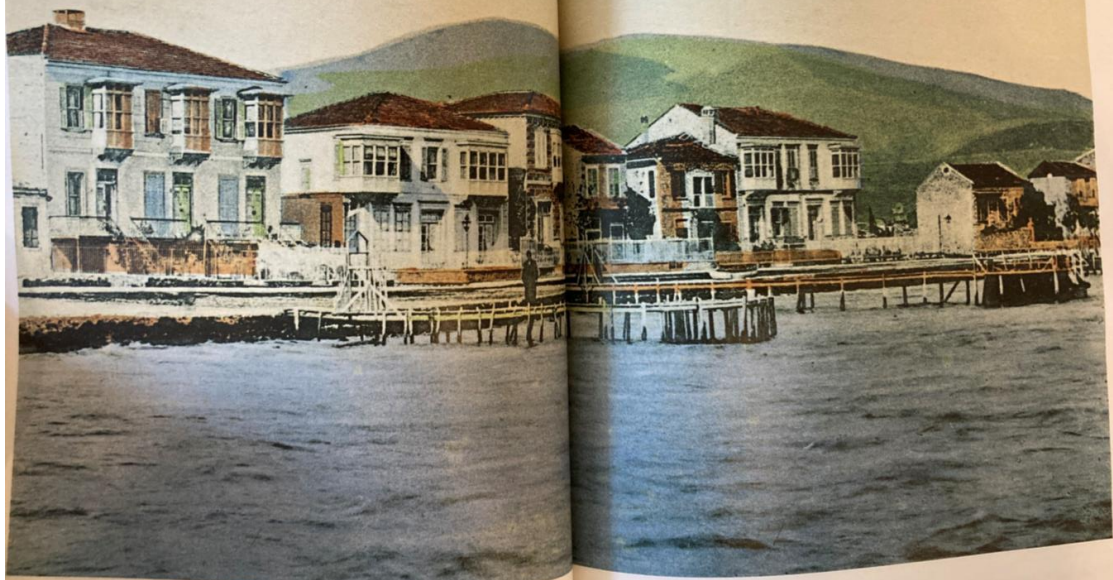
Ποντοπόρα πλοία από την Ευρώπη στο λιμάνι της Σμύρνης.

46

47

ΣΜΥΡΝΗΣ. ΠΡΟΑΣΤΕΙΑ. ΠΑΡΑΛΙΑ (ΚΟΡΔΕΛΙΟ).
Faubourgs de SMYRNE. PARALIA (CORDELIO).

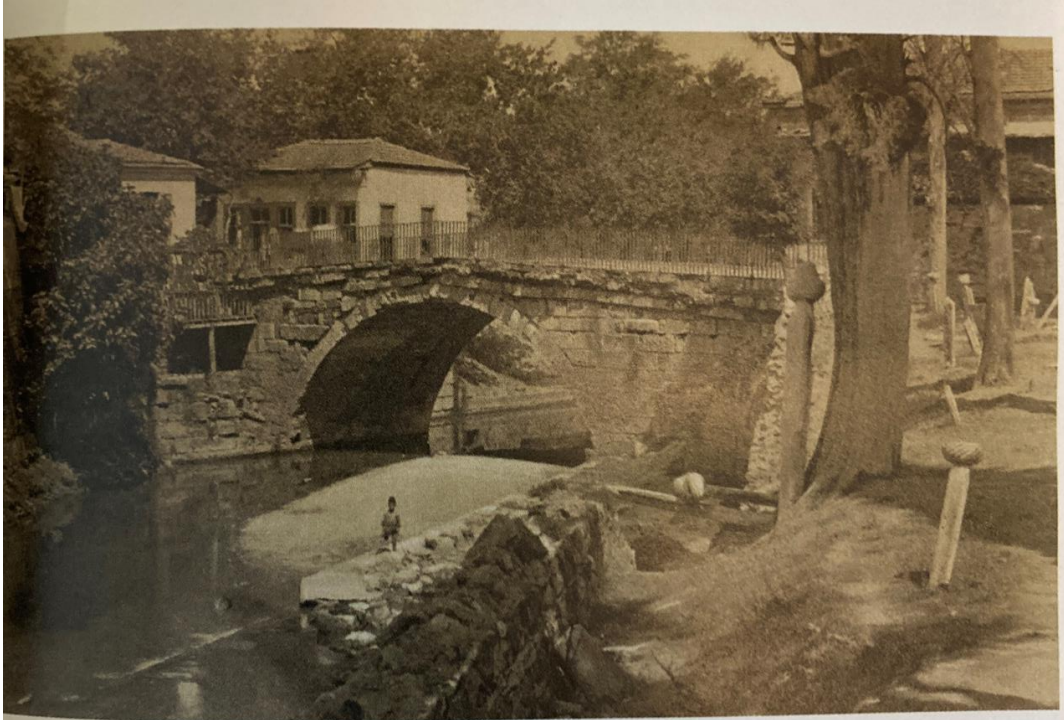

Η Σμύρνη χιονισμένη.

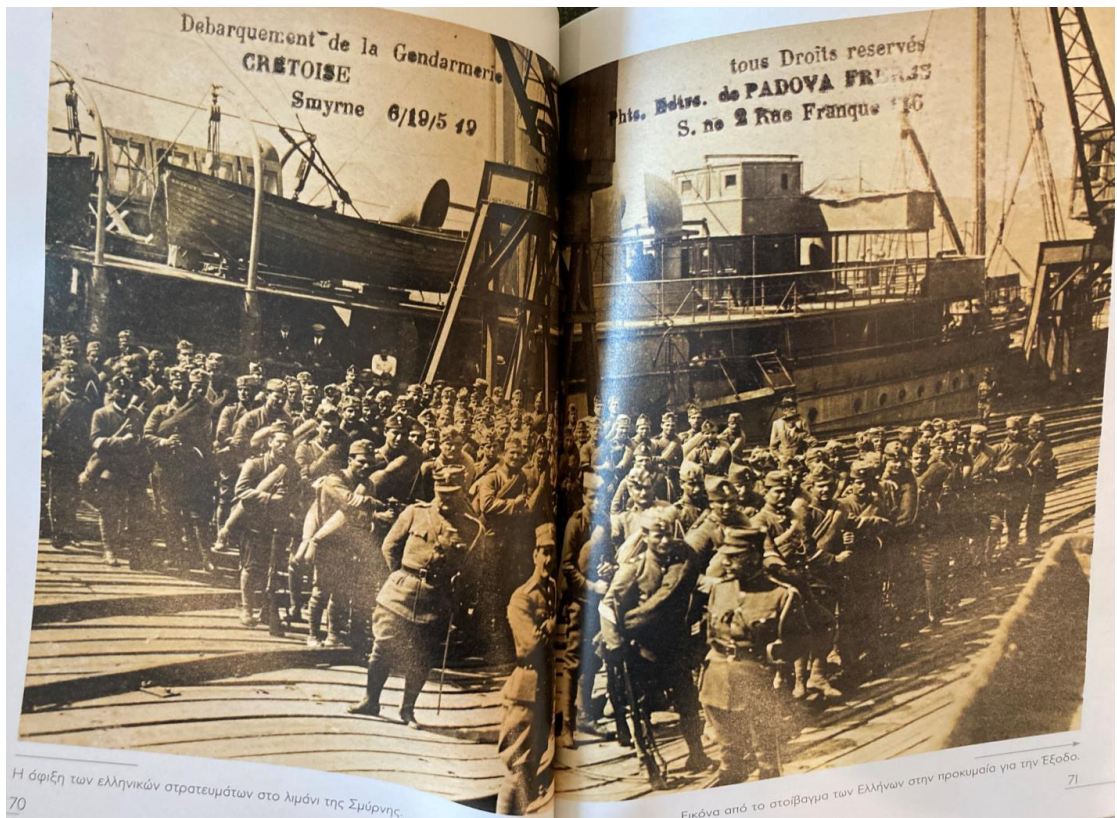
Εικόνα από το
παζάρι της πόλης,
1919.

Γέφυρα από την οποία περνούσαν τα καραβάνια, μεταφέροντας προϊόντα.

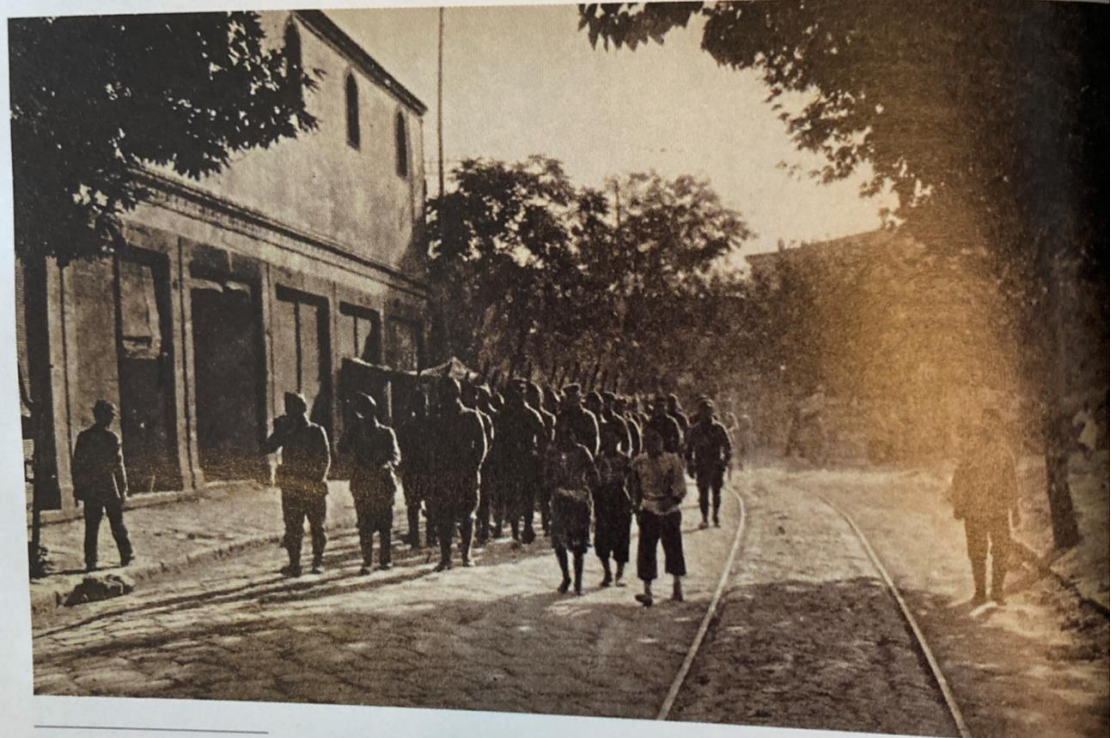

Δρόμος της Σμύρνης που σφύζει από ζωή και κίνηση.

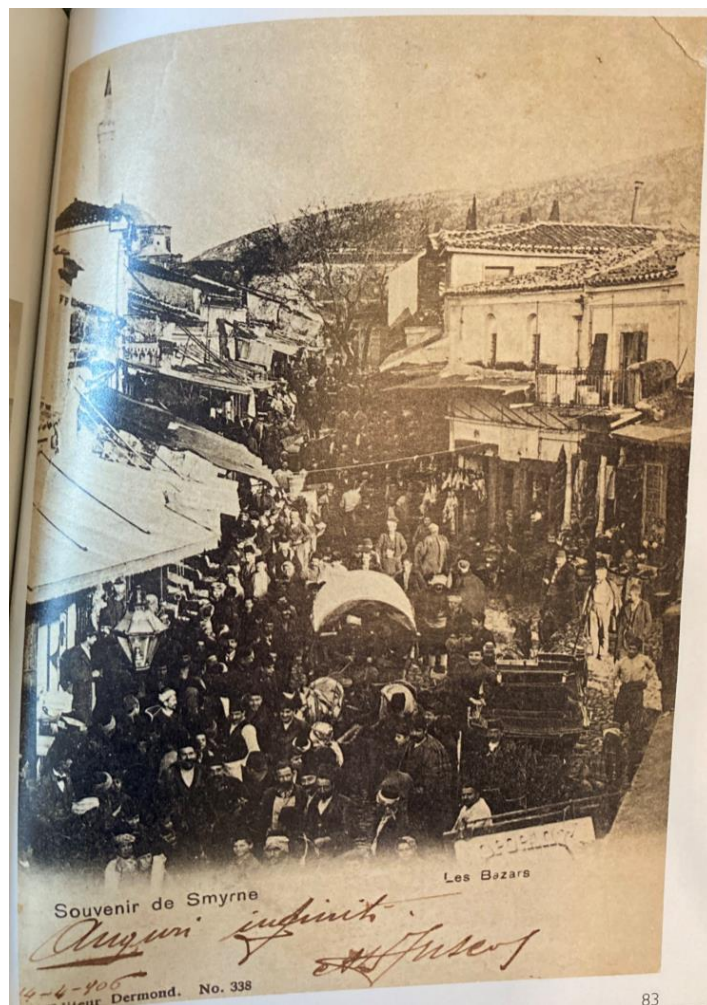

70 Η άφιξη των ελληνικών στρατευμάτων στο λιμάνι της Σμύρνης.

71 Εικόνα από το στοίβαγμα των Ελλήνων στην προκυμαία για την Έξοδο.

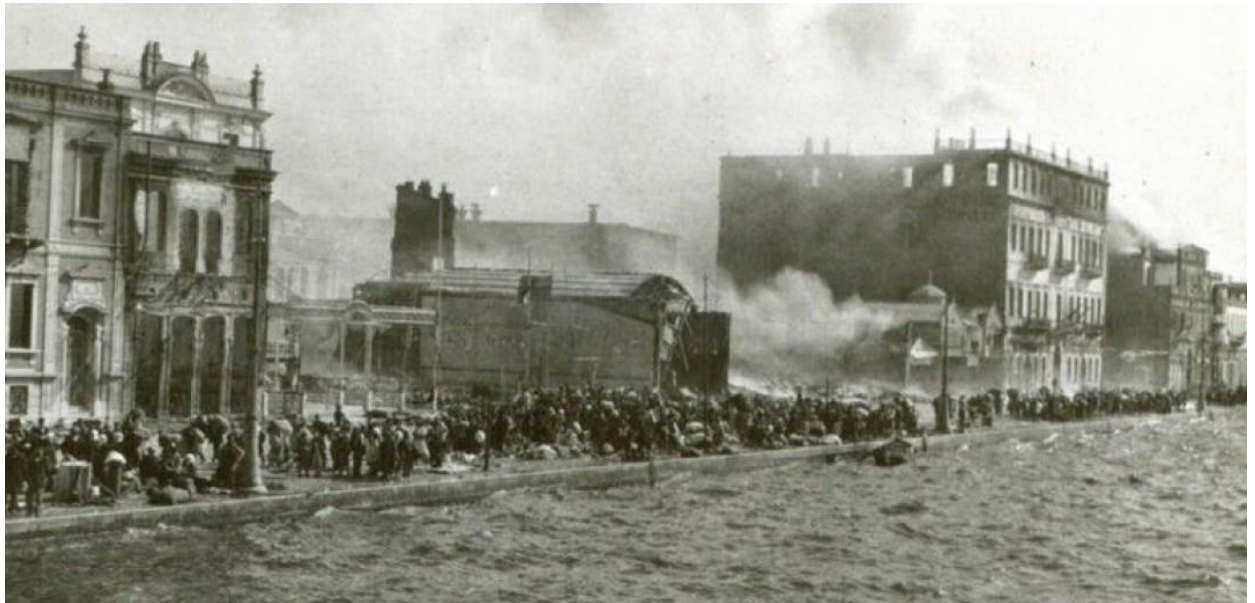

Η παρουσία των ελληνικών στρατευμάτων έντονη στη Σμύρνη.

Фото-Приложение: сентябрь 1922г. Поджог Смирны, истребление христианского населения.

Φωτογραφικό παράρτημα: Σεπτέμβριος 1922. Καταστροφή Σμύρνης. Εικόνες βιβλικής καταστροφής.

ОБ АВТОРАХ:

Феофанис Малкидис родился в городе Александруполис (Северная Греция) от предков, переживших Геноцид, совершенный Турцией в период 1908-1924 гг., и Холокост во время нацистской и фашистской оккупации (1941-1944 гг.), где в его семье были жертвы, сироты и пропавшие без вести.

Он изучал социальные науки и имеет докторскую степень Афинского университета Пантейон.

Он занимается вопросами освещения и интернационализации Геноцида, преступлениями нацистских и фашистских оккупационных сил, проблемами Эллинизма района Северного Эпира, Фракии, Эгейского моря, Кипра, Македонии, политическими, экономическими и социальными проблемами, а также аспектами греческого присутствия в новый и современный период на Балканах, в Черном море и восточном Средиземноморье.

Он выступал на конференциях и мероприятиях в Греции, а также в греческой диаспоре, и за свою деятельность он был отмечен как на родине, так и за рубежом, и, кроме того, он был отмечен Президентом Греческой Республики и Министерством здравоохранения и социального обеспечения за многолетнюю и самоотверженную поддержку страдающему ближнему.

Тексты Феофаниса Малкидиса были опубликованы в независимых исследованиях, научных журналах, сборниках и материалах конференций в Греции и за рубежом и переведены на английский, французский, итальянский, испанский, армянский, русский, румынский, албанский и турецкий языки.

Теодора Янници , историк, актриса.

Родилась и выросла в Афинах. По линии матери у нее корни с Мессинийской Земли, родоначальницы Национально-Освободительной Революции Греческого народа 1821 года (юг Греции, район Пелопоннеса); по линии отца корни с Таврической Земли. Закончила с отличием Экспериментальную Школу Университета Афин и поступила в Афинский Университет (Историко-Археологический фак-т).

В 1989 г., получив стипендию советского общества «**Отчизна**», приехала учиться в Москву. В 1995 г. закончила **исторический факультет МГУ им. М.В. Ломоносова**. В период 1996-1999 была стипендиатом **международного фонда «А.С. Онасис»**.

В 2000 году защитила кандидатскую диссертациЮ на тему «*Греческий мир в конце XVIII– начале XX вв. по российским источникам (к вопросу об изучении самосознания греков)*», на основе которой впоследствии была опубликована одноименная научная монография (издавалась трижды, в 2002, 2005гг. на русском языке и в 2017г. в виде билингвы, на русском и греческом языках).

Участник множества научных конференций, автор десятков научных статей и публикаций на русском, греческом, английском языках.

В 2003 году закончила с отличием **РАТИ-ГИТИС (актерский факультет)**.

С момента его создания в 2005 году руководит общественной организацией **РОО «Греческий Культурный Центр - ГКЦ» (www.hecucenter.ru)**.

Награды:

- За роль «Антигоны» награждена за лучшую женскую роль на XI Фестивале-Конкурсе Национальных Театров «**МОСКВА-ГОРОД МИРА**», май 2014г.
- В сентябре 2014 года Теодора Янници была удостоена театрального приза Московского «Театра Луны» **РОМАШКА** за лучшую женскую роль прошедшего театрального сезона – роль **АНТИГОНЫ**. Приз присуждается по результату зрительских симпатий.
- В марте 2015 года была награждена греческим фондом «**ЭКСАЛИПТРОН**» за вклад в распространение греческой культуры.

- Научная книга директора Греческого Культурного Центра (ГКЦ) **Теодоры Янници** *«Греческий мир в конце XVIII– начале XX вв. по российским источникам (к вопросу об изучении самосознания греков)»* была награждена в Афинах, на **Международном литературном конкурсе «Гомер»** (23 сентября 2017г.).
- **10 июня 2019 г., XXI Международный Фестиваль Античного Искусства «БОСПОРСКИЕ АГОНЫ» (г. Керчь).** За большой вклад в развитие культуры и искусства, многолетнюю плодотворную деятельность по укреплению культурных и исторических связей Российской Федерации и Греческой Республикой, активное многолетнее личное участие в организации мероприятий Международного фестиваля античного искусства **«Боспорские Агоны»**, **Теодора Янници** награждена Памятным Знаком **ВЕРНОСТЬ**.
- **Указом Президента Российской Федерации № 214 от 13 мая 2019 г.** *«За заслуги в укреплении дружбы и сотрудничества между народами, плодотворную деятельность по сближению и взаимообогащению культур наций и народностей»* **Теодора Янници** награждена **медалью Пушкина**. Церемония вручения состоялась в **МИД РФ** 03 сентября 2019г.; медаль была вручена Заместителем министра иностранных дел России **Александром Викторовичем Грушко**.
- .В октябре 2019 года научная работа Теодоры Янници удостоилась благодарственной грамоты **Комитета и Фонда по премиям памяти Митрополита Московского и Коломенского Макария** по гуманитарным наукам 2018–2019 гг. Сопредседатели Комитета – Патриарх Московский и всея Руси Кирилл, Президент Российской академии наук А.М. Сергеев, Мэр Москвы С.С. Собянин.
- Январь 2021г. Награждение директора Греческого Культурного Центра – ГКЦ **Теодоры Янници** **Международным Литературным Форумом за Мир и Права Человека – World Literary Forum for Peace and Human Rights** и присвоение ей почетного звания – **«Международный Посол Мира»**.

Теодора Янници одновременно является:

- представителем по России Международного общества друзей **Никоса Казантзакиса**,
- почетным членом Международной Ассоциации греческих писателей и художников,
- почетным членом Общества Культуры Греция-Кипр,
- представителем по России и Европе Мессинийской Амфиктионии,
- членом научного совета греческого Фонда **Маниатакион**.

ΣΗΜΕΙΩΜΑ για τους ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ:

Ο **Θεοφάνης Μαλκίδης** γεννήθηκε στην Αλεξανδρούπολη από προγόνους διασωθέντες της Γενοκτονίας, η οποία τελέσθηκε από την Τουρκία στο χρονικό διάστημα 1908-1924 και των Ολοκαυτωμάτων κατά τη διάρκεια της Ναζιστικής και Φασιστικής Κατοχής (1941-1944), όπου η οικογένειά του είχε θύματα, ορφανά και αγνοούμενους.

Σπούδασε Κοινωνικές Επιστήμες και είναι διδάκτορας του Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ασχολείται με το ζήτημα της ανάδειξης και διεθνοποίησης της Γενοκτονίας, με τα εγκλήματα από τις Ναζιστικές και Φασιστικές δυνάμεις Κατοχής, με τα θέματα του Βορειοηπειρωτικού Ελληνισμού, της Θράκης, του Αιγαίου, της Κύπρου, της Μακεδονίας, καθώς και με τις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές πτυχές της νεότερης και σύγχρονης Ελληνικής παρουσίας στα Βαλκάνια, στον Εύξεινο Πόντο και την ανατολική Μεσόγειο.

Έχει μιλήσει σε συνέδρια και εκδηλώσεις στην Ελλάδα καθώς και στην Ελληνική Διασπορά και για τη δραστηριότητά του έχει τιμηθεί τόσο στο εσωτερικό όσο και το εξωτερικό και επιπλέον έχει τιμηθεί από την Προεδρία της Ελληνικής Δημοκρατίας και το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας για την μακροχρόνια και ανιδιοτελή του συμπαράσταση στον πάσχοντα συνάνθρωπο.

Τα κείμενα του Θεοφάνη Μαλκίδη έχουν δημοσιευθεί σε αυτοτελείς μελέτες, επιστημονικά περιοδικά, συλλογικούς τόμους και πρακτικά συνεδρίων στην Ελλάδα και το εξωτερικό και έχουν μεταφραστεί στην αγγλική, γαλλική, ιταλική, ισπανική, αρμενική, ρωσική, ρουμανική, αλβανική και τουρκική γλώσσα.

Δώρα Γιαννίτση, ιστορικός, ηθοποιός.

Γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Αθήνα. Οι ρίζες της, από την πλευρά της μητέρας της αντλούν στη Μεσσηνιακή Γη-γενέτειρα του Εθνικό-Απελευθερωτικού Αγώνα του 1821, ενώ από την πλευρά του πατέρα της στη Γη της Ταυρίδας. Το 1989 αποφοίτησε με «άριστα» από το **Πειραματικό Σχολείο του Πανεπιστημίου Αθηνών και εισήχθη στο Ιστορικό-Αρχαιολογικό Τμήμα της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών**. Παράλληλα έλαβε υποτροφία από τον τότε σοβιετικό οργανισμό «Πατρίδα» και μετέβη στη Μόσχα για σπουδές. Το 1995 αποφοίτησε από την **Ιστορική Σχολή του Κρατικού Πανεπιστημίου της Μόσχας «Lomonosov»**.

Υπότροφος του Ιδρύματος «Α.Σ. Ωνάσης» για την περίοδο 1996-2000.

Το 2000 υποστήριξε διδακτορική διατριβή στην ίδια σχολή με θέμα «**Ο ελληνικός κόσμος στα τέλη του 18^{ου} -αρχές 20^{ου} αιώνα μέσα από τις ρωσικές πηγές (όσον αφορά στην εθνική συνείδηση των Ελλήνων)**», η οποία αργότερα κυκλοφόρησε σε βιβλίο (2002, 2005, και το 2017 σε δίγλωσση έκδοση, ελληνικά-ρωσικά).

Το 2003 αποφοίτησε με άριστα από τη **Σχολή Υποκριτικής Τέχνης (ηθοποιίας) της Ρωσικής Ακαδημίας Θεατρικής Τέχνης (RATI-GITIS). Υπότροφος του Ιδρύματος Α.Σ. Ωνάσης (περίοδος 1996-1999).**

Έχει συμμετάσχει σε πληθώρα διεθνών επιστημονικών συνεδρίων και άρθρα της έχουν δημοσιευθεί σε ελληνική, ρωσική, αγγλική.

Από τη στιγμή της ίδρυσής του (2005) έχει αναλάβει τη διεύθυνση και το συντονισμό του κοινωνικού φορέα μη κερδοσκοπικού τύπου **Κέντρο Ελληνικού Πολιτισμού (Κ.Ε.Π.)** με έδρα τη Μόσχα (www.hecucenter.ru).

Βραβεία - Διακρίσεις:

- Βραβείο καλύτερου γυναικείου ρόλου για την ερμηνεία στην *Αντιγόνη*, 11^ο Διεθνές Φεστιβάλ Εθνικών Θεάτρων «**ΜΟΣΧΑ – ΠΟΛΗ του ΚΟΣΜΟΥ**», Μάιος 2014.
- Βραβείο καλύτερου γυναικείου ρόλου «**ROMASHKA**» για την ερμηνεία στην *Αντιγόνη*, [πρόκειται για ετήσιο καθιερωμένο βραβείο του Θεάτρου

«Luna Theater», το οποίο απονέμεται κατόπιν ψηφοφορίας του κοινού], Σεπτέμβριος 2014.

- Ελληνικό βραβείο «**ΕΞΑΛΕΙΠΤΡΟΝ**» για τη συμβολή στον πολιτισμό, Μάρτιος 2015.
- Διεθνής Λογοτεχνικός Διαγωνισμός «**Όμηρος 2017**», Β΄ βραβείο στην κατηγορία *επιστημονική εργασία* για τη διδακτορική της διατριβή, Σεπτέμβριος 2017.
- Για τη μεγάλη συμβολή στην ανάπτυξη του πολιτισμού και των τεχνών και την πολυετή εποικοδομητική δραστηριότητα για την ενίσχυση των πολιτιστικών και ιστορικών σχέσεων της Ρωσικής Ομοσπονδίας και της Ελληνικής Δημοκρατίας, τη δραστήρια πολυετή ατομική συμμετοχή στην διοργάνωση εκδηλώσεων στο πλαίσιο του Διεθνούς Φεστιβάλ Αρχαίας Τέχνης «**ΑΓΩΝΕΣ ΒΟΣΠΟΡΟΥ**», στη **Θεοδώρα Γιαννίτση** απονεμήθηκε το τιμητικό μετάλλιο – τιμής ένεκεν - **ΠΙΣΤΗ** (10 Ιουνίου 2019).
- Σύμφωνα με το υπ' αριθ. 214 από 13 *Μαΐου* 2019 **Διάταγμα του Ρώσου Προέδρου Β. Πούτιν για τις υπηρεσίες της στην ενίσχυση της φιλίας και της συνεργασίας μεταξύ των λαών, την καρποφόρα δραστηριότητα σύσφιξης, αμοιβαίου εμπλουτισμού πολιτισμών λαών και εθνοτήτων**, στη διευθύντρια του Κ.Ε.Π. **Δώρα Γιαννίτση** απονεμήθηκε το μετάλλιο «**Πούσκιν**». Η τελετή απονομής έγινε στο ΥΠΕΞ της Ρωσίας στις 3/09/2019, το μετάλλιο απονεμήθηκε από τον Υφυπουργό Εξωτερικών της Ρωσίας **Αλεξάντρ Γκρουσκό**.
- Τιμητική Διάκριση για τα σημαντικά επιτεύγματα στον επιστημονικό κλάδο από το Ίδρυμα «**Βραβεία στη μνήμη του Μητροπολίτη Μόσχας και Κολόμενσκι Μακάριου**» (*Bulgakov*) . Συμπρόεδροι του Ιδρύματος ο Πατριάρχης της Μόσχας και πασών των Ρωσίων Κύριλλος, ο Πρόεδρος της Ακαδημίας Επιστημών της Ρωσίας Α.Μ. Σεργκέγιεβ, ο Δήμαρχος της Μόσχας Σ.Σ. Σομπιάνιν, Οκτώβριος 2019.
- Ιανουάριος 2021. Απονομή στη δ/ντρια του Κέντρου Ελληνικού Πολιτισμού – Κ.Ε.Π. **Δώρα Γιαννίτση** από το *Διεθνή Λογοτεχνικό Φόρουμ για την Ειρήνη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα – World Literary Forum for Peace and Human Rights* του τιμητικού τίτλου της «**Πρέσβειρας της Ειρήνης**».

Η Δώρα Γιαννίτση, παράλληλα, είναι:

- εκπρόσωπος για τη Ρωσία της Διεθνούς Εταιρείας Φίλων Νίκου Καζαντζάκη,
- επίτιμο μέλος της Διεθνούς Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών και Καλλιτεχνών,
- επίτιμο μέλος του Συνδέσμου Πολιτισμού Ελλάδας-Κύπρου (ΣΠΕΚ)
- εκπρόσωπος για τη Ρωσία και την Ευρώπη της Μεσσηνιακής Αμφικτυονίας,
- μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής του Μανιατακείου Ιδρύματος,

Содержание.

Теодора Янници: ΓΕΝΟЦИΔ ΓΡΕЧЕСΚΟΓΟ ΝΑΣΕΛΕΝΙΑ В ОСМАНСКОЙ ИМПЕРИИ (1908-1923ΓΓ.). ИСТОРИЧЕСКАЯ СПРАВКА СО ВРЕМЕН АНТИЧНОСТИ ДО НОВОГО ВРЕМЕНИ (VIII в. до н.э. – 1923 год н.э.). ГРЕКО-ТУРЕЦКАЯ ВОЙНА 1919-1923 ΓΓ. – ΜΑΛΟΑΖΙЙСКАЯ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΑ. 8	8
Φεοφανис Малкидис: 1922 год – СТО ЛЕТ СПУСТЯ.....27	27
ΦΟΤΟ - ΠΡΙΛΟЖЕНИЕ: 91	91
ΟΒ ΑΒΤΟΡΑΧ: 109	109

Περιεχόμενα.

Θεοδώρα Γιαννίτση: Η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ (1908-1923). ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΕΩΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ (8ος αι. π.Χ. -1923 μ.Χ.). ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ 1919-1923 – ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ.....50	50
Θεοφάνης Μαλκίδης: ΓΙΑ ΤΟ 1922 ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ 69	69
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: 91	91
ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ για τους ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: 112	112

Научно-популярное издание
 ΡΟΟ «Греческий культурный центр»

www.hecuscenter.ru

Φεοφανис Малкидис, Теодора Янници.
100 лет Малоазийской Катастрофе. Геноцид греков Востока, Геноцид Эллинизма Османской империи.
100 χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή. Η Γενοκτονία των Ελλήνων της Ανατολής, του Ελληνισμού της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.
Θεοδώρα Γιαννίτση, Θεοφάνης Μαλκίδης.

Москва, ΡΟΟ «Греческий Культурный Центр», 2022

